

INDISCH FAMILIEBLAD

**Tijdschrift
voor Indische
familiegeschiedenis**

Jaargang 1 2026 nummer 1

Colofon

Uitgave ©

Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed (SIGE)/
Auteurs

Redactie

Roel de Neve
Ralph Ravestijn

Contact

redactie@indischgenealogischerfgoed.nl

Inhoud

Voorwoord	3
Auteurs	4
<i>Nina Rijnders</i>	5
De familie Schifferling in Nederlandsch-Indië	
<i>Roel de Neve</i>	18
Nachtelijk drama. Een episode uit de geschiedenis van de familie van Schenck	
<i>Ralph Ravestijn</i>	23
Van der Waag (Schornack van der Waag)	
<i>Roel de Neve</i>	31
Indisch Familiealbum	
<i>Adriaan P. Intveld</i>	35
Genealogie van de Indische nazaten van Josephus Bernhard uit 's-Gravenhage	
<i>Roel de Neve</i>	40
'Opgave der onderstaande personen, zo ambtenaaren als anderen, welke alhier ten comptoire zig woonagtig bevinden, en de benodigde vrije Javanen ootmoedig verzoeken te behouden'	
<i>Ralph Ravestijn</i>	45
De familie Kamarzarian. Een Armeense diaspora in Nederlandsch-Indië	
<i>Roel de Neve</i>	49
Staatsblad-Europeanen. Gelijkstellingen en toepasselijkverklaringen in Nederlandsch-Indië	
<i>Roel de Neve</i>	57
DIF-SIGE. Databank Indische Familiewapens van Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed	
<i>Roel de Neve</i>	61
Wapen van de familie Stuffken (DIF-SIGE/001)	
Verkorte weergave van gebruikte bronnen	63

VOORWOORD

Dit eerste nummer van *Indisch Familieblad* (IFB) met als subtitel *Tijdschrift voor Familiegenschap* vormt als opvolger van *SIGE-Magazine* (2020-2022) een nieuw begin. Om dit te markeren, hebben wij voor de meer toepasselijke hoofdtitel *Indisch Familieblad* gekozen. Een nieuw begin, een nieuwe titel, maar onze drijfveer is nog steeds hetzelfde. Ook met *Indisch Familieblad* willen wij namelijk een kwalitatief goed en prettig te 'consumeren' digitaal tijdschrift over Indische familiegenschap uitbrengen en daarmee een inspiratiebron vormen voor iedereen met interesse voor zijn Indische roots.

Wat de subtitel betreft, verstaan wij onder Indische familiegenschap de geschiedenis van families in Nederlandsch-Indië met Europese, Joodse, Armeense en/of Afrikaanse wortels. Laatstgenoemde families waren de zogeheten *belanda hitam*, de nazaten van Afrikaanse KNIL-soldaten. De geschiedenis van de inlandse christenfamilies uit bijvoorbeeld Menado, de Molukken en West-Java (Depok en Toegoe) zien wij eveneens als Indische familiegenschap. Inlandse christenen raakten immers meer dan eens door huwelijk vervlochten met de andere hier genoemde families.

Indisch Familieblad verschijnt in april en oktober en net als *SIGE-Magazine* uitsluitend in digitale vorm en gratis. Met het oog op dit laatste wijzen wij erop dat donaties vanzelfsprekend zeer worden gewaardeerd (SIGE is een stichting met ANBI-status). Hoe men kan doneren, is te zien op onze website (www.indischgenealogischergoed.nl).

In *Indisch Familieblad* bieden wij de resultaten aan van ons eigen onderzoek, maar ook anderen geven wij graag ruimte de uitkomsten van hun naspeuringen te publiceren. Concreet bestaat de inhoud van *Indisch Familieblad* uit de bekende mix van onder andere genealogieën, familie verhalen, biografisch getinte artikelen en artikelen met historische achtergrondinformatie. Daarnaast wordt door middel van de Databank Indische Familiewapens van SIGE (DIF-SIGE) aandacht besteed aan 'Indische heraldiek'. Onder Indische heraldiek verstaan wij nieuw aangenomen familiewapens van families met een Indisch verleden.

Wat de inhoud van het nu voorliggende nummer betreft, hebben wij ons best gedaan de nodige variatie aan te brengen. Verhalende en informatieve tekst wordt geserveerd met genealogie, biografie en heraldiek. Daarbij vormt het boeiende relaas door Nina Rijnders over de bijzondere afkomst en familie van haar grootmoeder Dee Simon-Schifferling de hoofdschotel. Verder is er onder meer aandacht voor de Armeense familie Kamarzarian. De Armenen in Nederlandsch-Indië vormden door hun familiegenschap een interessante groep. Wellicht kunnen zij in de toekomst in *Indisch Familieblad* vaker voor het voetlicht worden gebracht.

Met de introductie van de Databank Indische Familiewapens willen wij tevens bereiken dat families met een Indische achtergrond enthousiast raken voor de heraldiek en het voorbeeld volgen van Indische families als Bodoux, De Calonne en Pechler. Deze families namen vrij recent een nieuw familiewapen aan.

Wij wensen iedereen die dit nummer onder ogen krijgt veel leesplezier en staan vanzelfsprekend open voor opbouwende kritiek, maar complimenten vinden wij natuurlijk ook leuk.

Wie naar aanleiding van dit nummer een bijdrage zou willen leveren aan toekomstige nummers is van harte welkom en kan contact met ons opnemen via redactie@indischgenealogischergoed.nl.

Roel de Neve

Ralph Ravestijn

AUTEURS

A.P. (Adriaan) Intveld (1965) is in het dagelijks leven Quality Assurance and Regulatory Affairs Manager bij een fabrikant van medische hulpmiddelen. Hij heeft meerdere Indische genealogische publicaties op zijn naam staan. Verder is hij lid van de redactie van *De Indische Navorscher*, jaarboek van de Indische Genealogische Vereniging (2025-heden) en vrijwilliger bij het Indisch Familiearchief (2023-heden).

R.G. (Roel) de Neve (1949) is historicus (MA) en genealoog. Hij is secretaris van Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed (2019-), onderzoeker bij Stichting Indisch Familie Archief en auteur van *Asal Oesoel* (2009), een door het Centraal Bureau voor Genealogie uitgegeven gids voor Indisch genealogisch onderzoek. Hij was hoofdredacteur van *De Indische Navorscher* (2008-2018).

R.S. (Ralph) Ravestijn (1975) is bedrijfseconoom en registeraccountant. Hij was secretaris van de Indische Genealogische Vereniging (2013-2018) en is penningmeester van Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed (2019-heden). Hij is met P.J.C. Martens auteur (2019) van *Een Engelsman op Java. Francis Ord Marshall en zijn voor- en nageslacht*.

N.L. (Nina) Rijnders (1989) is bedrijfskundige met een specialisatie in strategie, innovatie en ondernemerschap. Sinds 2015 werkt ze in de medische innovatiesector. Naast haar werk doet ze onderzoek naar haar voorouders en schrijft ze korte verhalen, waarin thema's als identiteit, vergelijkbaarheid en vervreemding terugkomen.

DE FAMILIE SCHIFFERLING IN NEDERLANDSCH-INDIË

Nina Rijnders

Inleiding

Als derde generatie groeide ik op met een haast oorverdovende stilte richting het verleden. Mijn verhaal is het universele Indische verhaal: bij mijn grootouders werd er amper over het verleden gesproken. Als kind liet ik mij vertroetelen op de vaste weekenden bij hen thuis. Bergen pastei-tjes, *lemper*, *risoles*, *roti kukus*, spekkoek en Limburgse vlaai werden aangevoerd, terwijl ik samen met de rest van de familie in de kleine, overvolle woonkamer zat, waar we ons bezighielden met de kleinste futiliteiten. Van alles en nog wat werd er besproken, behalve onze Indische achtergrond.

Op de zeldzame momenten dat ik er wel naar vroeg, leek het haast of onze familiegeschiedenis zich ergens aan de randen van de wereldgeschiedenis ophield. De Tweede Wereldoorlog? De onafhankelijkheidsstrijd? Het koloniale systeem? Welnee, daar maakten wij geen deel van uit.

Met de weinige verhalen die mijn grootmoeder mij op die momenten schonk, creëerde mijn kinderlijke fantasie een zonovergoten eilandenrijk met sissende vulkanen, adembenemende rijstvelden en ondoordringbare bossen. Wanneer ze sprak over de vele feestjes die ze daar hadden, beeldde ik mij in hoe ze avond na avond de dansvloer betrad en zich liet meevoeren door de opzweepende muziek. Een heerlijk leven moest het zijn geweest, doordrenkt met de geur van gekruid eten en een overdaad aan vertier. Ja, die twintigste-eeuwse Indische samenleving... het had een onweerstaanbare charme voor mij.

Met de jaren ging ik me meer verdiepen in de geschiedenis van Nederlands-Indië. Ik las over de wreedheden van het koloniale systeem, de Japanse invasie tijdens de Tweede Wereldoorlog en de bloedige onafhankelijkheidsstrijd die daarop volgde. Maar met de kennis kwamen ook de vragen. Was het verleden dat mijn grootmoeder schetste wel het volledige verhaal? Of waren het slechts flarden en misten er belangrijke delen? Nu ik een deel van de antwoorden achterhaald heb, zijn er eigenlijk alleen maar meer vragen bijgekomen. Vragen die ik mijn grootouders graag zou willen stellen, maar ik moet mij verzoenen met het feit dat dit niet meer kan.

In het najaar van 2022 sprak ik een kennis die zijn familieverhaal had uitgeplozen. Het had hem meer berusting gebracht, vertelde hij. Dat leek mij wel wat, meer berusting. De laatste jaren merkte ik immers dat het verleden mij aan het inhalen was, alsof ik iets van mijzelf wegstoppte waar ik niet langer omheen kon. Niet lang daarna kroop ik voor het eerst achter mijn computer. Ik had niet veel, slechts een enkele naam: Henriëtte Engels, de vrouw die mijn grootmoeder 'Moes' noemde, mijn eigen moeder noemde haar 'oma Jet'.

De eerste hit leverde direct resultaat: op 3 april 1909, op de dag af exact 80 jaar voordat ik werd geboren, trouwde ene Eduard Ferdinand Schifferling in Medan met ene Henriëtte Gertrude Lucy Ernestine Engels, dochter van Maximilian Engels en diens echtgenote Susanna Henriëtte Pieroelie.¹ Vol ongeloof staarde ik naar het scherm. Was het echt zo gemakkelijk om via internet in de archieven mensen te vinden? Kort daarop stuurde ik mijn moeder een bericht: ik had onze voormoeders gevonden. Althans, dat dacht ik, want mijn verhaal zou een andere wending nemen.

Susanna Henriëtte Pieroelie (1869-1934)

Het verhaal van mijn familie dat ik hier vertel, begint bij Susanna Henriëtte Pieroelie, de vrouw die ik hierboven al noemde en wiens namen als stille erfenis van generatie op generatie zouden worden doorgegeven.² Het is niet duidelijk wie haar ouders zijn, wel waar haar wieg staat: op 3 april 1869 wordt zij in Buitenzorg bij Batavia geboren. Zeer waarschijnlijk stamt zij aan vaderszijde af van een Ambonese (over)grootvader en een Javaanse (over)grootmoeder.

Op 24 januari 1890 trouwt de dan 20-jarige Susanna in Bindjei vlak bij Medan met haar eerste man, Maximilian Engels. In de jaren daarvoor moet zij dus van Java naar Sumatra zijn verhuisd. Wanneer en waarom valt helaas niet meer te achterhalen. Wat we wel weten is dat Medan in die tijd de hoofdplaats van de residentie Oostkust van Sumatra is. Nadat Jacob Nienhuys in 1863 ontdekte dat er in de streek Deli, in het noorden van Sumatra, op grote schaal tabak kon worden verbouwd, groeide die stad namelijk in razendsnel tempo uit tot het centrum van de tabakscultuur in dat gebied.

Ruim een jaar na hun trouwen, op 2 juni 1891, verwelkomt het echtpaar hun eerste kind, een dochter die de voornamen Henriëtte Gertrude Lucy Ernestine (roepnaam Henriëtte) krijgt. Vrij snel daarna verhuist het gezin naar Bandoeng, waar op 27 november 1892 zoon Maximilian Johan Guillaume wordt geboren. De verhuizing naar Java houdt verband met Maximilians benoeming tot onderopzichter 3e klasse bij de exploitatie van de westerlijnen der staatsspoorwegen op Java. Hoe hij in Deli zijn brood verdiende en of hij daar bij de spoorwegen of in de tabakscultuur werkte, weten we niet. Wel komt hij voor op de lijsten van Europese inwoners van Medan die zijn gepubliceerd in de naamlijsten van Europese inwoners van Nederlands-Indië voor de jaren 1885-1887 en 1890. In die voor 1889 en 1892 wordt hij vermeld op de inwonerslijst van Bindjei (afdeling Boven Langkat).

In 1894 komt er een abrupt einde aan het prille huwelijk van Maximilian en Susanna wanneer Maximilian op 27 juli te Batavia overlijdt. Waaraan is niet bekend, maar wellicht waren er voortekenen. Zo krijgt hij in juni van het jaar daarvoor wegens ziekte een maand verlof die hij doorbrengt in Soekaneegara (Preanger Regentschappen). Mogelijk gaat er aan zijn overlijden dus een periode van ziekte vooraf. Het overlijden van haar man zal voor de jonge weduwe Susanna ongetwijfeld een zware klap zijn geweest. Toch vindt ze na een flink aantal jaren opnieuw de liefde en trouwt op 19 augustus 1911 in Batavia met Josephus Hendrikus Nicolaas. Hoewel er niets over te vinden is, lijkt het waarschijnlijk dat de twee al langer samenlevden, want acht jaar voor hun huwelijk wordt op 16 juni 1903 hun dochter Louise Ernestine Bernardine Victorine geboren. Henriëtte en haar broertje krijgen een halfzusje. Dit is overigens ook het moment waarop ik Susanna en haar gezin voor lange tijd uit het oog verlies.

Henriëtte Engels (1891-1959) en Ferdinand Schifferling (1885-1945)

Susanna's dochter Henriëtte Engels komt pas weer in beeld op 3 april 1909 wanneer zij in Buitenzorg, het huidige Bogor, trouwt met Edouard Ferdinand (roepnaam Ferdinand) Schifferling.

Ferdinands grootvader, Johann Schifferling, wordt in 1802 in Heidelberg geboren en meldt zich in het voorjaar van 1828 in Nijmegen als soldaat voor de dienst in Oost-Indië. In de zomer van dat jaar vertrekt hij aan boord van het schip "Middelburg" naar de Oost, dient er zijn jaren uit en

bouwt daarna een bestaan op als ambtenaar bij 's lands drukkerij in Batavia. Daar klimt hij uiteindelijk op tot drukkersbaas. In 1861 trouwt hij met de in Batavia geboren Martina Superflina Carels. Uit dit huwelijk wordt onder andere Friedrich geboren, Ferdinands vader.

Net als zijn vader werkt Friedrich Schifferling zijn hele leven bij 's lands drukkerij in Batavia. In 1888 trouwt hij met een Chinese vrouw, wiens Europese naam Sophia Charlotta luidt. In de archieven kwam ik haar ook tegen als Sophia Charlotta Antoniësz of Sophia Charlotta Nasrani. Zij is in Batavia geboren en daar waarschijnlijk ook opgegroeid. Samen krijgen zij drie zoons: Edouard Ferdinand (Ferdinand dus), Maurits Alexander en Friedrich Wilhelm.

Ferdinand wordt op 9 februari 1885 geboren als oudste zoon in dit gemengd Europees-Chinese gezin. Al voor zijn huwelijk met Henriëtte begint hij zijn loopbaan als klerk op het kantoor van de algemeen secretaris van het Indische gouvernement in Buitenzorg. In diezelfde periode, in 1908 en 1911, duikt zijn naam tweemaal op in de faillissementsregisters.³ Het zijn korte vermeldingen die iets onthullen over de schaduwzijde van zijn bestaan. Want de overlevering wil dat hij van gokken hield, een verleiding die langzaam steeds meer grip op hem kreeg. Op een dag zou hij zelfs met de boekhouding hebben geknoeid om zijn gokverslaving te bekostigen, een misstap die hem zijn aanstelling kostte en waarvoor hij korte tijd achter de tralies belandde.⁴

Toch schetsen de archieven ook een ander beeld. Zij tonen een loyale ambtenaar met een lange staat van dienst bij de staatsspoorwegen, een gouvernementsbedrijf dat een belangrijke rol speelt bij de economische ontwikkeling van Nederlands-Indië. In 1919 wordt Ferdinand, na jaren als eenvoudige bureaunklerk, de laagste rang in de ambtenarij, eindelijk bevorderd tot commies. Of die trage stijging iets te maken had met zijn eerdere ontslag en mogelijke veroordeling, durf ik niet te zeggen.

Wat ik wel weet, is dat niet alleen zijn carrière zich in een langzaam tempo ontvouwt. Ook privé laat het leven op zich wachten. Na hun huwelijk blijven Ferdinand en Henriëtte namelijk jarenlang kinderloos. Pas in juli 1923, veertien jaar na de huwelijksvoltrekking, komt hun zoon Alfons ter wereld.

Een half jaar later duikt er in de krant plots een aankondiging op van een vendutie met als locatie Ferdinands en Henriëtte's huis in Bandoeng. Een openbare veiling, vaak een voorbode van vertrek of het teken van financieel onheil. Waarom de verkoop plaatsvindt, is onduidelijk. Is het gezin opnieuw failliet verklaard? Zijn er plannen om elders een nieuw leven te beginnen? Plannen die uiteindelijk om onduidelijke redenen worden afgeblazen? Net zoals vier jaar later, in 1927, wanneer Ferdinand – inmiddels eerste commies – wordt overgeplaatst naar Sumatra, preciezer naar het Bedrijf Buitengewesten (Exploitatie van de Staatsspoorwegen ter Sumatra's Westkust) en deze overplaatsing kort daarna zonder opgaaf van reden wordt ingetrokken. In 1929 volgde de bewuste overplaatsing echter alsnog. Waarheen wordt in het krantenbericht niet vermeld. Alleen uit het overlijdensbericht van zijn moeder datzelfde jaar blijkt dat hij en Henriëtte in Tandjong Karang (het tegenwoordige Bandar Lampung) bij Telok Betong (residentie Lampongse Districten) wonen, het zuidelijkste puntje van Sumatra. Op deze plek gaat Ferdinand in 1932 met ingang van 29 april met pensioen en wordt in 1933 zijn grootmoeder geboren.

Ferdinand Schifferling en Henriëtte Engels, plaats en datum onbekend, Part. coll.

Dee Schifferling, Bandung, jaren 1950, Part. coll.

Foto rechtsboven: Dee Schifferling met vriendin Juultje Wens, Bandung, jaren 1950, Part. coll.

Grootmoeder Suzanna (Dee) Schifferling (1933-2016) en haar familie

Zelf heeft mijn grootmoeder mij nooit verteld dat zij uit Tandjong Karang kwam. Altijd zei ze dat ze uit Bandoeng kwam. Dat is immers ook de plek die op haar paspoortaanvraag staat vermeld als haar geboorteplaats. Toch heb ik in de afgelopen jaren meerdere bronnen gesproken en alles wijst erop dat mijn grootmoeder in 1933 in Tandjong Karang het levenslicht zag.

Wat ze ook voor ons verzwegen, was dat haar biologische ouders niet Ferdinand en Henriëtte heetten, maar Amin en Anah. Want midden jaren dertig krijgen Ferdinand en Henriëtte er zonder duidelijke reden opeens drie kinderen bij. De oorspronkelijke inheemse namen van de kinderen zijn verloren gegaan. Van hun pleegouders krijgen ze nieuwe namen, vernoemd naar Ferdinand zelf en Henriëtte's moeder Susanna Pieroelie, te weten Ferdinand, Suzanna (dus gespeld met een z in plaats van een s in het midden) en Eduard. Hun roepnamen: Anda, Dee en Ed. Dee was mijn grootmoeder. Hoe zij een Schifferling werd, blijft voor iedereen een raadsel. Officieel zou ze haar nieuwe naam nooit volledig dragen. Op haar officiële documenten stond ze altijd zonder achternaam vermeld.

Wat moeten Amin en Anah, mijn werkelijke overgrootouders, zelf hebben gedacht van dit alles? Hebben zij hun kinderen vrijwillig afgestaan in de hoop dat een Indo-Europees gezin hen een betere toekomst kon bieden? Of zijn de kinderen hen om bepaalde redenen ontnomen, zoals destijds soms gebeurde? De archieven laten niets los en zullen op dit punt waarschijnlijk voor altijd zwijgen.

Na de dood van mijn grootouders hoorde ik een verhaal dat in de familie rondzingt. Volgens de overlevering waren Amin en Anah als huisbedienden in dienst van de familie Schifferling.

Door armoede waren zij niet langer in staat voor hun kinderen te zorgen. Daarom zouden ze hen 'uit vrije wil' hebben afgestaan. Ik kies ervoor dit verhaal te geloven. Niet omdat ik zeker weet dat het waar is, maar omdat het in ieder geval het zachtere verhaal is, een geschiedenis waarin liefde en ruimhartigheid van de pleegouders, hoe schrijnend de omstandigheden ook, een plaats krijgen.

Het gezin van Ferdinand Schifferling en Henriëtte Engels tijdens de Japanse bezetting

De exacte datum waarop Henriëtte met Dee en haar andere kinderen terugkeren naar Java is niet bekend. Wel dat het gezin voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog weer in Bandoeng woont. Rijk zijn zij niet; geld is schaars. Voor Alfons betekent het dat doorstuderen geen optie is. Op zijn zestiende tekent hij voor

de marine en verlaat zijn ouderlijk huis. Hij begint als olieman en groeit al snel door tot stoker.

Mijn grootmoeder heeft mij altijd verzekerd dat er tijdens de oorlog 'niet zoveel aan de hand was'. De enige in onze familie die zich soms iets liet

32624 - '52 (12014)

Reg. No.

A 1) NAAM (in blokletters): SUZANNA (Schifferling)

2) Voornamen: Simon

3) Geboorte datum: 3-7-1933 plaats: BANDUNG land: Indonesia

4) Nationaliteit: Indonesisch event. andere nationaliteit (paspoort):

a. door geboorte:

b. " huwelijk: ja

c. " naturalisatie (Staatsblad/jaar en No.): Verh. o.d. 26/11/50 in m.v. "Capit. Cook" in Ned.

d. " optie (Staatscourant, land, jaar en No.):

5) Beroep (met event. werkgever):

6) Nog in leven, zo ja woonplaats en adres: Bandung, Djl Lombok 35.

C. MOEDER

1) Naam: Amin

2) Voornamen: OverLeden.

3) Geboorte datum: Indonesisch plaats: land:

4) Nationaliteit: Indonesisch event. andere nationaliteit (paspoort):

a. door geboorte:

b. " naturalisatie (Staatsblad/jaar en No.):

c. " optie (Staatscourant, land, jaar en No.):

5) Beroep (met event. werkgever):

6) Nog in leven, zo ja woonplaats en adres:

D. GEHUWD MET

1) Naam: Simon

2) Voornamen: Winnifred Everhard.

3) Geboorte datum: 9-16-1928 plaats: Medini land: Indonesia

4) Nationaliteit: OverLeden. event. andere nationaliteit (paspoort):

a. door geboorte:

b. " huwelijk: ja

c. " naturalisatie (Staatsblad/jaar en No.):

d. " optie (Staatscourant, land, jaar en No.):

5) Beroep (met event. werkgever): Koelbeach nisch in ontzet. Lorenz Teding Coy. F. 5 BANDUNG.

6) Nog in leven, zo ja woonplaats en adres: Bandung, Djl Lombok 35.

7) Gescheiden, weduwe, weduwnaar: Gedwaard o.d. 27 december 1957 te Bandung. Zie emmenzie

Paspoortaanvraag van Suzanna Simon.

ontvallen, was mijn grootvader, de man van oma Dee, Winnifred Everhard (roepnaam Winnie) Simon. Door de oorlog had hij een levenslange hekel aan Japan overgehouden. Daarin was hij overigens heel consequent: met Kerst at hij steevast biefstuk of schnitzel, maar nooit vis. 'Want vis', vertrouwde hij me ooit toe, 'is iets voor de Japanners'.

Dat oma Dee zelf ook een zware oorlogsperiode heeft gekend, is mij lange tijd gespaard gebleven. Zij is twaalf wanneer de oorlog uitbreekt. Haar stiefbroer Alfons dient als stoker bij de Koninklijke Marine, en in de maanden waarin Japan de archipel onderwerpt, worden niet alleen soldaten, maar ook burgers in kampen opgesloten. Samen met zijn jongere broer Maurits Alexander en diens oudste zoon, Lodewijk Alexander, belandt Ferdinand in de Japanse burgerkampen. In totaal verdwijnen bijna 100.000 Europeanen en Indo-Europeanen achter prikkeldraad. Vrouwen, mannen en kinderen. Een op de zes overleeft de ontberingen niet. In welk kamp Ferdinand terecht komt, is niet met zekerheid te zeggen. Waarschijnlijk belandt hij in kamp Kareës, een oude woonwijk in Bandoeng die met prikkeldraad en bamboe is afgesloten, of Tjimahi, het beruchte mannenkamp aan de westkant van de stad.

Terwijl zijn vader achter prikkeldraad probeert te overleven, vecht zoon Alfons zich een weg naar de bevrijding. Hij dient als stoker bij de onderzee dienst van de Koninklijke Marine en vaart op verschillende schepen, waaronder de Hr.MS. "Zwaardvisch". Voor zijn inzet tijdens de oorlog ontvangt hij na de oorlog het Bronzen Kruis, een onderscheiding voor getoonde dapperheid.

Henriëtte en de kinderen Anda, Dee en Ed blijven buiten de kampen, maar gemakkelijk is het allerminst. Behalve dat haar man achter de hekken verdwijnt, wordt ook de uitbetaling van zijn pensioen stopgezet. Het leidt tot verpaupering van het gezin. Volgens de verhalen koken ze pap van stijfsel en wordt er bij de toko gestolen om te kunnen overleven.

Tegen het einde van de oorlog, in 1945, wordt Ferdinand samen met honderden andere mannen overgebracht naar Ambarawa, kamp 7, ten zuiden van Semarang. Daar brengt hij de laatste maanden van zijn leven door. Van alle kampen van Ambawara is kamp 7 het meest berucht. De accommodatie is erbarmelijk en de kampleiding hardvochtig. Velen bezwijken er aan dysenterie of ondervoeding. Ook Ferdinand haalt het einde van de oorlog niet. Hij sterft, 60 jaar oud, enkele weken voor de Japanse capitulatie.

Hoe het nieuws Henriëtte en de kinderen ter ore komt, weet ik niet. Wel dat Henriëtte na de oorlog een klein weduwepensioen ontvangt. Ze woont met haar vier kinderen in Bandoeng aan de Jalan Gandapura 35, de vroegere Nassaulaan, in een ruime vrijstaande woning met veranda en tuin. Maar na verloop van tijd verhuist het gezin naar de garage achter het huis omdat Henriëtte de huur niet meer kan betalen. Het grote huis wordt betrokken door een Chinese familie. Voor Alfons is er nog steeds geen geld om verder te studeren. In 1950 vertrekt hij naar Nederland, op zoek naar een toekomst die er thuis niet langer is.

Zoals gezegd sprak mijn grootmoeder Dee zelf zelden over deze periode. Over de oorlog en de onafhankelijkheidsstrijd zweeg ze volledig. Wel vertelde zij bang te zijn geweest voor het everzwijn dat het gezin als huisdier hield en dat ze in de jaren na de oorlog veel ging fuiven, feestjes bij mensen thuis waar jong en oud samenkwam, waar muziek klonk en waar, heel even, zo beeld ik mij dat in, de zwaarte van de achterliggende jaren werd vergeten.

Alfons Schifferling ontvangt uit handen van Prins Bernhard het Bronzen Kruis, Part. coll.

Winnie Simon en Dee Schifferling, plaats en datum onbekend, Part. coll.

Na de oorlog: Oma Dee en opa Winnie

Ruim tien jaar verstrijken sinds het einde van de oorlog wanneer mijn grootmoeder in de tweede helft van de jaren vijftig mijn grootvader Winnie Simon ontmoet. Ook hij draagt de littekens van de oorlog. Zijn vader overleefde de gevolgen van de Japanse bezetting niet. Wat er precies met hem is gebeurd, weet niemand vandaag de dag meer. Volgens de overlevering zou hij door de Kempeitai, de Japanse militaire politie, tijdens een verhoor zwaar zijn mishandeld, waarna hij op 9 juni 1946 in het Rode Kruis Hospitaal in Kediri aan zijn verwondingen bezweek.

Niet lang na hun ontmoeting trouwen Winnie en Dee op 27 december 1957, de maand waarin in Indonesië grote spanningen naar boven komen. Op 5 december, de dag die later ook wel bekend wordt als Zwarte Sinterklaas, verklaren de Indonesische autoriteiten de Nederlanders staatsgevaarlijk en dringen aan op hun vertrek uit de sinds 1949 onafhankelijke Republiek Indonesia. De huwelijksvoltrekking van Dee en Winnie is eenvoudig. En er is haast geboden. Net als veel andere Indo-Europeanen wil Winnie naar Nederland. Mijn grootmoeder kan alleen mee als ze de Nederlandse nationaliteit heeft. Door te trouwen krijgt zij deze. Niet dat ze zelf naar Nederland wil. Als het aan haar ligt, blijven ze in Indonesië.

Drie maanden na het huwelijk dient Winnie een verzoek in voor een voorschot voor de overtocht naar Nederland. Nederlandse staatsburgers die Indonesië willen verlaten zijn namelijk gedwongen hun eigen overtocht te betalen. Een last die mijn grootouders niet kunnen betalen. Op 9 april 1958 wordt het verzoek gehonoreerd. Nog dezelfde maand verlaten zij Bandung. Vanuit daar reizen zij naar Jakarta, waar zij op 26 april 1958 in de haven van Tandjong Priok samen met duizend andere passagiers aan boord gaan van de "Captain Cook", de boot die hen naar Nederland zal brengen. Een reis van een maand per schip, over twee oceanen, door vijf zeestraten en het kanaal. Een reis naar een nieuw leven, letterlijk, want mijn grootmoeder ontdekt tijdens de overtocht dat ze zwanger is van haar eerste dochter, Henriëtte Maria, die vijf maanden na aankomst in Nederland wordt geboren. Ik vraag me af hoe het voor hen moet zijn geweest. Welke moed en angst ze moeten hebben gehad om deze oversteek te wagen. Ik zie mijn grootmoeder aan dek van het enorme schip, met één oog naar de toekomst en het andere richting het verleden. Alles achter zich latend: haar thuisland, broers en de vrouw die zij als haar moeder beschouwde en nooit meer zal terugzien. Henriëtte overlijdt namelijk precies een jaar na Dee's vertrek. Op 9 februari 1959 blaast zij op bijna 68-jarige leeftijd in het bijzijn van haar twee jongste pleegkinderen haar laatste adem uit. Met haar overlijden wordt het afscheid tussen Henriëtte en Dee wat het eindelijk een jaar eerder al was: definitief.

Genealogie

I. JOHANN SCHIFFERLING, geb. Heidelberg (Baden) 22 febr. 1802 (zn. van Gabriel Schifferling en Margaretha Hessen), te Nijmegen als soldaat vrijwillig geëngageerd voor zes jaar met tien gulden en vijftig cent handgeld 20 april 1828, bij het Koloniaal Werfdepot te Harderwijk aangekomen 24 april d.a.v. a/b van het schip "Middelburg" vanuit Tervere (lees: Vere) naar Oost-Indië vertrokken 20 juni 1828, aldaar gepasporteerd (lees: gepensioneerd) 2 juni 1835,⁵ daarna ambtenaar bij 's lands drukkerij te Batavia, laatst als drukkersbaas, overl. Batavia 13 okt. 1871, tr. Batavia 17 april 1861⁶ MARTINA SUPERFLINA CARELS, geb. 1 maart 1807 en ged. Batavia (Portugese Buitenkerk) 24 mei 1807 (get.: Johannes Anthonij Paulus en Wilhelmina Sabiel),⁷ overl. Batavia 14 april 1875, natuurlijke dr. van Carolina Jansche.⁸

Uit dit huwelijk:

1. FRIEDRICH, volgt IIa.
2. JACOB, volgt IIb.
3. CAROLUS FRANS HEINRICH SCHIFFERLING, geb. Batavia 19 aug. 1839, overl. Batavia 26 juni 1841.
4. JOHAN CHARLES GERRIT SCHIFFERLING, geb. Batavia 1 nov. 1843, overl. Batavia 5 nov. 1843.
5. Levenloos kind, geb. 6 sept. 1846.
6. MARTHA FRANCISCA SCHIFFERLING, geb. Pondok Gedeh (Buitenzorg) 7 jan. 1848⁹ (aangeg. Batavia 9 jan. d.a.v.), overl. Buitenzorg 26 aug. 1920. Haar natuurlijke dochters:
 - a. MARTHA FRANCISCA SCHIFFERLING, geb. Batavia 25 april 1869, overl. Zevenaar 14 mei 1958, tr. Batavia 27 sept. 1890 ANTHON HENDRIK GREGORIE, geb. Soerakarta 7 mei 1837, te Semarang vrijwillig geëngageerd als kanonnier 2e klasse voor zes jaar met 60 gulden handgeld 17 febr. 1861, wegens ongeschiktheid voor de actieve militaire dienst te Semarang het paspoort met certificaat van goed gedrag toegestaan 22 nov. 1864, ald. afgegaan 7 dec. 1864,¹⁰ daarna letterzetter bij 's lands drukkerij, overl. Buitenzorg (Batavia) 13 jan. 1897, zn. van inlandse christenvrouw Christina en erkend door Hendrik Gregorie en wedr. van Adriana Frederika Geertruida Schubert.¹¹
 - b. ENGELINA SCHIFFERLING, geb. omstr. ultimo mei 1878, overl. Batavia 14 juli 1878.¹²
7. CHARLES GERHARD SCHIFFERLING, geb. Pondok Gedeh 18 maart 1850 (bij het huwelijk van zijn ouders gewettigd), overl. Batavia 1 nov. 1877.¹³

IIa. FRIEDRICH (CARLS, na het huwelijk van zijn ouders) SCHIFFERLING, geb. Batavia 24 april 1834 (bij het huwelijk van zijn ouders gewettigd), letterzetter 1e klasse bij 's lands drukkerij te Batavia, wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag uit 's-lands dienst 1894,¹⁴ overl. Buitenzorg 28 febr. 1904, tr. Batavia 28 april 1888 Chinese vrouw SOPHIA CHARLOTTA, ook genaamd SOPHIA CHARLOTTA ANTONIJSZ of SOPHIA CHARLOTTA NASRANI,¹⁵ geb. Batavia (naar schatting omstr. 1867),¹⁶ overl. Tandjongkarang 22 juni 1929.¹⁷

Zijn erkende zoon (gewettigd door het huwelijk van zijn ouders):

1. ED[O]UARD FERDINAND, volgt IIIa.

Uit het huwelijk:

2. MAURITS ALEXANDER, volgt IIIb.
3. FREDERIK WILHELM/FRIEDRICH WILHELM, volgt IIIc.

IIIa. ED[O]UARD FERDINAND (FERDINAND) SCHIFFERLING, geb. Batavia 9 febr. 1885, ambtenaar bij de staatsspoorwegen, stationsklerk [benoemingsdatum onbekend], overgeplaatst van Buitenzorg naar Batavia 1908,¹⁸ idem van Batavia naar Meester Cornelis 1909,¹⁹ m.i.v. 11 juli 1909 ontslag uit 's lands dienst 1909,²⁰ bureauklerk 1e klasse (2e categorie) -1919, commies 12 febr. 1919 en blijft geplaatst bij de afdeling Algemene Zaken van de administratieve dienst,²¹ commies 1e klasse 1 febr. 1925,²² overgeplaatst van de algemene bouwdienst naar het Bedrijf Buitengewesten (Exploitatie van de staatsspoorwegen ter Sumatra's Westkust) 1927,²³ deze overplaatsing ingetrokken 1927,²⁴ deze overplaatsing alsnog door laten gaan 1929,²⁵ m.i.v. 29 april 1932 wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag uit 's lands dienst 1932,²⁶ woonde na zijn pensionering te Palembang,²⁷ overl. Ambarawa, Japans interneringskamp 7 25 juli 1945,²⁸ tr. 1e Buitenzorg (Batavia) 3 april 1909 (door echtsch. ontb.) HENRIËTTE

Anda Schifferling (links) met vriend Eddy Wens, Bandung, jaren 1950, Part. coll.

Ed Schifferling (derde van links) met vrienden, Bandung, jaren 1950, Part. coll.

Foto rechtsboven: Henriette Engels, Part. coll.

GERTRUDE LUCIJ ERNESTINE ENGELS, geb. Medan 2 juni 1891 (aangev. 4 juni),²⁹ overl. Bandoeng 9 febr. 1959,³⁰ dr. van Maximilian Engels en³¹ Susanna Henriëtte Pieroele;³² tr. 2e Bandoeng 21 april 1927³³ zijn eerste echtgenote.

Uit dit huwelijk:

1. ALFONS, volgt IVa.

Hun pleegkinderen, waarvan de ouders waren de inlanders³⁴ AMIN en ANAH:³⁵

2. FERDINAND (ANDA) SCHIFFERLING, geb. Tandjong Karang 25 febr. 1932, tot Nederlander genaturaliseerd bij Wet van 9 juli 1964, houden naturalisatie van Handofsky, Herbert Otto en 21 anderen en hem bij die gelegenheid tevens verleend de geslachtsnaam Schifferling en de voornaam Ferdinand (*Stb.* 248), ten tijde van zijn naturalisatie verwarmingsmonteur, wonende te Maastricht, overl. Maastricht 21 dec. 2017.

3. SUZANNA, zich noemende SUZANNA (DEE) SCHIFFERLING, geb. Tandjong Karang 3 juli 1933, overl. Heerlen 2 febr. 2016,³⁶ tr. Bandung 27 dec. 1957³⁷ WINNIFRED EVERHARD (WINNIE) SIMON, geb. Kediri 9 juni 1928, overl. Heerlen 3 maart 2014, zn. van Leonard Adolf Simon en Roseliene/Roseline Nobel.³⁸

Uit dit huwelijk:

- a. HENRIETTE MARIA SIMON, geb. Heerlen 23 okt. 1958.
- b. PATRICIA ANTOINETTE SIMON, geb. Heerlen 19 juni 1960.
- c. JOLANDA MAUREEN SIMON, geb. Kerkrade 23 juli 1961.
- d. EDUARD FERDINAND SIMON, geb. Kerkrade 22 mei 1964.
- e. KARIN SIMON, geb. Kerkrade 18 mei 1966.

4. EDUARD (ED) SCHIFFERLING, geb. Tandjong Karang 24 dec. 1934, tot Nederlander genaturaliseerd bij Wet van 14 juli 1966, houdende naturalisatie van Abels, Bram en 23 anderen (*Stb.* 293) (met vermelding van de geslachtsnaam Schifferling zonder meer)³⁹ en was toen controleur, wonende te Hoensbroek, overl. Heerlen 12 jan. 2000.⁴⁰

Alfons Schifferling en Johanna van Gaans op hun trouwdag, Part. coll.

IVa. ALPHONS/ALFONS SCHIFFERLING, geb. Bandoeng 15 juli 1923, sergeant-machinist bij de Koninklijke Marine, laatst a/b Hr. Ms. "Gelderland", drager van het Bronzen Kruis,⁴¹ overl. (aan de gevolgen van leukemie) Royal Naval Hospital Haslar, Gosport, Hampshire, Engeland 31 maart 1962 en herbegr. Schagen, Algemene Begraafplaats 5 april 1962,⁴² tr. Amsterdam 17 aug. 1950 JOHANNA VAN GAANS, geb. Rotterdam 22 juli 1928, overl. Alkmaar 29 okt. 2020,⁴³ dr. van Antonius van Gaans en Mijntje Verweij.⁴⁴

Uit dit huwelijk:⁴⁵

1. HENRIETTE GERTRUDE LUCEY ERNESTINE (HENNI) SCHIFFERLING, geb. Amsterdam 24 maart 1951.
2. CHRISTINE JOHANNA (STIENTJE) SCHIFFERLING, geb. Ridderkerk 13 juni 1952.
3. EDUARD FERDINAND ANTONIUS (EDDY) SCHIFFERLING, geb. Ridderkerk 23 juli 1953.
4. JANNA MARIA (JANNIE) SCHIFFERLING, geb. Amsterdam 22 jan. 1955.

Alfons Schifferling, Part. coll.

IIIb. MAURITS ALEXANDER SCHIFFERLING, geb. Batavia 11 okt. 1891, klerk op het hoofdbureau van het boswezen, wonende te Buitenzorg (3 juni 1915), tijd. wnd. commies bij de dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen 1921, commies bij idem 1921, wnd. hoofdcommies bij idem 1927, eervol daarvan ontheven en eerste commies 1927, m.i.v. 3 juli 1929

wegens langdurige dienst een jaar Europees verlof 1928, eerste commies bij de hierboven genoemde dienst 1930,⁴⁶ hoofdcommies bij idem (later een onderdeel van het Departement van Gouvernements Bedrijven)/Departement van Verkeer en Waterstaat 31 dec. 1931,⁴⁷ m.i.v. ultimo dec. 1939 wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag met recht op pensioen en onder dankbetuiging voor de diensten door hem gedurende vele jaren aan den Lande bewezen 8 sept. 1939,⁴⁸ overl. Mierlo (thans gem. Geldrop-Mierlo) 5 mei 1959,⁴⁹ tr. Buitenzorg 3 juni 1915⁵⁰ MARIE LOUISE/MARIA LOUISA DAVANS, geb. Tandjong Pandan (Billiton) 7 mei 1894 en aangeeg. en erk. ald. tussen verm. omstr. 28 dec. 1894 en verm. omstr. 23 maart 1895,⁵¹ overl. Helmond 31 okt. 1978,⁵² dr. van Michel Louis Davans en inlandse vrouw Karmina, zich ook noemende Marie.⁵³

Uit dit huwelijk (kinderen 1-2 gewettigd door het huwelijk):⁵⁴

1. **LODEWIJK ALEXANDER SCHIFFERLING**, geb. Bandoeng 10 okt. 1910 en aangeeg. en erk. ald. 29 mei 1915,⁵⁵ technisch ambtenaar, overl. Helmond 5 dec. 1993, tr. Buitenzorg 7 juli 1937 **MARIA SARAS**, geb. Batavia 16 nov. 1916, overl. Helmond 28 juni 2001, dr. van Barend Saras en Catharina Versteegen.⁵⁶ Uit dit huwelijk nakomelingen.
2. **ELEONORE HENRIETTE (ZUS) SCHIFFERLING**, geb. Buitenzorg 20 febr. 1914 en aangeeg. en erk. ald. 9 mei 1915,⁵⁷ overl. Someren) 25 dec. 1991, tr. Bandoeng 26 jan. 1939 (echtsch. ingeschr. ald. 17 juni 1957) **ALBERT HOORN**, geb. Demak-Idjo (Djakakarta) 12 maart 1915, te Tjimahi (Preanger Regentschappen) voor zes jaar vrijwillig verbonden bij de koloniale troepen met 90 gulden handgeld en geplaatst als fuselier bij het 1e depotbataljon 8 juni 1937,⁵⁸ ten tijde van de Japanse aanval op Java fuselier bij het 9e bataljon infanterie te Tjimahi, krijgsgevangen gemaakt 9 maart 1942,⁵⁹ korporaal 28 april 1948, tijd. sergeant-tit. 28 april 1948, tijd. sergeant 18 okt. 1948,⁶⁰ tweede luitenant bij het subsistentiebataljon TT II, opteerde voor de Indonesische nationaliteit Medan 16 dec. 1950,⁶¹ overl. (in Indonesië?), zn. van Leonardus Theodorus Franciscus Hoorn en inlandse vrouw Maria.
3. **EMILE MAURITS SCHIFFERLING**, geb. Buitenzorg 24 dec. 1916, sergeant bij het K.N.I.L., overl. Eindhoven 28 juli 1968,⁶² tr. Eindhoven 26 aug. 1954 **JOHANNA MARIA THERESIA GEERINGS**, geb. Eindhoven 22 nov. 1932,⁶³ dr. van Johannes Franciscus Geerings en Petronella Josephina Catharina de Wit.⁶⁴ Uit dit huwelijk nakomelingen.
4. **EDDY DAGOBERT SCHIFFERLING**, geb. Buitenzorg 10 maart 1919, ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als militiematroos bij de Marine Geneeskundige Dienst te Soerabaja, krijgsgevangen gemaakt 9 maart 1942,⁶⁵ overl. Helmond 16 maart 1996, tr. Haaksbergen 25 nov. 1963 **GEERTRUIDA MARIA SPOOR**, geb. Haaksbergen 12 juni 1932, overl. Helmond 22 april 2022, dr. van Johannes Matheus Spoor en Anna Margaretha Hollekamp en wed. van Bernardus Johannes Gerhard Broekhuis.⁶⁶ Uit dit huwelijk nakomelingen.

IIIc. **FREDERIK WILHELM/FRIEDRICH WILHELM SCHIFFERLING**, geb. Batavia 5 juli 1893, hoofdtypist bij de staatsspoorwegen, m.i.v. ultimo juli 1938 wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag uit 's-lands dienst met recht op pensioen 4 mei 1938,⁶⁷ opteerde voor het landgerecht te Bogor voor de Indonesische nationaliteit 17 dec. 1951, genaturaliseerd tot Nederlander bij Wet van 30 maart 1961, houdende naturalisatie van Berends, Albert

<p>Dankbare herinnering aan</p> <p>LODEWIJK ALEXANDER SCHIFFERLING</p> <p>echtgenoot van</p> <p>Maria Saras</p> <p>Geboren op 10 oktober 1910 te Bandoeng (Nederlands-Indië). Overleden op 5 december 1993 te Helmond.</p>	<p>Helaas zijn de laatste jaren van zijn leven beïnvloed door een ernstige ziekte, waardoor het gezellig samenzijn met familie en vrienden grotendeels wegviel.</p> <p>Pap, tot op het allerlaatst heb jij je met grote wilskracht aan het leven vast willen houden. Dit typeerde jou.</p> <p>Samen met mam, die we met onze liefde zullen blijven omringen, zullen wij, kinderen, klein- en achterkleinkinderen, je in dankbaarheid en gebed geleiden naar een plaats bij Onze Lieve Heer. Wij zullen je nooit vergeten en vragen je ons in ons verdere leven te blijven vergezellen. Geniet nu van je welverdiende rust.</p> <p>Pap, bedankt!</p> <p>Wij danken u allen voor uw belangstelling en aanwezigheid.</p> <p>M. Schifferling - Saras Kinderen, klein- en achterkleinkinderen</p>
--	--

Bidprentje van Lodewijk Alexander Schifferling.
Bron: <https://bidprentjesarchief.nl/>; www.online-begraafplaatsen.nl.

André en 20 anderen (*Stb.* 105), overl. Eindhoven 16 dec. 1967,⁶⁸ tr. Bandoeng 21 maart 1925 Chinese vrouw LO YAM NIO, overl. Buitenzorg 25 mei 1944.⁶⁹

Uit dit huwelijk (voor zover bekend):

1. ALEXANDER SCHIFFERLING, geb. Buitenzorg 18 mei 1917, repatrieerde met zijn echtgenote en zes kinderen (vier uit zijn huwelijk, twee uit het huwelijk van het vorige huwelijk van zijn vrouw) a/b van het schip "Sibajak" vanuit Tandjong Priok 5 mei 1956, aankomst te Rotterdam 31 mei 1956,⁷⁰ overl. Eindhoven 23 maart 1969,⁷¹ tr. Buitenzorg 23 maart 1949 CORNELIA THEODORA VISSER, geb. Buitenzorg 4 aug. 1918, overl. Eindhoven 11 jan. 2012, dr. van Cornelis Johannes Visser en Albertina Katharina Heemels en gesch. echtg. van Frits Cornelis Mutter.⁷² Uit dit huwelijk nakomelingen.
2. THEODORUS CHARLES SCHIFFERLING, geb. Buitenzorg 18 aug. 1922, overl. Apeldoorn 11 nov. 1988, tr. Paramaribo 29 okt. 1952 CHRISTINA MURIËL APPOO, geb. Tweed Heads (New South Wales, Australië) 30 aug. 1928, overl. Apeldoorn 23 sept. 1996, dr. van Hendrik Appoo en Josephine Mundy en gesch. echtg. van Paul Albert Halfhide.⁷³ Uit dit huwelijk nakomelingen.
3. PIETER SCHIFFERLING, geb. Bandoeng 14 maart 1925, boomklerk, overl. Apeldoorn 24 okt. 2004, tr. Apeldoorn 30 maart 1978 Indonesische vrouw WATININGSIH, geb. Klaten 23 juni 1955.⁷⁴

IIb. JACOB (CARLS, later) SCHIFFERLING, geb. Batavia 13 juli 1835 (bij het huwelijk van zijn ouders gewettigd), overl. Buitenzorg 23 mei 1924,⁷⁵ tr. Batavia 19 juli 1877 Chinese christenvrouw MARIA, voor haar doop genaamd LIE ENG NIO.

Zijn kinderen (voor zover bekend) (*ex matre* N.N.):

1. PETER SCHIFFERLING, geb. Batavia 9 nov. 1866 en erk. ald. (na verm. omstr. 29 nov.) 1866 of 1867,⁷⁶ overl. Batavia 14 sept. 1874.⁷⁷
2. MARIE SCHIFFERLING, geb. Batavia 9 mei 1869 en erk. ald. (na verm. omstr. 8 juli) 1869,⁷⁸ overl. Batavia 21 juni 1920.⁷⁹

Haar natuurlijke erkende kinderen (vader onbekend):

- a. JAN SCHIFFERLING, geb. Buitenzorg 23 jan. 1900, overl. Sittard 24 nov. 1980, tr. Batavia 19 maart 1927 (echtsch. ingeschr. ald. 27 april 1938) SUZANNA ALETTA SCHMIDT, geb. Batavia 12 juni 1910, over. Dordrecht 25 juni 1996, dr. van Johan Bernard Ferdinand Schmidt en Albertina Christina de la Fonteijne, zij hertr. Batavia 8 febr. 1939 (echtsch. ingeschr. Bandoeng 23 juni 1948) Johannus Schrauwen, zij tr. 3e Bandung 24 nov. 1951 George Henri Barend († 1956), zij tr. 4e Amsterdam 26 juni 1957 (echtsch. ingeschr. ald. 1 maart 1958) Leonard Ferdinand Ost.⁸⁰ Uit dit huwelijk nakomelingen.
- b. HENDRIK RULOF SCHIFFERLING, geb. Buitenzorg 9 febr. 1905, gepensioneerd als sergeant bij het K.N.I.L., overl. in febr. 1981 (begr. San Mateo, Skylawn Memorial Park, San Mateo County, Californië, U.S.A.),⁸¹ tr. Buitenzorg 12 febr. 1936⁸² MARIA ELISABETH GRAINDORGÉ, geb. Buitenzorg 2 dec. 1916, overl. 15 dec. 2000 (begr. San Mateo, Skylawn Memorial Park),⁸³ dr. van N.N. en Kastalie Josephine Graindorgé.⁸⁴ Uit dit huwelijk nakomelingen.⁸⁵
- c. GUSTAAF FREDERIK SCHIFFERLING, geb. Buitenzorg 8 jan. 1907, overl. Hoensbroek (thans gem. Heerlen) 9 aug. 1970,⁸⁶ tr. Buitenzorg 6 maart 1935 UGENIE MARIA MAGDALENA BELLMANN, geb. Bandoeng 24 maart 1911, overl. Sittard 5 febr. 1969, dr. van Johan Heinrich Bellmann en inlandse vrouw Ning, bij de doop genaamd Johanna Dora.⁸⁷ Uit dit huwelijk nakomelingen.
- d. JOHANNA ELISABETH MARIE SCHIFFERLING, geb. Buitenzorg 16 jan. 1909, overl. Milpitas, Santa Clara County, Californië, U.S.A. 8 okt.

Gedenksteen op het graf van Hendrik Rulof Schifferling en Maria Elisabeth Graindorgé.
Bron: Find A Grave.

2002,⁸⁸ tr. Buitenzorg 12 april 1933 JOHAN FRANCISCUS BARTHOLOMEUS STEPHANUS VAN DEN AKKER, geb. Salatiga (Semarang) 25 nov. 1906, overl., zn. van Wouterus van den Akker en Anna Johanna Pietersz.⁸⁹

Uit het huwelijk:

3. HENDRIK SCHIFFERLING, geb. Batavia 11 nov. 1882, letterzetter 1e klasse bij 's lands drukkerij, m.i.v. 2 jan. 1924 wegens lichamelijke ongeschiktheid eervol ontslag met aanspraak op pensioen 1924, overl. Ewijk 18 juni 1967 (thans gem. Beuningen), tr. Tegal 22 febr. 1933 inlandse vrouw LINA, geb. Soemedang (Preanger Regentschappen) 9 dec. 1890, overl. 's-Hertogenbosch 10 maart 1962, dr. van inlanders Oeroep en Emeh.⁹⁰

Noten

- ¹ <http://daktari.antenna.nl/pieroelie.htm> (gezien maart 2026).
- ² Haar voornamen zijn die zoals zij zijn vermeld in haar geboorteakte (zie noot 32). Zij werden eveneens geschreven als Susanna Henriëtta, Zusanna Henriëtte en Zusanne Henriëtte. Zie noten 31 en 32. Haar achternaam werd in de akten van de Europese burgerlijke stand doorgaans gespeld als Pieroelie en soms als Piroelie (zie: www.roosjeroos.nl). In dit artikel is de schrijfwijze Pieroelie aangehouden.
- ³ *Bataviaasch Nieuwsblad*, 13-02-1908 en 25-10-1911.
- ⁴ Volgens diens zoon is Alfons Schifferling de bron van dit verhaal.
- ⁵ Stamboekinschrijving van Johan Schifferling, Suppletiefolio's, inv.nr. 101, folio 3215 (scan 228).
- ⁶ *BRP* 34, 94. Bij het huwelijk werden hun kinderen Friedrich, geb. Batavia 24 april 1834; Jacob, geb. Batavia 13 juli 1835; en Charles Gerhard, geb. Pondok Gedeh (Bataviasche Ommelanden) 18 maart 1850 gewettigd. Zie ook: Trouwbericht, *Javaasche Courant*, 27-04-1861.
- ⁷ *BRP* 17, 143.
- ⁸ Carolina Jansche werd Carolina Jansen genoemd bij de doop van haar dochter Ieda Arnolda Carelsz, die 3 maanden en 16 dagen oud werd gedoopt in de Buiten Portugese Kerk op 18 okt. 1789. Bron: *BRP* 17, 58.
- ⁹ Paspoortaanvraag van haar gelijknamige dochter Martha Francisca Schifferling.
- ¹⁰ Stamboekinschrijving van Anthon Hendrik Gregorie, Oost-Indisch boek, inv.nr. 353, fol. 4162 (scan 74).
- ¹¹ Paspoortaanvraag en Persoonskaart van Martha Francisca Schifferling.
- ¹² Memorie van aangifte voor het successierecht over de boedel van Engelina Schifferling, gedaan door haar oom Friedrich Schifferling, d.d. Batavia 19 sept. 1878. Zij was anderhalve maand oud. Bron: CBG-OIB, *sub voce* Schifferling, registratiecode VIBDNI017222.
- ¹³ Zijn broer Friedrich Schifferling deed te Batavia op 5 jan. 1878 aangifte voor het successierecht over zijn nagelaten boedel. Bron: CBG-OIB, *sub voce* Schifferling, registratiecode VIBDNI015994.
- ¹⁴ *De Locomotief*, 24-01-1894. Zie ook: *Java-Bode*, 22-12-1893.
- ¹⁵ In de paspoortaanvraag van haar zoon Maurits Alexander heet zij Sophia Charlotta, in die van haar zoon Frederik Wilhelm Sophia Charlotta Antoniësz. In de overlijdensakte van Maurits Alexander heet zij Sophia Charlotta, in die van Friedrich (sic!) Wilhelm Sophia Charlotta Nasrani. De laatste naam duidt er vermoedelijk op dat zij was gedoopt en daarbij de voornamen Sophia Charlotta ontving. Het is niet ondenkbaar dat zij een niet erkende dochter was van een Europeaan en dat haar biologische vader Antoniësz of Anthoniësz heette.
- ¹⁶ In de huwelijksakte (3 juli 1915) van haar zoon Maurits Alexander Schifferling werd vermeld dat zij 48 jaar oud was (wat een schatting zal zijn geweest) en te Buitenzorg woonde. Zie *BRP* 28, 134. Haar geboorteplaats blijkt uit de paspoortaanvraag van haar zoon Frederik Wilhelm Schifferling.
- ¹⁷ Overlijdensbericht van S.Ch. Schifferling, CBG, Coll. familieadvertenties, *sub voce* Schifferling. Ondertekening uit aller naam door E.F. Schifferling. Tandjoengkarang kon zijn de plaats van die naam aan de Lampongbaai (Lampongse Districten); bij Koedoes (Semarang) of ten zuidoosten van Palembang (Palembang). Haar zoon Frederik Wilhelm Schifferling vermeldde op zijn (buitengewoon slordig ingevulde)

-
- paspoortaanvraag dat zijn moeder ongeveer 35 jaar geleden was gestorven. In een ander (al even slordig) handschrift werd daarbij genoteerd '22-6-1929'.
- 18 *De Preangerbode*, 19-05-1908.
 - 19 *De Preangerbode*, 26-05-1909.
 - 20 *De Preangerbode*, 30-07-1909.
 - 21 *De Locomotief*, 20-02-1919; *Bataviaasch Nieuwsblad*, 21-02-1919; *De Preangerbode*, 22-02-1919.
 - 22 *RA-II 1931*, 207.
 - 23 *Bataviaasch Nieuwsblad*, 20-05-1927.
 - 24 *De Locomotief*, 01-07-1927.
 - 25 *Algemeen Handelsblad voor Nederlandsch-Indië*, 19-03-1929.
 - 26 *De Koerier*, 01-04-1932.
 - 27 *Adresboek 1934...1941*.
 - 28 LDS-filmnr. 1603553, BS Batavia, Bijzonder overlijdensregister 1946, aktenr. 4593 (geb. Batavia, 60 jaar oud) (www.roosjeroos.nl). Een uittreksel in het Indonesisch, d.d. Djakarta 25 april 1950, van de akte bevindt zich in familiebezit.
 - 29 Geboortebericht, *Deli Courant*, 06-06-1891.
 - 30 Mededeling van P. Wijsman te Utrecht, d.d. 02-08-1962 in: OGS-PD van Eduard Ferdinand Schifferling. Haar overlijdensdatum blijkt ook uit haar grafchrift (foto in familiebezit).
 - 31 Zij trouwden te Bindjei (Boven Langkat, Oostkust van Sumatra) op 24 jan. 1890. Zie: Opgaven BS, *Naamlijst 1892*, 295. De bruid werd ingeschreven als Susanna Henrietta Piroelie. Zij hertrouwde als Zusanna Henriëtte Piroelie te Batavia op 19 aug. 1911 met Josephus Hendrikus Nicolaas. Zie: Opgaven BS, *Adresboek 1912*, 9 (burgerlijke standgedeelte). N.B.: de naam van de bruidegom is op www.roosje.roos.nl foutief gespeld als Nicolaus. Zie verder de volgende noot.
 - 32 Op de paspoortaanvraag van haar dochter Louise Ernestine Bernardine Victorine Nicolaas staat zij vermeld als Zusanne Henriette Piroelie. Als haar geboorteplaats en -datum werden vermeld Buitenzorg 3 april 1869. Als haar overlijdensplaats en -datum werden vermeld Batavia 3 juni 1934. Zij overleed volgens een andere bron op 1 juni 1934. Zie: 'Familieberichten Batavia. Opgave van 30 mei t/m 7 juni', *Bataviaasch Nieuwsblad*, 09-06-1934 ('1 juni Z.H. Piroelie oud 65 jr. (v)'). Zoals hierboven vermeld, werd zij geboren te Buitenzorg op 3 april 1869. De aangifte van haar geboorte en gelijktijdige erkenning vond aldaar plaats op 7 april d.a.v. Zij werd ingeschreven als Susanna Henriette Piroelie. Zie: Opgaven BS, *Naamlijst 1870*, 203.
 - 33 BS Bandoeng, Trouwregister 1927, aktenr. 64, d.d. 21-04-1927 (uittreksel, d.d. Bandoeng, 03-01-1948).
 - 34 De bevolking van Nederlandsch-Indië was staatrechtelijk verdeeld in Europeanen, inlanders en vreemde Oosterlingen. De term inlanders is hier dus in die betekenis gebruikt.
 - 35 Over Amin en Anah is verder niets bekend. Hoe zij met de familie Schifferling in contact zijn gekomen, is evenmin bekend. Mogelijk werkten zij als huisbedienden bij de Schifferlings, Amin als *djongos* of *toekan keboeng*, Anna als *baboe* of *kokkie*.
 - 36 Overlijdensakte in familiebezit, waarin zij staat vermeld als dochter van Amin en Anah met alleen de voornaam Suzanna.
 - 37 Trouwakte in familiebezit. De bruid vermeld als 'Suzanna, zich noemende Suzanna Schifferling'. Ook in deze akte werd zij een dochter van Amin en Anah genoemd.
 - 38 Paspoortaanvragen van Suzanna en Winnifred Everhard Simon.
 - 39 Hem was kennelijk eerder al vergund de geslachtsnaam Schifferling aan te nemen.
 - 40 Persoonslijst van Eduard Schifferling.
 - 41 Toegekend bij Kon. Besluit van 4 sept. 1946, nr. 42. Bron: Nat. Archief, Archief Kanselarij der Nederlandse Orden (toegang 2.02.32), scan 00201802.
 - 42 www.online-begraafplaatsen.nl (zijn graf is inmiddels geruimd); Document bevattende gegevens met betrekking tot het overlijden van Alfons Schifferling in het bezit van de auteur.
 - 43 www.online-familieberichten.nl (vermelding van overlijdensplaats en -datum)
 - 44 Archiefkaarten (SAA) van Alphons Schifferling en Johanna van Gaans.
 - 45 Opgave van de familie.
 - 46 *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 28-07-1930.
 - 47 Zie RA-II. *De Locomotief*, 31-12-1931.
 - 48 Stamkaart van M.A. Schifferling.
 - 49 BS Mierlo, Overlijdensregister 1959, aktenr. 18, d.d. 06-05-1959.
 - 50 BRP 28, 134 (moeder van de bruidegom: Sophia Chalotta)
 - 51 Opgaven BS, *Naamlijst 1896*, 386.

-
- 52 Bidprentje voor Maria Louisa Davans, Historisch Centrum Limburg, Coll. bidprentjes.
- 53 Paspoortaanvragen van Maurits Alexander Schifferling en Marie Louise Davans.
- 54 Gezinskaart Schifferling-Davans, Bevolkingsregister van 's-Gravenhage, 1913-1939. BRP 28, 134.
- 55 Paspoortaanvragen van Lodewijk Alexander Schifferling en Maria Saras; Persoonskaart/Persoonslijst van Lodewijk Alexander Schifferling en Maria Saras.
- 57 BRP 28, 134;
- 58 Stamboekinschrijving van Albert Hoorn, Oost-Indisch boek, inv.nr. 423, fol. 22842 (scan 224).
- 59 Japanse interneringskaart K.N.I.L. van Albert Hoorn.
- 60 Bron genoemd in noot 58.
- 61 Paspoortaanvraag en Persoonskaart van Eleonora Henriette Schifferling.
- 62 BS Eindhoven, Overlijdensregister 1968, aktenr. A 824, d.d. 29-07-1968.
- 63 Paspoortaanvraag en Persoonskaart van Emile Maurits Schifferling.
- 64 Bevolkingsregister Eindhoven, 1921-1938, inv.nr. 7185.
- 65 Japanse interneringskaart KNIL van Eddy Dagobert Schifferling.
- 66 Persoonslijsten van Eddy Dagobert Schifferling en Geertruida Maria Spoor; Paspoortaanvraag van Eddy Dagobert Schifferling.
- 67 Stamkaart van F.W. Schifferling.
- 68 BS Eindhoven, Overlijdensregister 1967, aktenr. A 1328, d.d. 18-12-1967. De naam van zijn moeder vermeld als Sophia Charlotta Nasrani.
- 69 Paspoortaanvraag en Persoonskaart van Frederik Wilhelm Schifferling.
- 70 IGV, Collectie Passagierslijsten repatriëring (1945-1962). Beide kinderen Mutter hadden de Indonesische nationaliteit.
- 71 BS Eindhoven, Overlijdensregister 1969, aktenr. A 373, d.d. 25-03-1969.
- 72 Persoonskaart van Alexander Schifferling; Paspoortaanvragen van Alexander Schifferling en Cornelia Theodora Visser; Bidprentje voor Cornelia Theodora Visser, Coll. Bidprentjes Heemkundekring Weerderheem te Valkenswaard.
- 73 Persoonskaart/Persoonslijst van Theodorus Charles Schifferling en Christina Muriel Appoo. Paspoortaanvraag van Theodorus Charles Schifferling (geboortedatum: 16 aug. 1922).
- 74 Paspoortaanvraag en Persoonslijst van Pieter Schifferling.
- 75 LDS-filmnr. 1148253, BS Buitenzorg, Overlijdensregister 1924, aktenr. 14 (geb. Batavia, 88 jaar oud) (www.roosjeroos.nl).
- 76 Opgaven BS, *Naamlijst 1868*, 27 (bijregister van geboorten Batavia).
- 77 Memorie van aangifte voor het successierecht over de boedel van Peter Schifferling, gedaan door zijn vader Jacob Schifferling, d.d. Batavia 5 sept. 1874. Bron: CBG-OIB, *sub voce* Schifferling, registratiecode VIBDNI015865.
- 78 Opgaven BS, *Naamlijst 1870*, 202 (bijregister geboorten Batavia).
- 79 Blijkens de paspoortaanvragen van haar zoons Jan en Hendrik Rulof Schifferling. Op de aanvraag van Jan is 22 juni veranderd in 21 juni.
- 80 Paspoortaanvragen van Jan Schifferling en Suzanna Aletta Schmidt. Persoonskaart/Persoonslijst van Jan Schifferling en Suzanna Aletta Schmidt.
- 81 FamilySearch, United States, Social Security Death Index; <https://nl.findagrave.com> (gezien aug. 2025).
- 82 'Familieberichten Buitenzorg', *Bataviaasch Nieuwsblad*, 20-02-1936.
- 83 FamilySearch, United States, Social Security Death Index; <https://nl.findagrave.com> (gezien aug. 2025); www.sfgate.com/news/article/schifferling-maria-elisabeth-2721016.php (gezien aug. 2025).
- 84 Paspoortaanvragen van Hendrik Rulof Schifferling en Maria Elisabeth Graindorgé.
- 85 Zie: www.sfgate.com/news/article/schifferling-maria-elisabeth-2721016.php (gezien aug. 2025).
- 86 Overlijdensbericht, *Limburgsch Dagblad*, 12-08-1970.
- 87 Paspoortaanvragen en persoonskaarten van Gustaaf Frederik Schifferling en Eugenie/Ugenie Maria Magdalena Bellmann.
- 88 <https://www.ancestry.it/genealogy/records/johanna-elisabeth-marie-schifferling-24-g4m3ly> (gezien aug. 2025).
- 89 Paspoortaanvragen van Johanna Elisabeth Marie Schifferling en Johan Franciscus Bartholomeus Stephanus van den Akker.
- 90 Paspoortaanvragen van Hendrik Schifferling en Lina; Persoonskaart van Hendrik Schifferling.

NACHTELIJK DRAMA EEN EPISODE UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE FAMILIE VAN SCHENCK

Roel de Neve

Een inheemse man met een patjol.

‘Het was in den nacht van 12 op 13 augustus [1937]. Het echtpaar Rijkschroeff genoot den slaap der rechtvaardigen. Tegen twee uur middernacht sloop er een dreigende gedaante in pyjamabroek met naakt bovenlijf in de slaapkamer van de gehuwden. En even later snerppte de kreet: “moord, moord!” door de nachtelijke stilte in de Tamarindelaan.’¹

De slachtoffers waren Dora Eugenie van Schenck en haar echtgenoot Ferdinand Gustaaf Rijkschroeff, de dader haar jongere broer George Gustaaf van Schenck (hierna George). Het echtpaar overleefde de aanslag omdat Rijkschroeff de overvaller van zich af wist te slaan, waarop deze vluchtte. Mevrouw Rijkschroeff liep verschillende verwondingen op aan haar hoofd en had een ‘dichtgezwollen oog’ en een wond aan haar neus. Gevolg was dat zij drie dagen het bed moest houden. Haar echtgenoot daarentegen had slechts een lichte hoofdwond en last van hoofdpijn en duizeligheid. Het wapen waarmee zij waren bewerkt, was een *patjol*, een inheems handwerktuig om de grond mee te bewerken. Gelukkig waren zij met de platte achterkant geslagen, anders hadden zij het waarschijnlijk niet overleefd.

Voor het landgerecht

De avond tevoren leek er nog niets aan de hand. Op de vraag van Rijkschroeff of hij al gegeten had, antwoordde zijn zwager ‘ja ik heb al gegeten *boeng*’. Rijkschroeff ging na het lezen van zijn krant naar bed en vroeg zijn zwager de deur af te sluiten, waarop deze antwoordde ‘Goed *boeng*’. Maar achter de façade van rust giste het, met de nachtelijke aanval als gevolg. Na te zijn opgepakt, werd de dader voor het landgerecht geleid om zich te verantwoorden. Hij verklaarde niet meer te weten hoeveel keer hij had geslagen omdat hij op dat moment in ‘dolle drift’ zou hebben gehandeld. Hij had het vooral op zijn zuster gemunt en ‘wou haar alleen afleeren’. De rechter ging hierin echter niet mee omdat de slagen uitsluitend en kennelijk dus opzettelijk op het hoofd waren gericht en verwees de zaak naar de Raad van Justitie.

Familiegeschiedenis

Hoe kon het zover komen? Voor een antwoord nemen we een kijkje in de familiegeschiedenis. Al jong zou George een probleemkind zijn geweest. Zo zou hij tijdens zijn lagerschooltijd op heling zijn betrapt en ter beschikking van de regering zijn gesteld. Daarna ging hij in militaire dienst² en volgde hij korte tijd onderwijs aan de cultuurschool zonder dat dit tot werk en een ordentelijk leven leidde. Na een korte tijd bij zijn vader verhuisde hij naar zijn oudere zuster mevrouw Rijkschroeff. In die tijd volgde hij nog wel gedurende enkele maanden een monteurscursus, maar ook dit zou geen positieve wending aan zijn leven hebben gegeven. Sterker nog, hij zat thuis alleen duimen te draaien. Tijdens het politieel onderzoek werd over de achtergrond van dit familiedrama meer duidelijk. George beklagde zich er namelijk over dat zijn zuster hem als *djongos* liet werken en dat hij de wc moest dweilen, terwijl de huisjongen in huis werkte.

De hoofdrolspelers, v.l.n.r.: George Gustaaf van Schenck, Dora Eugenie Rijkschroeff, geboren van Schenck en Ferdinand Gustaaf Rijkschroeff.

Bovendien kreeg hij volgens zijn zeggen van het 'lekkere eten' op tafel niets. Hij durfde niet te protesteren, bang als hij was door zijn zuster in het bijzijn van de bedienden spottend voor *toean besar* te worden uitgemaakt. Wat hem ook stak, was haar, in zijn ogen ruwe optreden tegen zijn dertienjarige broertje. De spreekwoordelijke druppel was dat zijn zuster tegen haar echtgenoot over hem mopperde. Toen hij haar zo hoorde praten '[laaide] zijn haat [...] uit' en knapte er iets. 'Ook nu nog kunnen ze me niet met rust laten', maalde het in zijn hoofd. Hij voelde zich 'schunnig' behandeld. Dit alles voelde feitelijk als een dubbel onrecht omdat zijn vader hem destijds zou hebben verboden zich in Nieuw-Guinea als klein-landbouwer te vestigen. Door diens tegenwerking zou hij met de opleiding aan de cultuurschool zijn gestopt en begon hij zijn vader te haten. Hij zou zelfs een keer tegen zijn zuster hebben gezegd hem te zullen vermoorden. Hier stopt het verhaal abrupt, zodat we naar de afloop slechts kunnen gissen.

Fragmentgenealogie van Schenck

I. WILLEM FREDERIK VAN SCHENCK, geb. Amsterdam 1 febr. 1843 (zn. van Christiaan van Schenck en Johanna Mor), overl., tr. Amsterdam 9 mei 1866³ ANNA MARIA FRANCISKA THOMAS, geb. Amsterdam 20 febr. 1834, ventster (1866), ingeschreven te Amsterdam op 22 sept. 1893 na een verblijf in de armenkolonie te Veenhuizen,⁴ overl., dr. van Hendrik Thomas en Elizabeth Zoest.

Dit huwelijk bleef vermoedelijk kinderloos.

Levensloopgegevens Willem Frederik van Schenck: bakkersknecht (1866), te Leeuwarden, een vrijwillig dienstverband aangegaan bij de koloniale troepen voor zes jaar met 200 gulden handgeld ingaande de dag van zijn inscheping 13 nov. 1869, bij het Koloniaal Werfdepot aangekomen 15 nov. 1869, a/b van het schip "Antje" vanuit het Nieuwe Diep naar Nederlandsch-Indië vertrokken 18 maart 1870, uit het leger verwijderd, paspoort verleend 20 nov. 1883, a/b van het schip "Samarang" teruggekeerd naar Nederland (met achterlating van zijn erkende zoons, RdN), te Rotterdam aangekomen 31 jan. 1884,⁵ door de arr.-rb. te 's-Hertogenbosch op 19 juni 1890 voor landloperij veroordeeld tot twaalf dagen hechtenis gevolgd door drie jaar verblijf in een rijkswerkinrichting en op 26 nov. 1903 voor hetzelfde delict tot twee dagen hechtenis gevolgd door twee jaar en vijf maanden verblijf in een rijkswerkinrichting, ingeschreven te Amsterdam op 17 april 1893, 5 sept. 1901 en 2 mei 1906, telkens na een verblijf in de armenkolonie Veenhuizen.

Zijn erkende zoons (ex *matre* inlandse vrouw MINA):⁶

1. RUDOLF VAN SCHENCK, geb. Buitenzorg (Batavia) 15 jan. 1876 en aangeg. en erk. Batavia (na 16 nov.) 1883,7 korporaal-ziekenverpleger bij de hospitaaldienst O.I.L., overl. Semarang 7 maart 1943 en ald. begraven op de begraafplaats Kobong.⁸

Loopbaangegevens Rudolf van Schenck: te Salatiga (Semarang) een vrijwillig dienstverband voor zes jaar aangegaan bij het Oost-Indisch leger met 200 gulden premie en geplaatst als fuselier bij het 2e depotbataljon 2 mei 1899, overgegaan naar achtereenvolgens het 8e bataljon infanterie 4 maart 1900 en het 2e depotbataljon 17 juni 1900, overgeplaatst als ziekenoppasser bij de geneeskundige hospitaaldienst 29 aug. 1900, bij reorganisatie soldaat-ziekenverpleger 7 juni 1901, achtereenvolgens een nieuw dienstverband aangegaan voor een en vier jaar met 50 en 200 gulden premie op respectievelijk 19 okt. 1905 en 19 mei 1906, korporaal-ziekenverpleger 4 nov. 1909, nieuw dienstverband aangegaan voor een jaar met 50 gulden premie 19 mei 1910, wegens volbrachte dienstitijd gegageerd met 200 gulden per jaar 4 mei 1911, met certificaat van goed gedag te Medan afgegaan 30 mei 1911, te Soerakarta opnieuw in dienst getreden voor drie jaar als korporaal-ziekenverpleger bij de hospitaaldienst 27 sept. 1911, wegens volbrachte dienstitijd hem een pensioen van 330 gulden per jaar toegekend 5 sept. 1914, met certificaat van goed gedrag te Soerakarta afgegaan 27 sept. 1914, nam deel aan de krijgsverrichtingen tegen Atjeh in 1901, 1902, 1903, 1904, 1908, 1909, 1910 en aan die op Celebes 1905, drager van de Bronzen Medaille, de Zilveren Medaille en het Ereteken voor belangrijke krijgsbedrijven met gespen 1901-1905 Atjeh; 1905-1908 Zuid-Celebes; en 1906-1910 Atjeh.⁹

2. HENDRIK, volgt II.

Lim Han Lo. Bron: Paspoortaanvraag.

II. HENDRIK VAN SCHENCK, geb. Soengeiliat op Banka 5 nov. 1879 en aangeg. erk. Batavia (na 16 nov.) 1883,¹⁰ afkomstig van de Stichting Het Hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo te Batavia (lees: Buitenzorg), aangenomen bij het korps pupillen 25 juli 1888, wegens voortdurende ongeschiktheid voor alle militaire diensten daaruit ontslagen 18 mei 1896, te Semarang afgegaan 23 mei 1896,¹¹ overl. Meester Cornelis 30 mei 1945, tr. Batavia 8 mei 1924¹² Chinese vrouw LIM HO LAN, in de wandeling genaamd ANNA/ ANNAH, geb. Soerakarta naar schatting omstr. 1889, overl. Djakarta 15 febr. 1953,¹³ dr. van Lim Sam Kong en inlandse vrouw Sariëm.¹⁴

Zijn dochter (ex *matre* inlandse vrouw SAINAH):

1. SOPHIE ANNA VAN SCHENCK, geb. Batavia 27 juli 1903, komende uit Indonesië ingeschr. te Leende 11 okt. 1950, te Putte (NB) uitgeschr. naar Djakarta 21 jan. 1952, komende vandaar ingeschr. te 's-Gravenhage 14 nov. 1856, overl. Weert 25 jan. 1987, tr. Ie Batavia 16 aug. 1923 (door echtsch. ontb. bij vonnis van het landgerecht te Djakarta 22 sept. 1956) PETRUS WILHELMUS VAN ES, geb. 's-Hertogenbosch 29 jan. 1903,¹⁵ militair bij het Oost-Indisch leger 1920-, infanterist Ie klasse 15 sept. 1924, gereëngageerd voor zes jaar 5 nov. 1927, herverbonden voor twee jaar 5 nov. 1933, te Buitenzorg eervol ontslagen 23 febr. 1936, herverbonden voor zes jaar 25 febr. 1936, te Malang krijgsgevangen gemaakt 8 maart 1942, te Bandoeng bevrijd 20 aug. 1945, wegens opheffing van het K.N.I.L. m.i.v. 25 juli 1950 eervol uit de militaire dienst ontslagen 7 nov. 1950, opteerde te 's-Gravenhage voor de Indonesische nationaliteit 1 nov. 1951, genaturaliseerd tot Nederlander bij Wet van 14 juli 1960 (*Stb.* 1960, nummer 278), sportleider, overl. Weert 3 okt. 1979, zn. van Petrus van Es en Wilhelmina Uitjens;¹⁶ tr. 2e Heerlen 2 dec. 1964 (echtsch. ingeschr. ald. 3 sept. 1973 haar eerste echtgenoot; tr. 3e Maaseik (België) 29 sept. 1977 haar eerste, tevens tweede echtgenoot,¹⁷ hij hertr. Djakarta 7 okt. 1858 Chinese vrouw Lie Tjoan Nio, geb. Batavia 20 sept. 1929, overl. Heerlen 29 maart 1964.

Uit het huwelijk (kinderen 2-7 gewettigd door het huwelijk van hun ouders):¹⁸

2. **DORA EUGENIE VAN SCHENCK**, geb. Toeloengagoeng (Kediri) 8 april 1912 en aangeg. en erk. Madioen tussen verm. omstr. 7 en verm. omstr. 22 mei 1912,¹⁹ overl. Amsterdam 6 jan. 1970, tr. Batavia 23 mei 1928²⁰ **FERDINAND GUSTAAF RIJKSCHROEFF**, geb. Batavia 3 dec. 1905, *operator* Cable and Wireless Ltd. te Djakarta, magazijnbediende, overl. Amsterdam 7 aug. 1984, zn. van Frederik Hendrik Rijkschroeff en Dora de Bruin.²¹
3. FRANS FREDRIK VAN SCHENCK, geb. Semarang 19 maart 1914 en aangeg. en erk. ald. 1914,²² te Weltevreden vrijwillig verbonden voor zes jaar bij de koloniale troepen met 120 gulden handgeld en geplaatst als fuselier bij het 1e depotbataljon 5 dec. 1933, wegens lichamelijke ongeschiktheid voor de militaire dienst eervol ontslagen in Nederlandsch-Indië 14 april 1934, te Weltevreden de dienst verlaten 24 april 1934,²³ overl.²⁴

4. **GEORGE GUSTAAF VAN Schenck**, geb. Soerakarta 18 febr. 1916 en aangeg. en erk. ald. 1916,²⁵ metaaldraaier, ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als militie-soldaat 2e klasse der genie (stamboeknummer 71516) bij het le bataljon genie-troepen te Meester Cornelis, krijgsgevangen gemaakt te Tjimahi 8 maart 1942, overl.²⁶ tr. Balikpapan (Zuider- en Oosterafdeling van Borneo) 28 jan. 1946 TRUIDA LOPPIES, geb. Samarinda (Zuider- en Oosterafdeling van Borneo) 31 aug. 1919,²⁷ overl.²⁸ dr. van
5. **PAULUS PETRUS VAN SCHENCK**, geb. Cheribon 2 aug. 1917, ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als militie-soldaat bij het 5e bataljon infanterie (stamboeknummer 110717), krijgsgevangen gemaakt 8 maart 1942, opteerde voor de Indonesische nationaliteit, overl., tr. 1952 Chinese vrouw **ANG TAN NIO**.²⁹
6. **ELISE MARGARETHA VAN SCHENCK**, geb. Batavia 25 sept. 1919, opteerde voor het landgerecht te Djakarta voor de Indonesische nationaliteit 13 aug. 1951, overl. Venray 20 mei 2002, tr. Batavia 11 jan. 1940 **MATTHIJS BAART**, geb. Tzummarum (gem. Barradeel, thans gem. Waadhoeke of Harlingen) 29 maart 1914,³⁰ brigadier der infanterie K.N.I.L., krijgsgevangen gemaakt 8 maart 1942, overl. Kuie (Thailand) 9 aug. 1943 en herbegr. Kanchanaburi War Cemetery, zn. van Gijsbertus Baart en Tettje Schat.³¹
7. **ROBERT RICHARD VAN SCHENCK**, geb. Batavia 7 maart 1923, stuwadoor, komende uit Indonesië ingeschr. te Harlingen 3 mei 1966, met zijn echtgenote tot Nederlander genaturaliseerd 1967 en toen bankwerker woonde te Breda,³² overl. Tilburg 5 mei 1983, tr. Makassar 12 maart 1947 (**MIEN LAI DAON**, bij haar naturalisatie de voornaam en geslachtsnaam verleend van) **MIEN PESY**, geb. Rantepao bij Palopo, Midden-Celebes (Celebes en Onderhorigheden) omstr. 1926, overl. Tilburg 13 april 2017, dr. van Pesy en Bera.³³ Uit dit huwelijk twee zoons en drie dochters (geb. 1947-1960).
8. **ADELLA CORNELIA VAN SCHENCK**, geb. Batavia 21 jan. 1929,³⁴ overl. Middelburg 24 juni 2018,³⁵ tr. Batavia 3 dec. 1948 **ORGINO ALFONSO (MULLER, na zijn erkenning) KEIJDENIERS**, geb. Batavia 18 okt. 1885³⁶ en aangeg. en erk. Meester Cornelis (Batavia) 4 aug. 1917,³⁷ sergeant der infanterie O.I.L., commies-redacteur bij het hoofdkantoor van de immigratiedienst, overl. Batavia 21 aug. 1956,³⁸ zn. van Sophia Christina Muller en erk. door Jean Henri Guillaume François Keijdeniers en gesch. echtg. van Clara David.

Loopbaangegevens van O.A. Muller/Keijdeniers: te Batavia een vrijwillig dienstverband aangegaan bij het Oost-Indisch leger voor zes jaar met 200 gulden premie en geplaatst als fuselier bij het 1e depotbataljon 12 aug. 1902, overgeplaatst naar achtereenvolgens het 10e bataljon infanterie 21 dec. 1902 en de rechter half van het 15e bataljon infanterie 30 april 1903, korporaal 1 sept. 1903, overgeplaatst naar het 10e bataljon infanterie 3 mei 1904, sergeant 1 sept. 1904, overgeplaatst naar de garnizoenscompagnie van Banka 18 maart 1905, een nieuw dienstverband aangegaan voor zes jaar met 300 gulden premie 12 aug. 1908, bij reorganisatie geplaatst bij het garnizoensbataljon van Palembang 17 mei 1909, ald. een nieuw dienstverband voor drie jaar aangegaan met 150 gulden premie 12 aug. 1914, overgeplaatst naar het 15e bataljon infanterie 21 aug. 1916, wegens volbracht diensttijd gepensioneerd met 486 gulden per jaar 8 aug. 1917, met certificaat van goed gedrag te Batavia afgegaan 24 aug. 1917.³⁹

收容所 Camp	爪哇 亞答 監獄 1942年 8月 15日	番 No. 號	爪哇 監獄 7201
姓名 Name	Schenk, George van GEORGE GUSTAAF ステーン ジョージ ヴァン	生年月日 Date of Birth	1916-2-18
國籍 Nationality	蘭 A. SOLD	所屬部隊 Unit	1e Bataljon Genie Troepen Meester Cornelis 71516
階級身分 Rank	Sold. ald. 2e kl. Genie 1471516 Plonico	捕獲年月日 Date of Capture	1942-3-8
捕獲場所 Place of Capture	Tjimahi (nu) / 10e Bat. Genie (Tjimahi (nu) / Bandung (nu))	母名 Mother's Name	Annah
父名 Father's Name	Schenk, G. van	職業 Occupation	Metaaldraaier 36454
本籍地 Place of Origin	Solo	特記事項 Remark	
通報先 Destination of Report	Notes: Schenk, G. van Koranat Soelan 763 B.H.P.		

Japanse interneringskaart KNIL van George Gustaaf van Schenk.

Graven van de familie van Schenck op begraafplaats Boschhuizen te Venray (links) en Centrale Begraafplaats West te Tilburg. Bron: www.online-begraafplaatsen.nl.

Noten

- 1 Citaat uit een artikel, getiteld 'Slapend echtpaar mishandeld. Verongelijkt jongmensch zwaait den patjol', *Soerabaiasch-Handelsblad*, 28-08-1937. De tekst van dit artikel is eveneens op dit artikel gebaseerd.
- 2 Van hem geen stamboekinschrijvingen gevonden.
- 3 BS Amsterdam, Trouwregister 1866, aktenr. Register 4, fol. 53, d.d. 09-05-1866.
- 4 SAA, Overgenomen delen, deel (inv.nr.) 115, blad 132.
- 5 Stamboekinschrijving van Willem Frederik van Schenck, Suppletiefolio's, inv.nr. 166, fol. 15381 (scan 16).
- 6 De erkenning vond plaats vlak voor zijn terugkeer naar Nederland.

-
- 7 Opgaven BS, *Naamlijst 1885*, 227 (Bijregister van geboorten Batavia).
 - 8 OGS; OGS-PD van Rudolf van Schenck. Of hij was getrouwd of wettige of wettig erkende kinderen had, is onbekend.
 - 9 Stamboekinschrijvingen van Rudolf van Schenck, Oost-Indisch Boek, inv.nrs. 378, fol. 11271 (scan 42) en 392, fol. 14996 (scan 259); en KNIL-militairen, SAIP, serie 2, inv.nr. 438 fol. 35679 (scan 221). Hij was gediplomeerd ziekenverpleger.
 - 10 Opgaven BS, *Naamlijst 1885*, 227 (Bijregister van geboorten Batavia).
 - 11 Stamboekinschrijving van Hendrik van Schenck, Korps Pupillen, inv.nr. 494, stamboeknr. 2010 (scan 89).
 - 12 LDS-filmnr. 1208811, BS Batavia, Trouwregister 1924, aktenr. [niet opgegeven] (www.roosjeroos.nl).
 - 13 LDS-filmnr. 1603558, BS Djakarta, Overlijdensregister 1953, aktenr. 26 (geb. Soerakarta, wed. van Hendrik Frederik van Schenck) (www.roosjeroos.nl).
 - 14 Paspoortaanvraag van Lim Ho Lan.
 - 15 BS 's-Hertogenbosch, Geboorteregister 1903, aktenr. 99, d.d. 29-01-1903.
 - 16 Paspoortaanvraag van Sophie Anna van Schenck; Stamboekinschrijvingen van Petrus Wilhelmus van Es, Suppletiefolio's, inv.nr. 290, fol. 46428 (scan 50); en KNIL-militairen, SAIP, Serie 2, inv.nr. 594, fol. 72529 (scans 114-117).
 - 17 Persoonskaarten van Sophie Anna van Schenck en Petrus Wilhelmus van Es.
 - 18 Geboorten kinderen 5-6 niet vermeld op www.roosjeroos.nl.
 - 19 Opgaven BS, *Adresboek 1913* (BS-gedeelte), 61.
 - 20 LDS-filmnr. 1208811, BS Batavia, Trouwregister 1928, aktenr. [niet opgegeven] (www.roosjeroos.nl).
 - 21 Paspoortaanvragen en archiefkaarten (SAA) van Dora Eugenie van Schenck en Ferdinand Gustaaf Rijkschroeff.
 - 22 LDS-filmnr. 1357804, BS Semarang, 1e Bijregister van geboorten 1914, aktenr. 20, d.d. 29-04-1914 (www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/144641.php) (gezien aug. 2025). Zie ook: Opgaven BS, *Adresboek 1915* (BS-gedeelte), 213 (1e Bijregister van geboorten).
 - 23 Stamboekinschrijvingen van Frans Fredrik van Schenck, Oost-Indisch Boek, fol. 22260 (scan 130); en KNIL-militairen, SAIP, Serie 2, inv.nr. 518, fol. 55563 (scan 290).
 - 24 Van hem geen persoonskaart of OGS gevonden.
 - 25 Opgaven BS, *Adresboek 1917* (BS-gedeelte), 234.
 - 26 Van hem geen persoonskaart of OGS gevonden.
 - 27 Japanse interneringskaart KNIL (geslachtsnaam Van Schenk en moeders naam Annah) en paspoortaanvraag van George Gustaaf van Schenck.
 - 28 Van hem geen persoonskaart of OGS gevonden.
 - 29 Japanse interneringskaart KNIL en Paspoortaanvraag van Paulus Petrus van Schenck.
 - 30 BS Barradeel, Geboorteregister 1914, aktenr. 42, d.d. 30-03-1914.
 - 31 Persoonskaart en Paspoortaanvraag van Elise Margaretha van Schenck; www.online-begraafplaatsen.nl; Japanse interneringskaart KNIL van Matthijs Baart; OGS.
 - 32 Wet van 30 mei 1967, houdende naturalisatie van Blogg, Franciscus August Hubert en 31 anderen (Stb. 277). Mien Pesy volgens deze bron geboren omstr. 1926.
 - 33 Persoonskaart en Overlijdensbericht (CBG, Coll. familieadvertenties) en Bidprentje (Historisch Centrum Limburg, Coll. bidprentjes) voor Robert Richard van Schenck; Persoonslijst van en Bidprentje (Regionaal Archief Tilburg, Coll. bidprentjes) voor Mien Pesy. Op hun grafsteen (www.online-begraafplaatsen.nl) als haar geboortedatum 1 juli 1926 vermeld.
 - 34 Paspoortaanvraag van Adella Cornelia van Schenck (voornamen vader Hendrik Fredrik).
 - 35 Overlijdensplaats en -datum genoemd door Tom Keijdener (i.p.v. Keijdeniers), medio okt. 2020 op de Indische verhalentafel ('Het verhaal van de familie Keijdeniers/Keydeniers', <https://de-indische-verhalentafel.online>). Moeder van Adella Cornelia van Schenck daarin Johanna Nasrani genoemd.
 - 36 Paspoortaanvraag van Orgino Alfonso Keijdeniers. Bij zijn geboorte ingeschreven met geslachtsnaam Muller (zie: Opgaven BS, *Naamlijst 1887*, 244). Jean Henry Guillaume François Keijdeniers, tr. 1e Soerakarta 6 nov. 1895 (echtsch. ingeschr. ald. 26 maart 1917) Auguste Caroline Stoelman; tr. 2e Meester Cornelis 29 dec. 1917 Petronella Magdalena Mahien (= Mahieu).
 - 37 Erkenningsdatum genoemd door Tom Keijdener (zie noot 35).
 - 38 LDS-filmnr. 1603558, BS Batavia, Overlijdensregister 1956, aktenr. 169 (www.roosjeroos.nl).
 - 39 Stamboekinschrijvingen van Orgino Alfonso Muller, Oost-Indisch Boek, inv.nr. 380, fol. 12003 (scan 191); en KNIL-militairen, SAIP, serie 2, inv.nr. 446, fol. 37719 (scan 376).

VAN DER WAAG (SCHORNACK VAN DER WAAG)

Ralph Ravestijn

Inleiding

Bij Gouvernementsbesluit van 2 juli 1906, nr. 37 werd aan Alphons Frans Erland van der Waag, vergunning verleend om voor zijn geslachtsnaam die van Schornack te voegen en zich voortaan te noemen en te schrijven Schornack van der Waag. De begunstigde was geboren te Koetoardjo (Bagelen) op 17 september 1879 en was ten tijde van het hiervoor genoemde besluit opziener bij het boswezen op Java en Madoera. De naam Schornack was die van zijn grootmoeder aan vaderskant Clara Schornack (1837-1923). Het verzoek om zijn familienaam te mogen wijzigen, deed hij te Penoenggalan (Kedoe) op 8 juni 1906. Hiervan werd kennisgegeven in de *Nederlandse Staatscourant* van 31 maart 1905 (nummer 77).

** A. F. E. van der Waag heeft bij request, gedag'eekend Penoenggalan 24 November 1904, aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, vergunning gevraagd om voor zijn geslachtsnaam „van der Waag” dien van „Schornack” te voegen en zich alzoo voortaan te noemen en te schrijven „A. F. E. Schornack van der Waag”.

Deze aankondiging geschiedt naar aanleiding van de bepalingen op het stuk van naamsveranderingen, voorkomende in de artikelen 6 en 7 van het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië, het laatste zooals het is gewijzigd bij *Indisch Staatsblad* 1883, n°. 190, en in verband met de artikelen 63 en 64 van het Burgerlijk Wetboek voor Nederland. (1927)

Nederlandsche Staatscourant, 1905, nummer 77 (31 maart).

De reden voor het verzoek was waarschijnlijk het uitsterven van de familie Schornack in de mannelijke lijn. De voor zover bekend laatste mannelijke telg van deze familie, Johan Godlieb Schornack, overleed te Semarang op 8 december 1893. De laatste van de familie, Rosa Verhelst, geboren Schornack, sloot haar ogen voor eeuwig te Salatiga (Semarang) op 3 januari 1906.

De Indische Schornacks stamden vermoedelijk af van Christian Godlieb Schornack of Schornack, die in april 1776 als soldaat in V.O.C.-dienst te Batavia arriveerde. Hij was afkomstig uit Elsterwerda in Saksen, thans gelegen in de deelstaat Brandenburg, Landkreis Elbe-Elster en ging met pensioen als eerste luitenant. Daarna woonde hij te Japara, waar hij op 22 april 1820 overleed. De familie van der Waag stamde af van een zekere Albertus van der Waag die te Semarang op 11 januari 1836 overleed. Blijkens zijn overlijdensbericht was hij onderwijzer in het rooms-katholieke weeshuis van Semarang. Over zijn geboorte en ouders werd vooralsnog niets gevonden.

Heden overleed mijn teedergeliefde echtgenoot *Albertus van der Waag*, in leven school-onderwijzer in het Roomsche Catholiek weeshuis alhier. Crediteuren en debiteuren worden verzocht aangifte of betaling te doen, binnen den tijd van twee maanden, gerekend van heden af aan
SAMARANG,
den 11den Jan. 1836.
M. E. VAN DER EEM,
Weduwe van der Waag.

Overlijdensbericht van Albertus van der Waag, Javasche Courant, 03-02-1836.

Overleden te Salatiga, op den 3den dezer, in den ouderdom van 65 jaren, onze zeer geliefde echtgenoot, moeder en grootmoeder
Mevrouw R. VERHELST—Schornack.
Volstrekt enige kennisgeving.

Onze hartelijken dank aan allen die deelneming betoonden in ons smartelijk verlies.

H. F. VERHELST,
kinderen en kleinkinderen.
Salatiga, den 7en Januari 1906.
100

Overlijdensbericht van Rosa Verhelst-Schornack,
De Locomotief, 09-01-1906.

De familie Schornack van der Waag bloeit in de mannelijke lijn en telt via de vrouwelijke lijn nazaten in de families Haasbroek, Hoedt, Van Horn, March en Teuscher.

Genealogie

I. ALBERTUS VAN DER WAAG, geb., onderwijzer in het rooms-katholieke weeshuis te Semarang,¹ overl. Semarang 11 jan. 1836,² tr. Semarang 19 okt. 1831 MARIA ELISABETH VAN DER EEM, geb. april 1815, overl. Semarang 21 jan. 1852,³ dr. van, zij hertr. Semarang 14 nov. 1840⁴ Jules Octave Boulet.⁵

Uit dit huwelijk (o.a.):

1. FRANS FERDINAND WILHELM, volgt II.
2. ALBERTUS VAN DER WAAG, geb. Semarang 8 sept. 1836, overl. Semarang 19 juni 1837.

II. FRANS FERDINAND WILHELM VAN DER WAAG, geb. Semarang 14 juli 1834, ambtenaar, laatstelijk opziener bij de zoutaanmaak te Partadessi (Rembang), overl. Pelantoengan (Semarang) 26 jan. 1872,⁶ tr. Semarang 31 juli 1855⁷ CLARA SCHORNACK, geb. [Semarang] 29 jan. 1837 en aangeg. en erk. ald. tussen verm. omstr. 30 juli en verm. omstr. 4 aug. 1844,⁸ woonde als weduwe te Klaten (Soerakarta) (1899), overl. Batavia 30 mei 1923,⁹ waarschijnlijk dr. van een inlandse vrouw en vermoedelijk erkend door Johan Christoffel Schornack (1783-1855).

Loopbaangegevens van Frans F.W. van der Waag: opzichter 3e klasse bij de burgerlijke openbare werken en geplaatst bij de vijfde waterstaatsafdeling met standplaats Padang (1859),¹⁰ overgeplaatst naar Batavia 1860,¹¹ wegens ziekte eervol ontslag uit zijn betrekking onder toekenning van wachtgeld 1860,¹² voorlopig aangesteld tot opziener bij de zoutaanmaak te Paradessi (Rembang) op 150 gulden per maand 27 mei 1862,¹³ wegens ziekte eervol ontslag uit zijn betrekking onder toekenning van wachtgeld 30 juli 1862,¹⁴ wegens lichaamsgebreken eervol ontslag uit 's lands dienst met behoud van recht op pensioen 16 sept. 1864,¹⁵ m.i.v. 1 aug. 1864 een pensioen toegekend van 121,50 per jaar 1 maart 1865.¹⁶

Uit dit huwelijk:

1. FRANS ALBERT HENDRIK, volgt III.
2. CLARA MARIA SOPHIA VAN DER WAAG, geb. Tegal 27 mei 1857, overl. Batavia 7 sept. 1857.
3. ALBERT WILHELM VAN DER Waag, geb. Padang (Sumatra's Westkust) 22 juli 1858, overl.¹⁷
4. CLARA MARIA SOPHIA VAN DER WAAG, geb. Padang 15 dec. 1859, overl. Batavia 13 aug. 1944,¹⁸ tr. Semarang 17 aug. 1878¹⁹ FERDINAND EDEMOND CHARLES HENRI VAN HORN, geb. Siboga (Tapanoeli) 4 febr. 1854, ambtenaar bij de post- en telegraafdienst, laatstelijk kantoorchef 2e klasse, overl. Batavia 31 dec. 1930,²⁰ zn. van Wilhelm Theodoor van Horn en inlandse vrouw Saidan.²¹

Loopbaangegevens van Ferdinand E.Ch.H. van Horn: ambtenaar bij de post- en telegraafdienst, adjunct-commies -1878, tijd. commies 3e klasse op 150 gulden per maand 9 juni 1878, 3e commies 27 sept. 1878, commies 2e klasse op 220 gulden per maand 15 nov. 1879, kantoorchef 4e klasse 1879, commies 1e klasse op 300 gulden per maand 2 okt. 1890, kantoorchef 3e klasse 1894, kantoorchef 2e klasse op 350 gulden per maand 4 april 1899, m.i.v. 3 jan. 1914 eervol ontslag uit 's lands dienst 29 jan. 1914, pensioen van 1800 gulden per jaar 24 maart 1914, achtereenvolgens werkzaam te Semarang -1878, Rau (Padangse Benedenlanden, Sumatra's Westkust) 1878-1880, Fort de Kock (Padangse Bovenlanden, Sumatra's Westkust) 1880-1887, Kendal (Semarang) 1887-1890, Semarang 1890-1894, Pati (Japara) 1894-1896, Klaten (Soerakarta) 1896-1899, Soekaboemi (Preanger Regentschappen) 1899-1900, Tegal (Pekalongan) 1900-1907 en Malang (Pasoeroean) 1907-1914.²²

III. FRANS ALBERT HENDRIK VAN DER WAAG, geb. Tegal 11 jan. 1856, ambtenaar, laatstelijk commies op het residentiekantoor te Banjoemas, overl. Semarang 26 maart 1921,²³ tr. 1e Semarang 13 juli 1878 MARIA CATHARINA SOPHIA BOVIJ, geb. Semarang 18 mei 1857, overl. Tjilatjap (Banjoemas) 2 okt. 1892, dr. van Jean André Bovij en Christina Johanna Effer;²⁴ tr. 2e Tjilatjap 12 aug. 1896²⁵ NELIJ HENRIETTE DE LIJON/DE LYON, geb. Semarang 3 juni 1866 en erk. ald. verm. omstr. mei 1868,²⁶ overl. Banjoemas 6 dec. 1903, dr. van Jan Baptist (lees: Jean Baptiste) de Lijon en Javaanse vrouw Mina;²⁷ tr. 3e Banjoemas 26 sept. 1904²⁸ JEANETTE CAROLINE TERVOORT, geb. Semarang 9 mei 1862,²⁹ overl. Semarang 27 mei 1933,³⁰ dr. van Ferdinand Carolus Tervoort en Clarissa Henrica van Raadshooven en wed. van Gerrit Hendrik Spiekerman van Weezelenburg.

Loopbaangegevens van Frans A.H. van der Waag: eerste klerk op het assistent-residentiekantoor te Karanganjur (Bagelen) -1886, commies op het assistent-residentiekantoor te Tjilatjap (Banjoemas) op 150 gulden per maand 30 jan. 1900, commies op het residentiekantoor te Banjoemas op 200 gulden per maand 28 febr. 1900, m.i.v. 31 okt. 1908 wegens ziekte eervol ontslag uit zijn betrekking 3 dec. 1908, m.i.v. 31 dec. 1911 eervol ontslag uit 's-lands dienst met een pensioen van 1125 gulden per jaar 21 sept. 1911.³¹

Vijfentwintigjarig huwelijksfeest van Clara Maria Sophia van der Waag en Ferdinand Edmond Charles Henri van Horn, 17 augustus 1903, Coll. Nico van Horn.

Uit het eerste huwelijk:

1. ALPHONS FRANS ERLAND, volgt IV.
2. Levenloos kind, geb. Karanganyer (Bagelen) 22 mei 1883.
3. HENRIETTE SOPHIE LOUISE VAN DER WAAG, geb. Tjilatjap (Banjoemas) 13 juli 1887, overl. Tjilatjap 17 juli 1887.
4. Dochter, geb. Djokjakarta 9 april 1890.³²

Uit het tweede huwelijk:

5. Levenloze zoon, geb. Banjoemas 22 okt. 1897.
6. HENRIETTE FRANCINA ALBERTINE VAN DER WAAG, geb. Tjilatjap (Banjoemas) 27 mei 1899,³³ komende van Batavia ingeschr. te Noordwijk 1 april 1947, overl. Kloosterburen (thans gem. Het Hogeland) 4 nov. 1987, tr. Semarang 4 jan. 1922³⁴ DIRK JOHANNES HAASBROEK, geb. Katwijk 14 aug. 1894,³⁵ kanonnier bij de vestingartillerie O.I.L., daarna employé in de kledingbranche en de suikercultuur, overl. Groningen 1 maart 1973,³⁶ zn. van Willem Hendrik Haasbroek en Geertrui Bekooij.

Loopbaangegevens van Dirk Johannes Haasbroek: m.i.v. 4 maart 1913 als soldaat een zesjarig dienstverband aangegaan bij het Oost-Indisch leger 28 febr. 1913, te Rotterdam geëmbarreerd a/b van het s.s. "Rindjani" 17 mei 1913, te Batavia gedebarkeerd en geplaatst bij het 1e depotbataljon 21 juni 1913, kanonnier 2e klasse bij de vestingartillerie 19 aug. 1913, kanonnier 1e klasse 14 dec. 1914, paspoort in Nederlandsch-Indië toegestaan met certificaat van goed gedrag 21 jan. 1919, te Garoet (Preanger Regentschappen) afgegaan 8 maart 1919,³⁷ employé bij achtereenvolgens Java-Stores (herenkleding en sportartikelen), wonende te Semarang (1924) en kleermakerij A. & W. Savelkoul te Semarang, wonende ald. (1927, 1929), employé op achtereenvolgens de suikerondernemingen Demak Idjoe bij Djokjakarta (1930, 1932) en Soedhono bij Madioen (1934, 1938, 1941).³⁸

Louise Nelly Clara van der Waag en Hendrik Willem van Doorn. Bron: Paspoortaanvragen.

7. LOUISE NELLY CLARA VAN DER WAAG, geb. Banjoemas 26 mei 1900,³⁹ komende uit Indonesië ingeschr. te Amsterdam 13 febr. 1951, overl. Leidschendam 11 sept. 1975, tr. 1e Semarang 6 juni 1921⁴⁰ (echtsch. ingeschr. ald. 23 sept. 1940)⁴¹ THEODOOR WILLEM MARCH, geb. Pentjangan (Japara) 3 juni 1896 en aangeg. en erk Japara tussen verm. omstr. 13 juni en verm. omstr. 25 aug. 1896,⁴² ex-monteur bij de Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, wonende te Batavia (1938) en Bandoeng (1941),⁴³ overl., zn. van Frederik Adolf March en inlandse vrouw Sakinah;⁴⁴ tr. 2e Batavia 23 juli 1941 HENDRIK WILLEM VAN DOORN, geb. Garoet (Preanger Regentschappen) 5 febr. 1902, werktuigkundige (1938) en hoofdwerktuigkundige (1941) bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij, wonende te Batavia (1938, 1941),⁴⁵ komende vandaar ingeschr. te Amsterdam 18 juni 1947, ald. uitgeschr. naar Batavia 12 juli 1948, komende vandaar ingeschr. te Amsterdam 13 febr. 1951, overl. Leidschendam 16 nov. 1978, zn. van Jan van Doorn en Carolina Frederika Meijer en gesch. echtg. van Petronella Honing.⁴⁶

Foto hier beneden: Rachel Josephine Christina Claus. Bron: Paspoortaanvraag.

8. FRANCINE ADOLPHINE ROSALINE VAN DER WAAG, geb. Banjoemas 23 mei 1901,⁴⁷ overl. Banjoemas 19 nov. 1901.

IV. ALPHONS FRANS ERLAND (VAN DER WAAG, bij Gouvernementsbesluit van 2 juli 1906, nr. 37 gewijzigd in) SCHORNACK VAN DER WAAG, geb. Koe-toardjo (Bagelen) 17 sept. 1879,⁴⁸ opziener bij het boswezen op Java en Madoera, overl. Batavia 20 febr. 1936,⁴⁹ tr. Soerabaja 18 dec. 1902 RACHEL JOSEPHINE CHRISTINA CLAUS, geb. Soerabaja 6 april 1883, overl. 's-Gravenhage 3 okt. 1955,⁵⁰ dr. van Johannes Claus en Martha Naatje Seket.⁵¹

Loopbaangegevens van Alphons F.E. Schornack van der Waag: ex-stationsklerk bij de staatsspoorwegen op Java, leerling-opziener bij het boswezen op Java en Madoera 1901, opziener en blijft geplaatst in het bosdistrict Ngawi-Oost-Soerakarta 1903, overgeplaatst naar het bosdistrict Semarang-West-Soerakarta 1904, deze overplaatsing ingetrokken en overgeplaatst naar het bosdistrict Bagelen 1904, wegens lichamelijke ongesteldheid op verzoek eervol ontslag uit zijn betrekking 1911.⁵²

Uit dit huwelijk:

1. FRANS JOZEF MARIE VAN DER WAAG, geb. Soerabaja 25 okt. 1903, overl. Ngawi (Madioen) 2 jan. 1904.
2. ERLAND (VAN DER WAAG, bij Gouvernementsbesluit van 2 juli 1906, nr. 37 gewijzigd in) SCHORNACK VAN DER WAAG, geb. Soerabaja 21 nov. 1904, stads- en sportredacteur bij *De Preangerbode*, ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als landstroomsoldaat 2e klasse der infanterie (stamboeknr. 87104) bij de Ite landstormafdeling te Bandoeng, krijgsgevangen 8 maart 1942, eerste redacteur bij *De Preangerbode*, komende uit Indonesië met zijn echtgenote ingeschr. te Soest 31 okt. 1958, journalist, corrector, overl. Ede 20 maart 1987, tr. Bandoeng 14 juni 1938 FERNANDINE WILHELMINE HOEDT, geb. Soerabaja 8 juni 1907, overl. Ede 5 juli 1982, dr. van Coenraad Ferdinand Hoedt en Johanna Wilhelmina Gill.⁵³ Dit huwelijk bleef kinderloos.
3. ALPHONSINE JOSEPHINE (JOSIE) (VAN DER WAAG, bij Gouvernementsbesluit van 2 juli 1906, nr. 37 gewijzigd in) SCHORNACK VAN DER WAAG, geb. Soerabaja 16 dec. 1905, overl. 28 aug. 1989 en begr. Forest Lawn Memorial Park, Glendale, Los Angeles County, Californië, U.S.A.,⁵⁴ tr. Batavia 19 juli 1928⁵⁵ RICHARD HEINRICH REINHOLD TEUSCHER, geb. Bandoeng 2 sept. 1904, employé bij oliemaatschappij Socony-Vacuum Corporation, wonende te Batavia-Weltevreden (1927, 1929-1930, 1932, 1934), employé bij de firma G. Kolff & Co., boekhandelaren en drukkers te Batavia, Soerabaja, Malang, Cheribon, Djokja en Solo, wonende te Batavia (1938, 1941),⁵⁶ ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als landstroomsoldaat 2e klasse der infanterie bij de Ite landstormafdeling te Batavia (stamboeknr. 108904), krijgsgevangen 8 maart 1942, overl. Manilla (Philippijnen), 313th General Hospital US Army 15 okt. 1945 en herbegr. Nederlands ereveld Menteng Pulo te Batavia (nu Jakarta) 5 april 1948, zn. van Reinhold Hugo Teuscher en Ernestine Jacquet.⁵⁷
4. LEONIE BEATA SCHORNACK VAN DER WAAG, geb. Keboemen (Kedoe) 24 febr. 1907, tijdelijk onderwijzeres 3e klasse aan de Hollands-Chinese school nr. 2 te Buitenzorg 1928, wegens overgang naar het bijzonder onderwijs eervol ontslag uit genoemde betrekking 1929, repatrieerde met haar gezin vanuit Tandjong Priok a/b m.s. "Boissevain" 4 mei 1946, aankomst te Amsterdam 30 mei 1946,⁵⁸ overl. Amstelveen 18 dec. 2002, tr. Batavia 27 sept. 1938 DERK HENDRIKS, geb. Nijmegen 31 okt. 1912, tweede werktuigkundige bij de Koninklijk Paketvaart Maatschappij, overl. Amsterdam 10 mei 1991, zn. van Derk Hendriks en Derkje Kwant.⁵⁹
5. JOHANNES ALBERT SIEGFRIED SCHORNACK VAN DER WAAG, geb. Keboemen (Kedoe) 6 maart 1908, ambtenaar bij dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen, laatstelijk verificateur te Batavia, repatrieerde met zijn gezin vanuit Tandjong Priok a/b m.s. "Oranje" 9 febr. 1948, aankomst te Amsterdam 3 maart 1948,⁶⁰ keerde alleen naar Nederlandsch-Indië terug, repatrieerde vanuit Tandjong Priok a/b s.s. "Ormonde" 30 aug. 1950, aankomst te Rotterdam 24 sept. 1950,⁶¹ woonde (laatstelijk?) te Gardena, Los Angeles, California,⁶² U.S.A., overl. 7 dec. 1988, tr. Makasser (Celebes en Onderhorigheden) 17 dec. 1936 ANNA AUGUSTINA DE GRAVE, geb. Makasser 13 aug. 1916,⁶³ overl., dr. van

Loopbaangegevens van Johannes A.S. Schornack van der Waag: ambtenaar bij dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen, tijd. wnd. aspirant-ambtenaar 4e klasse te Batavia 1926, tijd. wnd. ambtenaar 4e klasse en tewerkgesteld als verificateur te Balikpapan (Zuider- en Oosterafdeling van Borneo) 1928, ontvanger te Sampit (Zuider- en Oosterafdeling van Borneo) 1930, verificateur te Semarang 5 juni 1834, idem te Makasser 19 juli 1935, ambtenaar 3e klasse en overgeplaatst als verificateur te Batavia 21 maart 1938-(1942), ten tijde van de Japanse aanval op

Erland Schornack van der Waag en Fernandine Wilhelmine Hoedt. Bron: Paspoortaanvragen.

Leonie Beata Schornack van der Waag en Derk Hendriks. Bron: Paspoortaanvragen.

Johannes Albert Siegfried Schornack van der Waag. Bron: Paspoortaanvraag.

Margaretha Hortense Schornack van der Waag. Bron: Paspootaanvraag.

Java gemobiliseerd als militiesoldaat 2e klasse der artillerie (stamboeknr. 304[?]8) bij de kustartillerie te Batavia, krijgsgevangen 8 maart 1942, m.i.v. 1 juli 1946 tijd. wnd. ambtenaar 2e klasse 27 nov. 1946.

6. HENRI LOUIS FREDERIK SCHORNACK VAN DER WAAG, geb. Keboemen 6 aug. 1909, militie-korporaal-machinist bij de Koninklijke Marine, vermist sinds 8 maart 1942 (hij rust in een onbekend graf), tr. L. WERROENGKANG.⁶⁴
7. MARGARETHA HORTENSE (META) SCHORNACK VAN DER WAAG, geb. Gombong (Kedoe) 7 juli 1910 (aangev. Magelang, Kedoe), komende uit Indonesië ingeschr. te 's-Gravenhage 25 sept. 1954, overl. 's-Gravenhage 16 jan. 2000.⁶⁵
Moeder van twee zoons (Schornack van der Waag).

Noten

- ¹ Blijkens zijn overlijdensbericht (zie volgende noot).
- ² Opgaven BS, *Almanak 1837*, 247 (van der Waage); Overlijdensbericht, *Javasche Courant*, 03-02-1836 (van der Waag).
- ³ Overlijdensbericht, *Javasche Courant*, 07-02-1852 (36 jaar en 9 maanden oud). Zij liet zes jonge kinderen na.
- ⁴ Trouwbericht, *Javasche Courant*, 25-11-1840.
- ⁵ Hij hertr. Banda 24 febr. 1858 (Trouwbericht, *Java-Bode*, 31-03-1858; BRP 9, 49) Wilhelmina Al[e]ijda Hartog, wed. van George Challenger. Hij overl. Batavia 5 okt. 1871 (oud 61 jaar, nalatende zijn weduwe W.A. Boulet, geb. Hartog (Overlijdensbericht, *Java-Bode*, 06-10-1871).
- ⁶ Overlijdensbericht, *De Locomotief*, 31-01-1872 (36 jaar oud).
- ⁷ Opgaven BS, *Almanak 1856*, 469 (de bruid vermeld zonder familienaam).
- ⁸ Opgaven BS, *Almanak 1845*, 280. Tegelijkertijd werd aangegeven en erkend Rosalie Schornack, geb. 2 nov. 1840.
- ⁹ BS Batavia, Overlijdensregister 1923, aktenr. 83, d.d. 31-05-1923 (in het bezit van de auteur). De namen van haar ouders waren de aangevers onbekend.
- ¹⁰ Op de inwonerslijst van Padang in *Almanak 1859* vermeld als Frans Ferdinand Wilhelm van der Waag met verwijzing naar de pagina's 55 en 107. Op eerstgenoemde pagina is hij echter met voorletters F.F.H. opgenomen onder de opzichters 3e klasse (als eerste op de lijst) bij de Burgerlijke Openbare Werken. Op laatstgenoemde pagina met dezelfde voorletters vermeld als opziener 3e klasse bij de vijfde waterstaatsafdeling met standplaats Padang. Zijn stamboekinschrijving (zie noot 16) vermeldt als voorletters eveneens F.F.H.
- ¹¹ Zie ook: *Samarangsch Advertentie-Blad*, 09-03-1860 (voorletters F.F.H.).
- ¹² Zie ook: *Javasche Courant*, 17-10-1860 (voorletters F.F.W.).
- ¹³ Zie ook: *Java-Bode*, 31-05-1862 (voorletters F.F.W.).
- ¹⁴ Zie ook: *Java-Bode*, 02-08-1862 (voorletters F.F.W.).
- ¹⁵ *Javasche Courant*, 20-09-1864 meldde dit ontslag ook met de voorletters F.F.W.: 'Eervol, uit 's lands dienst, wegens ligchaamsgebreken, met behoud van aanspraak op pensioen, de ambtenaar op wachtgeld F.F.W. van der Waag, laatstelijk benoemd opziener bij het zouthoofddepot te Paradessie (Rembang).'
- ¹⁶ Stamboekinschrijving van F.F.H. van der Waag, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 905, fol. 261 (scan 135).
- ¹⁷ www.roosjeroos.nl vermeldt geen verdere gegevens. Ook gezocht op Schornack van der Waag en voornaamvarianten.
- ¹⁸ LDS-filmnr. 1603555, BS Batavia, Bijzonder register van overlijden 1946, aktenr. 1676 (geb. Padang, 84 jaar oud) (www.roosjeroos.nl).
- ¹⁹ LDS-filmnr. 1357800, BS Semarang, Trouwregister 1878, aktenr. 30 (www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/16726.php) (gezien juli 2025).
- ²⁰ LDS-filmnr. 1357942, BS Batavia, Overlijdensregister 1931, aktenr. [niet opgegeven] (www.roosjeroos.nl). Zie ook zijn stamboekinschrijving.
- ²¹ www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/16725.php. Willem Theodor van Horn, tr. Padang (Sumatra's Westkust) 2 dec. 1854 Lambardina Jacoba Wilhelmina Frederika van den Hoff. Dus niet met de moeder van zijn zoon.
- ²² Stamboekinschrijving van Ferdinand Edmond Charles Henri van Horn, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 916, fol. 369 (scan 193).

-
- 23 LDS-filmnr. 1357809, BS Semarang, Overlijdensregister 1921, aktenr. 33 (www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/129859.php) (gezien jan. 2025); Overlijdensbericht, *De Locomotief*, 26-03-1921.
- 24 www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/134300.php (gezien juli 2025).
- 25 Trouwbericht, *De Locomotief*, 21-08-1896.
- 26 Opgaven BS, *Naamlijst 1869*, 40 (1e Bijregister van geboorte). Haar geboorte staat vermeld tussen een geboorte op 16 mei 1868 en een geboorte op 27 mei 1868.
- 27 www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/156321.php (gezien nov. 2025), alwaar voor haar doop te Semarang op 11 maart 1870 als bron werd opgegeven Doopregister 1870, nr. 21. In de stamreeks Papo (zie: J.C. Francken, 'Wie was madame Papo? Afstamming en "genealogie" van stammoeder Theodora Elisabeth Papo', *DIN* 4 (1991) 49-54, ald. 51-52) werd zij, ten onrechte dus, vermeld als dochter en jongste kind van Hendrik Leomagus de Lyon en Albertina Papo.
- 28 Trouwbericht, *De Locomotief*, 03-10-1904.
- 29 'Burgerlijke stand te Samarang. Van den 10den tot en met den 16den mei 1862', *Samarangsch Advertentie-Blad*, 16-05-1862 (C.H. Tervoort, d); 'Burgerlijke stand te Samarang. Van den 17den tot en met den 23sten mei 1862', *Samarangsch Advertentie-Blad*, 21-05-1862 (C.H. Tervoort, geb. van Raadshoven, d). De tweede keer betrof een correctie van haar naam.
- 30 LDS-filmnr. 1357809, BS Semarang, Overlijdensregister 1933, aktenr. 28, (www.roosjeroos.nl).
- 31 Stamboekinschrijving van F.A.H. van der Waag, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 921, fol. 115 (scan 60).
- 32 Geboortebericht, *De Locomotief*, 19-04-1890. Niet vermeld op www.roosjeroos.nl.
- 33 Geboortebericht, *De Locomotief*, 03-06-1899.
- 34 Persoonskaart van Henriëtte Francina Albertine van der Waag; LDS-filmnr. 1357781, BS Semarang, Trouwregister 1922, aktenr. 3 (fiche 1947) (www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/129858.php) (gezien juli 2025).
- 35 Blijkens zijn overlijdensakte en stamboekinschrijvingen en de persoonskaart van zijn echtgenote.
- 36 BS Groningen, Overlijdensregister 1973, aktenr. 441, d.d. 02-03-1973.
- 37 Stamboekinschrijvingen van Dirk Johannes Haasbroek, Suppletiefolio's, inv.nr. 280, fol. 44518 (scan 151); en KNIL-militairen, SAIP, serie 2, inv.nr. 461, fol. 41349 (scan 113).
- 38 Adresboeken van geheel Nederlandsch-Indië.
- 39 Geboortebericht, *De Locomotief*, 01-06-1900.
- 40 *Burgerlijke stand. Aangangsel behoorende bij het adresboek van geheel Ned.-Indië 1923* (Batavia-Weltevreden 1922) 32. Blijkens haar persoonskaart getrouwd in 1920.
- 41 LDS-filmnr. 1357781, BS Semarang, Trouwregister 1940, Bijregister, aktenr. 25 (www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/111486.php).
- 42 Opgaven BS, *Naamlijst 1897*, 361; www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/111657.php (gezien dec. 2025). Gelijktijdig – althans daar lijkt het op het eerste gezicht op – werd aangegeven erkend Richard Willem March, geb. 23 juli 1894. Hij had echter andere ouders. Zie: www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/129154.php (gezien dec. 2025).
- 43 Adresboeken van geheel Nederlandsch-Indië.
- 44 www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/111657.php (gezien juli 2025).
- 45 Adresboeken van geheel Nederlandsch-Indië.
- 46 Persoonskaarten, Archiefkaarten (SAA) en Paspoortaanvragen van Louise Nelly Clara van der Waag en Hendrik Willem van Doorn.
- 47 Geboortebericht, *De Locomotief*, 30-05-1901.
- 48 Geboortebericht, *De Locomotief*, 23-09-1879.
- 49 LDS-filmnr. 1208815, BS Batavia, 1e Bijregister van overlijden 1936, aktenr. 25 (www.roosjeroos.nl).
- 50 BS 's-Gravenhage, Overlijdensregister 1955, aktenr. A 1978, d.d. 04-10-1955.
- 51 Persoonskaart en Paspoortaanvraag van Rachel Josephine Christina Claus.
- 52 Stamboekinschrijving van A.F.E. Schornack van der Waag, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 928, fol. 35 (scan 22).
- 53 Persoonskaarten en Paspoortaanvragen van Erland Schornack van der Waag en Fernandine Wilhelmine Hoedt; Japanse interneringskaart KNIL van Erland Schornack van der Waag.
- 54 Find a Grave.
- 55 LDS-filmnr. 1208811, BS Batavia, Trouwregister 1928, aktenr. [niet opgegeven] (www.roosjeroos.nl).
- 56 Adresboeken van geheel Nederlandsch-Indië.

-
- ⁵⁷ Paspoortaanvraag van Alphonsine Josephine Schornack van der Waag; Japanse interneringskaart KNIL en OGS-PD van Richard Heinrich Reinhold Teuscher; OGS.
- ⁵⁸ IGV, Collectie Passagierslijsten repatriëring (1945-1962).
- ⁵⁹ Persoonslijst en Stamkaart van Leonie Beata Schornack van der Waag; Archiefkaarten (SAA) en paspoortaanvragen van Leonie Beata van der Waag en Derk Hendriks.
- ⁶⁰ IGV, Collectie Passagierslijsten repatriëring (1945-1962).
- ⁶¹ Idem.
- ⁶² FamilySearch, United States, Social Security Numerical Identification Files (Numident), 1936-2007.
- ⁶³ Stamkaart, Japanse interneringskaart KNIL en paspoortaanvraag van Johannes Albert Siegfried Schornack van der Waag.
- ⁶⁴ OGS-PD van Henri Louis Frederik Schornack van der Waag.
- ⁶⁵ Paspoortaanvraag en Persoonslijst van Margaretha Hortense Schornack van der Waag.

INDISCH FAMILIEALBUM

Roel de Neve

Inleiding

Adriaan Intveld, vrijwilliger bij Stichting Indisch Familie Archief, publiceerde in *GEM (Genealogisch Erfgoed Magazine)* en *Decorare* (tijdschrift van de Studiekring Ridderorden en Onderscheidingen) vier artikelen met als hoofdtitel 'Scheepsemblemen van naoorlogse marineschepen, vernoemd naar gedecoreerde marinemensen'. Het tweede artikel in de reeks trok in het bijzonder mijn aandacht vanwege de naam van het schip dat daarin centraal stond.¹ Het betreft Hr. Ms. "Van Well Groeneveld", vernoemd naar luitenant-ter-zee 1e klasse Carel Adrianus Johannes van Well Groeneveld, RMWO4. Een mooie foto op de website van de Oorlogsgravenstichting van hem en zijn gezin, zijn dubbele geslachtsnaam en het naambestanddeel Groeneveld (de familienaam van een overledene die ik goed heb gekend) waren aanleiding voor het schrijven van dit artikel.

Gezin van Carel Adrianus Johannes van Well Groeneveld. Bron: OGS.

Biografische gegevens

Adriaan gaf in zijn artikel uitgebreide informatie over het gezin en de loopbaan van Van Well Groeneveld. Het navolgende is daaraan ontleend. Carel Adrianus Johannes Van Well Groeneveld werd geboren te Meester Cornelis (thans Jatinegara) op 12 mei 1906 als zoon van Adrianus Cornelis Groeneveld, en Angeline Caroline Bartels. Hem werd bij Koninklijk Besluit van 5 juli 1929, nr. 10 vergund de naam Van Well voor de zijne te plaatsen. Hij trouwde te Leiden op 26 april 1928 met Louisa Francisca Maria Ermers (Leiden 29 juni 1905-Leiden 5 dec. 1952). Samen kregen zij drie kinderen, Carel Adriaan Frans, geb. Soerabaja 27 okt. 1929, Louise Angeline, geb. Soerabaja 24 jan. 1931, en Rex, geb. Den Helder 4 april 1936.

Na zijn opleiding aan het K.I.M. (Koninklijke Instituut voor de Marine) te Willemsoord werd hij achtereenvolgens bevorderd tot luitenant-ter-zee derde klasse 16 aug. 1927, luitenant-ter-zee tweede klasse 12 febr. 1930 en luitenant-ter-zee eerste klasse 11 febr. 1939. Hij werd geplaatst bij de onderzeedienst te Soerabaja en was commandant van onderzeeboot Hr. Ms. "K XVIII" (21 aug. 1939-2 dec. 1941 en enige tijd in 1942 en plaatsvervangend commandant van onderzeeboot Hr. Ms. "K XIV" (15 dec. 1941-4 jan. 1942).²

Als commandant van de "K XIV" bracht hij in december 1941 nabij Kuching in Serawak (het Britse deel van Borneo) een Japans troepentransportschip en een vrachtschip tot zinken en wist hij twee andere schepen zwaar te beschadigen. Met de "K XVIII" bracht hij op 28 jan. 1942 bij Balikpapan nog een Japans troepentransportschip tot zinken. Met deze wapenfeiten was hij tijdens de Tweede Wereldoorlog een van de meest succesvolle Nederlandse onderzeebootcommandanten.

Eind februari 1942 werd duidelijk dat capitulatie alleen nog een kwestie van tijd was, waarop het bevel kwam het Marine Etablissement te Soerabaja te vernietigen. Daartoe werden de torpedo's die in de magazijnen lagen opgeslagen op scherp gesteld en op 2 en 3 maart 1942 met behulp van tijd klokken tot ontploffing gebracht. De volgende dag bleek dat Magazijn III nog intact was en er kennelijk dus iets was misgegaan. Van Well Groeneveld, bestuursambtenaar mr. F.H. Ermers (zijn zwager) en de commandant van de torpedowerkplaatsen, kapitein ter zee J.J. van de Have, begaven zich naar het genoemde magazijn om poolshoogte te nemen. Wat er toen precies gebeurde, zal altijd onopgehelderd blijven, maar feit is dat kort daarop Magazijn III alsnog explodeerde. Van de drie mannen werd nooit meer iets teruggevonden.

Voor zijn daden werd Van Well Groeneveld postuum het ridderkruis 4e klasse der Militaire Willemsorde uitgereikt (1946), terwijl de Britten hem eerder al (1942) de Distinguished Service Order toekenden. Hij was sinds 1944 ook postuum drager van het Oorlogsherinneringskruis.

Militaire voorvaders

Verdiepen we ons in het directe voorgeslacht van Van Well Groeneveld, dan blijkt dat zowel zijn vader, grootvader en overgrootvader infanterie-officieren waren. Overgrootvader Adrianus Cornelis Groeneveld (ook bekend als Van Well Groeneveld), RMWO4, RNL, MK, geboren te Woerden op 11 juli 1791, zoon van Nicolaas Groeneveld en Arnolda Cornelia van Well, was tot in november 1813 sergeant-majoor in Franse dienst. In die rang trad hij op 3 december 1813 in Nederlandse dienst. Hij werd in januari 1814 bevorderd tot tweede luitenant der infanterie en diende laatstelijk in de rang van majoor, tevens plaatsmajoor 1e klasse te Bath 1848-. Tijdens de Belgische Opstand raakte hij meerdere malen door geweervuur

In Memoriam

Carel A.J. van Well Groeneveld

Lt. ter zee der 1ste kl.,
Ridder M.W.O. der 4de kl., D.S.O.
Commandant Hr. Ms. K 18.

Geb. 12-5-1906
te Djatinegara

Gesn. 4-3-1942
te Surabaya

Na 50 jaar herdenken wij als immer
met dankbaarheid onze moedige, loyale
en warmvoelende vader.

4 maart 1992

Zijn kinderen,

Nederland, Carel

Australië, Loulou

Nederland, Rex

Bron: Persoonsdossier van Carel Adrianus Johannes van Well
Groeneveld bij de Oorlogsgravenstichting.

nederlandsch indie.

hoe groeneveld de willemsorde verwierf.
Ma n i l l a 25 aug. (anp-aneta) - hieronder volgt de geschied-
nis van den eersten luitenant ter zee cornelis van well groeneveld,
commandant van een nederlandschen onderzeeer, wien de militaire
willemsorde werd verleend.

als commandant van de k.14 was hij op patrouille ten noordwesten
van serawak (westkust van borneo) juist voor kerstmis 1941, toen
een nederlandsche vliegboot meldde, dat een japansch convooi op
weg was naar serawak.

een aanval op het zwaarbeschermd japansche convooi voordat het
de haven van koeshing (serawak) binnenviel, was te gevaarlijk.
op den avond van drie en twintig december wurmde de k.14 zich
door ondiep water de haven van koeshing binnen. het eerste doel was
een torpedojager. de torpedo ging er helaas juist naast. toen
koos de k 14 als doelwit een troepenschip, dat bezig was soldaten
te landen. men lanceerde snel twee torpedos. beide waren voltreffers.
talloze japansche soldaten tuimelden overboord in zee of in landing-
9953, . langzaam schoof de k.14 verder. plotseling bleef hij steken.
in die positie was hij in het ondiepe water volkomen weerloos.
na eenigen tijd geraakte de k.14 weer los en trok ten aanval op
een transportschip, dat door twee torpedos werd geraakt.

het was ondertusschen aardig donker geworden. toen de onderzeeer
wilde vertrekken, speelde een japansche torpedojager met zijn zoek-
licht over het water om te zien wat er van het convooi over was.
bij dit licht zag groeneveld een japansch schip. hij lanceerde zijn
laatste torpedo en .. een tanker vloog met geweldigen slag de lucht
in. voor deze prestatie kreeg groeneveld later de willemsorde.

hij werd toen commandant van de k.18 en ging naar balikpapan,
waar de japansche vloot werd verwacht. hij trof er een lichtschip
aan. toen gemeld werd, dat er jappen op komst waren, besloot men
het lichtschip te vernietigen, daar dit een baken voor de jappen
was. dien avond kwam een japansch convooi aan. de k.18 glipte tusschen
de beschermende torpedojagers en het convooi door en kwam boven
lak bij vier jagers. hij lanceerde snel vier torpedos. een jager
ging naar den kelder, een tweede werd zwaar beschadigd. de onder-
zeeer dook weer.

de volenden morgen ontwaarde men een japanschen kruiser, dook
onder boeg van den kruiser door, draaide bij en lanceerde torpedo.
de k.18 moest meteen weer duiken en kon geen resultaten nagaan.
in een daaropvolgenden strijd met een ander schip werd de onder-
zeeer zwaar beschadigd aan de boeg en moest met het voorschip
vol water de wijk nemen naar soerabaja voor reparatie. hij had
zware slagzij.

toen de jappen soerabaja naderden, werd alles ook de k.18 ver-
nietigd. groeneveld kwam om bij deze vernieling toen hij op inspec-
tie uitging, waarom de ontplofbare lading niet werkte. deze bleek
echter wel te werken en groeneveld werd nooit meer terug gezien.
w.v. 16.15 uur.

gegewond (31 oktober 1830: kogel in de rechterborst; 19 december 1832:
kogel in de rechtersvoorarm en in de rechterdij).³ Hij overleed te Bergen
op Zoom op 26 februari 1873.

Met zijn tweede echtgenote Arnolda Johanna Loest kreeg hij zoon Adria-
nus Johannis Otto Groeneveld (grootvader van Van Well Groeneveld),
geboren Fort Bath 9 juli 1850. Hij trad in maart 1867 bij het instructie-
bataljon in militaire dienst en werd op 10 juli 1875 benoemd tot tweede
luitenant der infanterie van het Oost-Indisch leger. De reis naar de Oost
maakte hij aan boord van het s.s. "Koning der Nederlanden". Op 10 janua-
ri 1876 debarkeerde hij te Batavia. De Atjehoorlog vormde een rode
draad in zijn militaire loopbaan. In 1876, 1877, 1884, 1885 en 1890 nam
hij deel aan de krijgsv verrichtingen tegen dat rijk. Zijn optreden viel kenne-
lijk niet extra op, aangezien een Militaire Willemsorde of Eervolle Vermel-
ding hem niet ten deel vielen. Wegens volbrachte dienstdtijd kreeg hij op
28 september 1895 eervol ontslag uit de militaire dienst.⁴ Hij overleed te
Soerabaja op 17 maart 1907.

Uit zijn eerste huwelijk met Marie Sophie Theresia Dansdorp, met wie hij
te Kralingen op 4 september 1875 was getrouwd, werd te Magelang op 9
juni 1876 een zoon geboren (de vader van Van Well Groeneveld). Hij
kreeg de voornamen Adrianus Cornelis en werd dus vernoemd naar zijn
grootvader aan vaderszijde. Hij werd in Nederland op 23 sept. 1899 be-
noemd tot tweede luitenant der infanterie, net als zijn vader bij het Oost-
Indisch leger. Hij kwam aan boord van het s.s. "Prinses Sophie" op 10 april
1900 in Nederlandsch-Indië aan. Ook voor hem was Atjeh een constante
factor in zijn leven. In de jaren 1901 t/m 1905 en 1914 t/m 1916 nam hij
namelijk deel aan de krijgshandelingen in het noorden van Sumatra. Met
ingang van 26 november 1917 kreeg hij wegens volbrachte dienstdtijd ont-
slag uit het leger.⁵ Hij trouwde bij volmacht te Semarang op 30 juli 1903

Bron: OGS.

met Angeline Caroline Bartels, uit welk huwelijk A.J.C. van Well Groeneveld werd geboren.

Noten

- ¹ Zie: *GEM*, jaargang 2017, en *Decorare*, nr. 38, december 2017
- ² Zie voor zijn loopbaan: Stamboekinschrijving van Carel Adrianus Johannes Van Well Groeneveld, Nat. Archief, Stamboeken Marine, toegang 2.12.14, inv. nr. 52, fol. 1914.
- ³ Zie voor zijn loopbaan: Stamboekinschrijving van Adrianus Cornelis Groeneveld, Nat. Archief, Dienststaten en stamboeken van officieren Koninklijke Landmacht en koloniale troepen in Nederland, 1814-1940 (toegang 2.13.04), Officieren landmacht, 1813-1940, inv.nrs. 281, fol. 80 (scan 93) en 371, fol. 91 (scan 103).
- ⁴ Zie voor zijn loopbaan: Stamboekinschrijving van Adrianus Johannes Otto Groeneveld, Nat. Archief, Dienststaten en stamboeken van officieren Koninklijke Landmacht en koloniale troepen in Nederland, 1814-1940 (toegang 2.13.04), inv.nrs. 404, fol. 107 (scan 111), 622, fol. 99 (scan 132) en 673, fol. 224 (scan 234).
- ⁵ Zie voor zijn volledige loopbaan: Stamboekinschrijving van Adrianus Cornelis Groeneveld, Nat. Archief, Dienststaten en stamboeken van officieren Koninklijke Landmacht en koloniale troepen in Nederland, 1814-1940 (toegang 2.13.04), inv.nrs. 281, fol. 80 (scan 93), 412, fol. 136 (scan 146), 639, fol. 168 (scan 305-306) en 680, fol. 63 (scan 78).

GENEALOGIE VAN DE INDISCHE NAZATEN VAN JOSEPHUS BERNHARD, UIT 'S-GRAVENHAGE

Adriaan P. Intveld

Genealogie¹

I. JOSEPHUS BERNHARD, geb. 's-Gravenhage 30 sept. 1885 (zn. van Johannes Marinus Bernhard en Sibbelina Blaauw),² employé pestbestrijding te Malang, later werktuigkundige bij de staatsspoorwegen, overl. Oldenzaal 13 mei 1966,³ tr. 1e Malang 30 juli 1917 (echtsch. ingeschr. ald. 15 dec. 1925)⁴ ROSINA VERHOEVEN, geb. Salatiga (Semarang) 16 juli 1901, vertrok vanuit Tandjong Priok a/b van het schip "Strathaird" naar Nederland 15 febr. 1958, aankomst te Rotterdam 13 maart 1958, overl. 's-Gravenhage 11 nov. 1979, dr. van Martinus Verhoeven en inlandse vrouw Sirah, zij hertr. 6 jan. 1927 (echtsch. ingeschr. Bandoeng 24 sept. 1957) Jules François Pietersz; tr. 2e Lahat (Palembang) 8 febr. 1926 LEONORA BARBARA VAN DER HEIJDE, geb. Soerakarta 16 dec. 1894, overl. Oldenzaal 1 aug. 1967, dr. van Willem Lodewijk Rakarias en Christina van der Heijde.⁵

Uit het eerste huwelijk:

1. JOHANNES FREDERIK CORNELIS, volgt IIa.
2. LAMBERTUS WILLEM BERNHARD, geb. Benkoelen 31 mei 1920, overl. 16 nov. 1920.⁶
3. CHRISTIAAN WILLEM, volgt IIb.
4. CHRISTINE ANTOINETTE (NON) BERNHARD (TIENTJE PIETERSZ),⁷ geb. Bandoeng 30 aug. 1925, komende uit Bandoeng ingeschr. te Driebergen-Rijsenburg 21 jan. 1948, ald. uitgeschr. naar Pladjoe (Palembang) 19 april 1949, komende uit Indonesië ingeschr. te Doetinchem 14 okt. 1965, ald. uitgeschr. naar Rotterdam 20 jan. 1966, ald. uitgeschr. naar Capelle aan den IJssel 25 juli 1966, ald. uitgeschr. naar de Verenigde Staten 27 jan. 1983,⁸ overl. Centennial, Arapahoe County, Colorado, U.S.A. 26 febr. 2006,⁹ tr. 1e Palembang 25 okt. 1949 (echtsch. ingeschr. 's-Gravenhage 13 jan. 1972)¹⁰ KWA HOK HAY (Nederlandse naam: G. KWA), geb. Djokjakarta 11 juli 1917 (of 1916?),¹¹ employé van de Bataafsche Petroleum Maatschappij te Pladjoe, tot Nederlander genaturaliseerd 1969 en toen boekhouder, wonende te Capelle aan den IJssel,¹² overl., zn. van en gesch. echtg. van Mientje Erna Herman;¹³ tr. 2e Amersfoort 12 maart 1979¹⁴ HENDRIKUS BLOKDIIK, geb. Batavia 28 okt. 1914, geëmigreerd naar de U.S.A. 1961,¹⁵ overl. U.S.A. 2 febr. 1999,¹⁶ zn. van Hendrikus Blokdijk en¹⁷ inlandse vrouw Dalijem en eerder getrouwd geweest met Elisabeth Eiselin.¹⁸

Loopbaangegevens van Hendrikus Blokdijk: te Malang een vrijwillig dienstverband aangegaan bij het Oost-Indisch leger met 90 gulden handgeld en geplaatst als kanonnier 2e klasse bij de artillerie 2 jan. 1934, korporaal 13 juli 1938, wachtmeester-tit. nov. 1939, ten tijde van de Japanse aanval op Java stukskommandant bij de 1e afdeling veldartillerie te Malang, krijgsgevangen 8 of 10 maart 1942, in Thailand bevrijd in aug. 1945, tijd. sergeant-majoor 8 jan. 1948, sergeant-majoor der militaire administratie 13 nov. 1948, met ziekteverlof naar Nederland en in Tandjong Priok geëmbarkeerd a/b van het m.s. "Sibajak" 4 juni 1949, in Rotterdam aangekomen 3 juli 1949, in zijn rang overgegaan naar de Koninklijke Landmacht 26 juli 1950, drager van de Zilveren Medaille en de Bronzen Medaille, het Ereteken voor Orde en Vrede en het Oorlogsherinneringskruis met de gesp Nederlandsch-Indië 1941-1942.¹⁹

Haar dochter (erkend en gewettigd):

- a. GRACE TONIE/GRACE TOMIE (BERNHARD, na het eerste huwelijk van haar moeder) KWA, geb. Malang 12 april 1946, tot Nederlander genaturaliseerd 1968 en toen leerling-ziekenverzorger, wonende te Capelle aan den IJssel.²⁰

Uit het eerste huwelijk:

- b. KWA GIOK HWIE (GEORGINE ANTOINETTE KWA), geb. Pladjoe 14 febr. 1952.
 c. KWA GIOK AY (INGRID MAGDALENA KWA), geb. Palembang 6 nov. 1953, tr. [Las Vegas], Clark County, Nevada U.S.A. 26 nov. 1996 (2 dec. 1996)²¹ JOHANNES GUILLAUME FRANTZEN.
 d. KWA GIOK IEN (MARCELLE ELIZE KWA), geb. Pladjoe 22 nov. 1956.
 e. KWA GIOK SIANG (CARMEN YVONNE KWA), geb. Pladjoe 30 sept. 1963, woont in de U.S.A., vermoedelijk getrouwd met N.N. LIONETTE.

Uit het tweede huwelijk (gewettigd door het huwelijk van zijn ouders):

5. JOHANNES JOSEPHUS BERNHARD, geb. Lahat (Palembang) 8 okt. 1925, overl. Oldenzaal 14 juni 1983, tr. Oldenzaal 23 aug. 1944 PETRONELLA HENRIETTA VAN NIEKERK, geb. Oldenzaal 4 sept. 1926, overl. Oldenzaal 6 juli 2012, dr. van Arnoldus van Niekerk en Maria van Ouwerkerk. Uit dit huwelijk nakomelingen.

Johannes Frederik Cornelis Bernhard en Frederika Wilhelmina Aal, plaats en datum onbekend. Bron: www.familysearch.org/en/tree/person/memories/GZNY-HXL.

Ila. JOHANNES FREDERIK CORNELIS (FRITS) BERNHARD, geb. Benkoelen 10 dec. 1918, emigreerde met zijn gezin a/b van het schip "Waterman" (vertrek vanuit Rotterdam 11 aug. 1962, aankomst te New York 19 aug. 1962),²² overl. Hilo, Hawaii County, Hawaii (U.S.A.) 10 dec. 2000,²³ tr. Batavia 23 juli 1947 FREDERIKA WILHELMIEN AAL, geb. Buitenzorg 5 dec. 1927,²⁴ overl. Orange, Orange County, California, U.S.A. 3 maart 2016,²⁵ dr. van Justus Frederik Aal en Henriëtte Marie Wilhelmiën Aarts.²⁶

Loopbaangegevens van Johannes F.C. Bernhard: diploma 4-jarige Middelbare Handelsschool, leerling-verkoper bij G.M.C. (General Motors Company), gewoon dienstplichtige (lichting 1938 uit 's-Gravenhage) bij het Korps Luchtdoelartillerie 3 jan. 1938, korporaal-tit. 10 mei 1938, korporaal 10 juni 1938, bij reorganisatie overgeplaatst bij het 1e regiment luchtdoelartillerie 15 juni 1938, sergeant-tit. 30 sept. 1938, overgeplaatst bij het 2e regiment luchtdoelartillerie 26 okt. 1938, sergeant 1 jan. 1939, groot verlof 2 mei 1939, overgenomen van het 2e regiment luchtdoelartillerie met een vijfjarige verbintenis voor de overzeese dienst als kanonnier 2e klasse 3 mei 1939, vertrok vanuit Amsterdam a/b van het m.s. "Marnix van Sint Aldegonde" naar Nederlands-Indië 26 juli 1939, gedebarkeerd te Soerabaja en geplaatst als kanonnier 2e klasse bij A.II Ld. 26 aug. 1939, overgeplaatst naar de vliegbasis Singkawang II 10 mei 1940, overgegaan naar A.III Ld. (lichte divisie?) te Bandoeng voor de opleiding tot brigadier 1 juni 1941, brigadier 10 dec. 1941, overgeplaatst bij A.II. Ld. te Soerabaja 28 febr. 1942, ten tijde van de Japanse aanval op Java geplaatst bij de IIe batterij anti-aircraft (stamboeknr. 95756), krijgsgevangen 11 maart 1942, op Madoera geïnterneerd, bij reorganisatie korporaal 1 febr. 1945, in Japan bevrijd 18 aug. 1945, achtereenvolgens naar Manilla en ingedeeld bij 1e bataljon militaire politie 4 sept. 1945 en naar Balikpapan 2 dec. 1945, achtereenvolgens geplaatst bij de 65e compagnie militaire politie te Batavia 29 jan. 1946, het 1e depotbataljon ald. 30 april 1946, 1e bataljon militaire politie ald. 15 juni 1946, '4 M.P.I.' te Bandoeng 7 maart 1947, tijd. sergeant bij de militaire politie 29 aug. 1947, vertrok vanuit Tandjong Priok met recuperatieverlof a/b van het m.s. "Sibajak" naar Nederland 17 juni 1948, aankomst in Rotterdam 15 juli 1948, m.i.v. 29 juli 1947 sergeant-effectief 13 nov. 1948, in de rang van wachtmeester overgegaan naar de Koninklijke Landmacht 26 juli 1950, drager van de Bronzen Medaille, drager van het Oorlogsherinneringskruis, vertrok met zijn gezin a/b van het schip "Chitral" vanuit Tandjong Priok naar Nederland 22 sept. 1950, aankomst te Amsterdam 17 okt. 1950.²⁷

Uit dit huwelijk:²⁸

1. JOSTA JUSTINE (JOSTA) BERNHARD, geb. Oldenzaal 1 sept. 1948, leerling Santa Ana Valley High School (Class of 1966)²⁹, tr., Orange County, California, U.S.A. 1968³⁰ ROBERT WILLIAM (BOB) SANTOS,³¹ geb. april 1948,³² (verm.) zn. van Elanterio Santos en Roseline N.N.
 2. EVELINE HENRIËTTE (EVELYN) BERNHARD, geb. Ede 14 juli 1951, tr. [plaats onbekend], Orange County, California, U.S.A. 1970³³ RAYMOND A. PARRA, geb. 1950/1.

3. HELEN ELEONORA (HELEN) BERNHARD, geb. Ede 14 juli 1951 (tweeling met de voorgaande), tr. NEIL KIME.
4. MATHILDA FREDERIKA (TILLY) BERNHARD, geb. Ede 22 okt. 1954, overl. Anaheim, Orange County, California, U.S.A. 12 nov. 2022,³⁴ tr., Orange County, California, U.S.A. 12 nov. 1976³⁵ OWEN L. GIPSON, geb. 16 mei 1951.³⁶

Compilatie uit het familiealbum van Johannes Frederik Cornelis Bernhard en Frederika Wilhelmina Aal. Bron: www.familysearch.org/en/tree/person/memories/GZNY-HXL

IIb. CHRISTIAAN WILLEM BERNHARD, geb. Moeara Enim (Palembang) 19 nov. 1921, begin jaren 1950 tweede stuurman bij het departement van Scheepvaart te Djakarta, vertrok met zijn gezin vanuit Tandjong Priok a/b van het s.s. "Otranto" naar Nederland 11 okt. 1950, aankomst te Rotterdam 3 nov. 1950,³⁷ rijksloods, overl. Rotterdam 6 juli 1989, tr. Voorburg (thans gem. Leidschendam-Voorburg) 30 nov. 1946 ANTONIA ADRIANA MARIA VAN DER PLUIJM, geb. Dussen (thans gem. Altena) 21 febr. 1922,³⁸ overl. Capelle aan den IJssel 3 dec. 1994, dr. van Cornelis Antonie van der Pluijm en Goverdina Johanna van der Pluijm.³⁹

Uit dit huwelijk:

1. BERNHARD ROBERT JOSEPHUS CORNELIS BERNHARD, geb. 's-Gravenhage 14 okt. 1947.
2. MARGARETHA GOVERDINA MARIA BERNHARD, geb. 's-Gravenhage 7 maart 1951.

3. EDUARD WILLEM BERNHARD, geb. Rotterdam 28 aug. 1952, overl. Rotterdam 21 sept. 1952.⁴⁰
4. MARIJKE ADRIANA BERNHARD, geb. Rotterdam 23 juli 1958.
5. RONALD ANTONIUS BERNHARD, geb. Rotterdam 5 juli 1962.

Noten

- ¹ Deze genealogie werd door de auteur naar aanleiding van een vraag aan Indisch Familie Archief in september/oktober 2025 opgesteld en ten behoeve van dit artikel aangevuld. Aanvullingen en/of verbeteringen zijn uiteraard welkom.
- ² BS 's-Gravenhage, Geboorteregister 1885, aktenr. 3843, d.d. 02-10-1885 (ingeschreven met de familienaam Blaauw; moeder: Sibbelina Blaauw; vader niet genoemd). In de marge vermeld dat dit kind bij het huwelijk op 15 dec. 1886 van Johannes Martinus Bernhard en Sibbelina Blaauw door bruid en bruidegom werd erkend. Johannes Marinus Bernhard, geb. 's-Gravenhage 7 april 1862, kleermaker, overl. 's-Gravenhage 9 febr. 1942, tr. 's-Gravenhage 15 dec. 1886 Sibbelina Blaauw, geb. 's-Gravenhage 26 aug. 1866, overl. Ede 16 dec. 1945.
- ³ BS Oldenzaal, Overlijdensregister 1966, aktenr. 76, d.d. 16-05-1966.
- ⁴ LDS-filmnr. 1357949, BS Malang, Bijregister van echtscheiding 1925, aktenr. [niet opgegeven], d.d. 15-12-1925 (www.roosjeroos.nl).
- ⁵ <https://ancestors.familysearch.org/en/LVPS-BPK/eleonora-barbara-van-der-heijde-1894-1967> (gezien maart 2026). Geen bronvermelding! Willem Lodewijk Rakarias, geb. Soerakarta 20 jan 1859, overl. Soerakarta 16 april 1898. Christina van der Heijde, geb. Klaten (Soerakarta) 22 febr. 1867 (erkenning), overl. Ngawi Madioen) 2 sept. 1901. Van beiden geen huwelijk gevonden (www.roosjeroos.nl).
- ⁶ www.familysearch.org/nl/tree/person/details/GZJL-FJB (gezien nov. 2025). NB.: zonder bronvermelding!
- ⁷ In haar jeugd bekend als Tientje Pietersz. Wellicht na de scheiding van haar ouders bij haar moeder gebleven en geadopteerd door haar stiefvader.
- ⁸ Persoonskaart van Christine Antoinette Bernhard.
- ⁹ Overlijdensbericht van Christine A. Bernhard, *Moesson* 50(10) (2006) 17 (weduwe van H. Blokdijk, eerder gehuwd geweest met G. Kwa). Zie: IFA-dossier Bernhard.
- ¹⁰ Bron genoemd in noot 8.
- ¹¹ Volgens de paspoortaanvraag van Mientje Erna Herman was zijn geboortjaar 1916. Met pen later in een ander handschrift bijgeschreven.
- ¹² Wet van 3 april 1969, houdende naturalisatie van Ang, Tjoe Lion en 19 anderen (*Stb.* 149).
- ¹³ Het huwelijk Kwa-Herman werd gesloten te Djokjakarta op 11 april 1946 en te Palembang op 24 sept. 1949 door echtscheiding ontbonden (ingeschr. ald. 10 okt. d.a.v.). Bron: Paspoortaanvraag van Mientje Erna Herman.
- ¹⁴ Bron genoemd in noot 8.
- ¹⁵ FamilySearch, Index to Alien Case Files, 1940-2003, registratienr. 12612511, d.d. 22-05-1961.
- ¹⁶ Indisch Familie Archief, Dossier Blokdijk. Geen bronvermelding. Laatste woonplaats Hemet, Riverside County, California, U.S.A.
- ¹⁷ Hendricus Blokdijk, tr. Batavia 5 juni 1912 inlandse vrouw Dalijem.
- ¹⁸ Elisabeth Eiseling, geb. Malang 29 jan. 1916 (niet vermeld op www.roosjeroos.nl). Haar huwelijk met Blokdijk werd gesloten te Malang op 26 febr. 1936, waaruit vier kinderen (geb. 1936-1942). Zie stamboekinschrijving van Hendrikus Blokdijk. Elisabeth Eiseling was mogelijk dochter van Joseph Wilhelm Eiselin (geb. Banjoemas 30 aug. 1876) die met meerdere inlandse vrouwen (Saimah en Tamsirah) kinderen kreeg. Een Hendricus Blokdijk was de echtgenoot van Elisabeth Maria, geb. Soerakarta, overl. Malang 29 april 1945 (58 jaar), dr. van de overleden inlanders Rekso-dikromo en Minten. Ten tijde van haar overlijden bevond haar echtgenoot zich in (krijgs)gevangenschap. Zie www.roosjeroos.nl (LDS-filmnr. 1357951, BS Malang, Overlijdensregister 1945, aktenr. 65). Zie ook: BRP 20, 124.
- ¹⁹ Stamboekinschrijving van Hendrikus Blokdijk, Oost-Indisch Boek, inv.nr. 421, fol. 22302 (scan 88); Japanse interneringskaart KNIL van Hendrikus Blokdijk.
- ²⁰ Wet van 23 oktober 1968, houdende naturalisatie van van Ameron, Gustaaf en 22 anderen (*Stb.* 553). Haar tweede voornaam gespeld als Tomie. Op de persoonskaart van haar moeder gespeld als Tonie.

-
- ²¹ FamilySearch, Nevada, Marriage Index, 1956-2005; [https:// sortedbyname.com/ letter_k/kwa.html](https://sortedbyname.com/letter_k/kwa.html) (gezien nov. 2025).
- ²² Biografie van [Johannes] Frederik Cornelis Bernhard op www.familysearch.org/en/tree/person/memories/GZNY-HXL (gezien nov. 2025). Aankomstdatum in New York gevonden via www.delpher.nl.
- ²³ Find a Grave, waar hij vermeld staat als Frederik Cornelis "Frits" Bernhard.
- ²⁴ Bronnen genoemd in noot 27.
- ²⁵ [www.familysearch.org/en/tree/ person/details/GZNY-33R](http://www.familysearch.org/en/tree/person/details/GZNY-33R) (mededeling van dochter Mathilde Gipson) (gezien nov. 2025).
- ²⁶ Idem.
- ²⁷ Stamboekinschrijving van Johannes Frederik Cornelis Bernhard, Oost-Indisch Boek, inv.nr. 312, fol. 51426 (scans 142-143); Idem, KNIL-militairen, SAIP, serie 2, inv.nr. 569, fol. 66878 (scans 466-467).
- ²⁸ Biografie van [Johannes] Frederik Cornelis Bernhard, [www.familysearch.org/en/tree/ person/memories/GZNY-HXL](http://www.familysearch.org/en/tree/person/memories/GZNY-HXL) (gezien nov. 2025). Zie ook: *Honolulu Star Bulletin*, 12-12-2000. Hierin genoemd dochters Josta Santos, Evelyn Parra, Helen Kime en Tilly Gipson. Hij had zeven kinderen en zes achterkleinkinderen.
- ²⁹ www.66savallefalcons.com/class_history.cfm (gezien dec. 2025).
- ³⁰ FamilySearch, California, Marriage Index, 1960-1985.
- ³¹ [https://clustrmaps.com/persons/ Josta-Santos](https://clustrmaps.com/persons/Josta-Santos) (gezien dec. 2025).
- ³² FamilySearch, United States, Residence Database, 1970-2024.
- ³³ FamilySearch, California, Marriage Index, 1960-1985.
- ³⁴ <https://www.ocreger.com/obituaries/mathilde-frederika-gipson-anaheim-ca> (gezien dec. 2025).
- ³⁵ FamilySearch, California, Marriage Index, 1960-1985.
- ³⁶ FamilySearch, United States, Public Records, 1970-2009.
- ³⁷ IGV, Collectie Passagierslijsten repatriëring (1945-1962).
- ³⁸ BS Dussen, Geboorteregister 1922, aktenr. 13, d.d. 22-02-1922.
- ³⁹ Persoonskaart/Persoonslijst van Christiaan Willem Bernhard en Antonia Adriana Maria van der Pluijm.
- ⁴⁰ BS Rotterdam, Overlijdensregister 1952, aktenr. 1760, d.d. 22-09-1952 (23 dagen oud).

'OPGAVE DER ONDERSTAANDE PERZOONEN, ZO AMBTENAAREN ALS ANDEREN, WELKE ALHIER TEN COMPTOIRE ZIG WOONAGTIG BEVINDEN, EN DE BENODIGDE VRIJE JAVANEN OOTMOEDIG VERZOEKEN TE BEHOUDEN'

Roel de Neve

Inleiding

Onder bovengenoemde titel bevindt zich in de collectie Oost-Indische bronnen van het Centraal Bureau voor Genealogie een staat van de bewoners te Joana in het gouvernement van Java's Noordoostkust (zie afbeelding hieronder). Het overzicht heeft betrekking op de situatie op ultimo augustus 1808. De kwaliteit van zowel het origineel als de scan laat het een en ander te wensen over. Maar zoals de afbeelding laat zien, is een flink deel van de tekst redelijk goed leesbaar. Waarom dit overzicht werd opgesteld, is niet exact te duiden, maar vermoedelijk hoorde het bij een verzoek om het opgegeven aantal vrije Javanen als huisbedienden te mogen blijven houden. Joana was een van de vele V.O.C.-vestigingen op de noordkust van Java die deel uit maakten van het Aziatische handelsnetwerk van de Compagnie. Ter bescherming van haar economische belangen, bouwde de V.O.C. er een fort. Het handelskantoor lag daarbinnen. Te Joana verbleven dus naast civiel personeel ook militairen.

560

OPGAVE der Onderstaande Perzoonen zo Ambtenaaren als Andersz, welke alhier ten Comptoire zig woonagtig bevinden, en de benodigde vrije Javanen ootmoedig verzoeken te behouden, als.

Naamen der Perzonen. Ambten. Getal der benodigde Coppen, en het Emptioe van hun te maaken.

Johanna Stokbroo	Luitenant	4	man en vrouw
P. Koster	sergeant	2	---
Carel Cornelis	burger	4	---
Pieter Demonti	sergeant en posthouder	3	---
Hans Cornelis Coerse	oud-kapitein-luitenant-ter-zee	4	---
A. van den/der Errelen*	chirurgijn	4	---
Johan Georg Smidt*	volontair luitenant militair	4	---
Joseph Philip Dukenne*	burger	3	---
J.L. te Mechelen	bosganger	4	---
Gerrit Meijer*	burger	3	---
W[ille]m Bastiaan*	burger	3	---
J.H. Mente	burger	3	---
Henrich Scheer[...]	sergeant	1	---
L. [...]	kanonnier	3	---
Johannes Jürgens*	burger	3	---
[...] + [...]	korporaal	2	---
W.E. Herb[ert?]	soldaat	2	---
A[rnoldus] Coezijns*	burger	2	---
[...] + [...]	soldaat	1	---
Frans Saueressig	[burger?]	4	---
C. Voss (= Foss?)	weduwe	1	---
[...] Jansen	weduwe	2	---
[...] + weduwe Canlij	--	2	---
[...] Warnars	weduwe Co[ester?]	1	---
[Abraham?] Chesnon*	burger	4	---
[...]	burger	4	---
[...] Christiaan	soldaat	1	---

Joana ultimo Augustus 1808 560

Namen	Ambten	'Getal der benodigde copen'	'Het emptioe van hun maaken'
Johannes Stokbroo*	luitenant[-ter-zee] en havenmeester	4	'man en vrouw'
P. Koster	sergeant [...]	2	---
Carel Cornelis	burger	4	---
Pieter Demonti	sergeant en posthouder	3	---
Hans Cornelis Coerse	oud-kapitein-luitenant-ter-zee	4	---
A. van den/der Errelen*	chirurgijn	4	---
Johan Georg Smidt*	volontair luitenant militair	4	---
Joseph Philip Dukenne*	burger	3	---
J.L. te Mechelen	bosganger	4	---
Gerrit Meijer*	burger	3	---
W[ille]m Bastiaan*	burger	3	---
J.H. Mente	burger	3	---
Henrich Scheer[...]	sergeant	1	---
L. [...]	kanonnier	3	---
Johannes Jürgens*	burger	3	---
[...] + [...]	korporaal	2	---
W.E. Herb[ert?]	soldaat	2	---
A[rnoldus] Coezijns*	burger	2	---
[...] + [...]	soldaat	1	---
Frans Saueressig	[burger?]	4	---
C. Voss (= Foss?)	weduwe	1	---
[...] Jansen	weduwe	2	---
[...] + weduwe Canlij	--	2	---
[...] Warnars	weduwe Co[ester?]	1	---
[Abraham?] Chesnon*	burger	4	---
[...]	burger	4	---
[...] Christiaan	soldaat	1	---

De met een * gemarkeerde personen zijn opgenomen in de genealogisch uitgewerkte index.
De omschrijving 'tot huisselijke diensten' is bij alle personen in dit overzicht vermeld.

Bestuurlijk viel het kantoor (*comptoir*) onder het gouvernement van Java's Noordoostkust met Semarang als hoofdplaats (zetel van de gouverneur). In 1790, de V.O.C. verkeerde in haar nadagen, bevonden zich te Japara 45 'coppes', te weten 7 dienaren behorende tot de categorie 'diverse bedieningen', namelijk de resident in de rang van onderkoopman, twee soldaten aan de pen (lees: klerken), een ondermeester (lees: onderchirurgijn), een bosganger (lees: boswachter), een oppertimmerman, en een vlottenmaker. Het garnizoen telde 25 soldaten, waaronder een tamboer, onder bevel van een sergeant en drie korporaals. Verder waren aanwezig een kanonnier, vier matrozen en vier gepensioneerden.

Gezicht op Joana, omstr. 1770, tekening door Johannes Rach, Coll. National Library of Indonesia.

Genealogisch uitgewerkte index

(alleen degenen opgenomen van wie gegevens werden gevonden)

WILLEM BASTIAAN,

geb. Batavia 1737 (op 1 jan. 1819 81! jaar oud), woonde te Joana (Japara en Joana) sinds ultimo juni 1762,¹ burger ald. (ultimo aug. 1808 en 1 jan. 1819), overl. Japara en Joana 12 mei 1828.

ABRAHAM CHESNON,

geb. 1771/2, burger te Joana (ultimo aug. 1808), koopman te Semarang (†), overl. Semarang 1 sept. 1818.²

Zijn dochter (*ex matre infideli libera*, i.e. vrije inlandse vrouw):³

CELESTINA HELENA CHESNON, geb. 27 nov. 1811 en ged. Semarang (rk) 23 mei 1812 (get.: Adrianus van der Spruijt en Antoinette Wilhelmina Lourdel), overl. Ambarawa (Semarang) 17 febr. 1871, tr. Semarang 30 jan. 1829 JOHANNES VREDENBURG, geb., overl. Banjoemas 31 jan. 1878, zn. van
Uit dit huwelijk nakomelingen.⁴

ARNOLDUS COEZIJN,

geb. Grisse 1755 (op 1 jan. 1819 63 jaar oud), woonde te Joana (Japara en Joana) sinds 15 mei 1792,⁵ burger ald. (ultimo aug. 1808), woonde ald. zonder beroep (1 jan. 1819), overl.

JOSEPH PHILIP DUKENNE,

geb., burger te Joana (ultimo aug. 1808), overl. Joana 1 jan. 1818.

Mogelijk (groot)vader van:

1. W.P. DUKENNE, tr. Joana 1819 C[ATHARINA] W[ILHELMINA] SIMAO, geb., overl. Semarang 17 nov. 1847.
2. JAN DUKENNE, geb., overl. Japara en Joana 13 okt. 1821.

ALBERTUS VAN DEN/DER ERRELEN,

van Utrecht,⁶ vertrok als ondermeester in V.O.C.-dienst a/b van het schip "Woestduin" (kamer Amsterdam) naar Nederlandsch-Indië 22 juli 1777, aankomst ter rede van Batavia 6 febr. 1778,⁷ teruggekeerd in patria, vertrok als tweede meester in V.O.C.-dienst a/b van het schip "Huisduinen" (kamer Amsterdam) opnieuw naar Nederlandsch-Indië 17 okt. 1786, aankomst ter rede van Batavia 16 juni 1787, deed daarna dienst in het gouvernement Java's Noordoosthoek (hoofdplaats Semarang),⁸ chirurgijn, wonende te Joana (ultimo aug. 1808), woonde als gepensioneerd chirurgijn 3e klasse te Pekalongan (1 aug. 1819),⁹ overl. Pekalongan 1 dec. 1820 (ingeschr. 2 dec.), tr. ALIDA CONCORDINA DIEDERIG.

Uit dit huwelijk (voor zover bekend):

1. CONCORDINA PETRONELLE VAN DEN ERRELEN, geb., overl., tr. Pekalongan 1818 ANTONIE BAKKER, geb., overl., zn. van, hij hertr. Rembang 1824 Catharina Fredrika van Grewing.
2. JOHANNA ADRIANA CORNELIA VAN DER ERRELEN, geb., overl. Semarang 11 sept. 1821, tr. Pekalongan 1820 PHILIPPUS MICHIEL BOSSOT[H]IEL, geb. 1795/6,¹⁰ klerk bij het militair hospitaal te Semarang (1 aug. 1823) en toen 27 jaar oud,¹¹ kwam, komende van Semarang, op 30 sept. 1853 te Soerabaja aan,¹² overl., zn. van Joseph Bossotiel, kapitein-luitenant-ter-zee en equipagemeester, en Anna Catharina Munninks.¹³
3. CORNELIS VAN DER ERRELEN, geb. Joana 20 dec. 1806, élève-apotheker bij het hospitaal te Semarang 16 juli 1823, [militair] apotheker 3e klasse bij de infermerie te Banjoewangi 16 aug. 1824, overgeplaatst naar het hospitaal te Simpang (Soerabaja) 21 aug. 1826, idem naar idem te Salatiga (Semarang) 1 mei 1833, op verzoek eervol ontslag uit de militaire dienst 28 mei 1846, pensioen betaalbaar te Djokjakarta, drager van de achtkantige Bronzen Medaille voor het bijwonen van de Java-oorlog en van het onderscheidingsteken voor langdurige Nederlandse dienst als officier,¹⁴ overl. Djokjakarta 13 dec. 1858, tr. Djokjakarta 9 febr. 1831 JOHANNA MARIA SOFFNER, geb. 11 maart 1816 en ged. Salatiga (r.k.) 5 okt. d.a.v.,¹⁵ overl. Djokjakarta 16 april 1854, natuurlijke dr. van Johannes Hendrik Soffner bij inlandse vrouw Soma. Uit dit huwelijk nakomelingen.
4. FREDRIK VAN DEN/DER ERRELEN, geb. 21 mei 1812 en ged. Pekalongan (rk) 20 dec. 1813,¹⁶ élève der pharmacie 23 okt. 1829, [militair] apotheker 3e klasse 5 april 1836, op verzoek eervol ontslag uit de militaire dienst 18 febr. 1852, drager van de achtkantige Bronzen Medaille voor het bijwonen van de Java-oorlog en van het onderscheidingsteken voor langdurige Nederlandse dienst als officier,¹⁷ overl. Oenarang (Semarang) 13 sept. 1873 (aangev. Ambarawa, Semarang),¹⁸ tr. Semarang 4 febr. 1851 LOUISA ENGELINA (BROUWER, bij Gouvernementsbesluit van 21 mei 1847, nr. 9 gewijzigd in)¹⁹ BROUWER KLEIJN, geb. Salatiga (Semarang) 1 maart 1835, overl. Semarang 8 aug. 1914, dr. van Sieps Fierps Brouwer en Susanna Theodora Kleijn en aangenomen dochter van Johan Fredrik Rudolph Kleijn en Louisa Adriana de Clercq. Uit dit huwelijk nakomelingen.
5. JOHANNA CAROLINA VAN DEN/DER ERRELEN, geb. 15 okt. 1813 en ged. Pekalongan (rk) 20 dec. 1813,²⁰ overl. Salatiga (Semarang) 12 nov. 1855, tr. Bagelen 1838 CHRISTOFFEL WILLEM VAN REES, geb. 1814/5/6, overl. Soerakarta 7 dec. 1888,²¹ zn. van Abraham Dirk Theodorus van Rees en Maria Dorothea de Groot, hij hertr. Djokjakarta 8 nov. 1856²² Johanna Henrietta Brouwer (zuster van Louisa Engelina Brouwer Kleijn). Uit dit huwelijk nakomelingen.
6. ANNA DOROTHEA VAN DEN ERRELEN, geb. 15 okt. 1813 (tweeling met de voorgaande) en ged. Pekalongan (rk) 20 dec. 1813,²³ overl.

JOHANNES JURGENS,

geb. Semarang 1771 (op 1 jan. 1819 47 jaar oud), woonde te Joana (Japara en Joana) sinds jan. 1785,²⁴ burger (ultimo aug. 1808) en klerk ald. (1 jan. 1819), overl., tr.

Uit dit huwelijk:

Zoon, geb. Japara en Joana 1823.

GERRIT MEIJER,

geb. Semarang 1766 (op 1 jan. 1819 52 jaar oud), woonde te Joana (Japara en Joana) sinds 8 sept. 1798,²⁵ burger te Joana (ultimo aug. 1808 en 1 jan. 1819), overl.

JOHAN GEORGE SMIDT (SMIT),

geb. Zürich 1752 (op 1 jan. 1819 66 jaar oud), woonde te Joana (Japara en Joana) sinds 30 sept. 1804,²⁶ volontair luitenant-militair (ultimo aug. 1808) en oud-kapitein-luitenant (1 jan. 1819) ald., overl. Joana 9 febr. 1819,²⁷ tr. J. Jürgens.

JOHANNES STOKBROO,

ged. Amsterdam (ev.-luth.) 24 aug. 1783 (zn. van Lucas Stokbroo en Helena de Leeuw), kwam a/b van het schip "Maria" in Nederlandsch-Indië aan 1804, sous-lieutenant-ter-zee 13 dec. 1805, a/b van de ter rede van Indramajoe liggende Nederlandsch-Indische 'oorlogspantjallang' "De Vrede" door zeerovers gevangen genomen mei 1807, na zeven maanden als slaaf van een plaatselijke radja in de Lampongs te hebben doorgebracht, werd hij verkocht aan de sultan van Lingga (Oostkust van Sumatra), later door een Chinees vrijgekocht, waarna hij in diens gezelschap in Semarang aankwam,²⁸ luitenant-ter-zee en havenmeester te Joana (ultimo aug. 1808),²⁹ later achtereenvolgens scriba (1815-1817) en assistent-resident (1819-1831) ald.,³⁰ gepensioneerd 1831,³¹ overl. Semarang 14 juli 1844,³² tr. 1807/8 CORNELIA JOHANNA HENRIETTA MEURS, geb. 1790/1, overl. Semarang 15 juni 1852,³³ dr. van
Uit dit huwelijk:

1. LUCAS HENRIE STOKBROO, geb. ... aug. 1809, overl. Batavia 3 febr. 1829 (ruim 19 jaar en 5 maanden oud).³⁴

Zijn aangenomen en later door zijn weduwe geadopteerde zoon:

2. LODEWIJK HENDRIK JACOB (bij Gouvernementsbesluit van 11 jan. 1847, nr. 3 genaamd) STOKBROO, geb. Joana (Japara) 2 april 1833 (*ex matre* inlandse vrouw Porsia), zoutverkoopkhuismeester te Indramajoe (Cheribon) 29 nov. 1889,³⁵ vroeg in die hoedanigheid in het voorjaar van 1892 pensioen aan,³⁶ woonde na zijn pensionering te Batavia (1892-1895), Buitenzorg (1897-1899, 1901, 1905) en Batavia (1903-1904),³⁷ overl. Batavia 21 nov. 1905,³⁸ tr. Semarang 18 mei 1854 CAROLINA FREDERIKA VON WOLZOGEN, geb. [Semarang 28 febr. 1838], woonde als weduwe te Batavia (1906-1907) en Meester Cornelis (1908-1917),³⁹ overl. Batavia 5 aug. 1917, adoptiefdochter van August Philip Friedrich Freiherr von Wolzogen und Neuhaus.⁴⁰ Uit dit huwelijk nakomelingen.

Noten

- 1 Register 1819, inv.nr. 3115 (residentie Japara en Joana) (scan 7).
- 2 Overlijdensbericht, *Bataviasche Courant*, 19-09-1818 (46 jaar oud).
- 3 BRP 15, 8.
- 4 Zie: <https://www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/personen.php?familienaam=Vredenburg> (gezien maart 2026).
- 5 Register 1819, inv.nr. 3115 (residentie Japara en Joana) (scan 10).
- 6 Zijn doop aldaar niet te vinden.
- 7 VOC, inv.nr. 6657, fol. 33 (scan 46).
- 8 VOC, inv.nr. 6749, fol. 36 (scan 49).
- 9 Register 1819, inv.nr. 3113 (residentie Pekalongan) (scan 13); Inschrijving van Albertus van der Errelen, Controleboeken officieren, inv.nr. 1, fol. 48 (scan 56).
- 10 Hij werd genoemd in het testament van zijn vader, d.d. Semarang 23-06-1802, en was toen zes jaar oud. Bron: BvTP (zie IFA-dossier Bossotiel).
- 11 Register 1823, inv.nr. 3129 (letter B), fol. 108 (scan 106).
- 12 'Vreemden-lijst', *De Oostpost*, 05-10-1853.
- 13 BvTP.
- 14 Stamboekinschrijvingen van Cornelis van Errelen, Officieren KNIL, inv.nr. 387, fol. 23 (scan 28), en inv.nr. 649, fol. 13 (scan 18).
- 15 BRP 15, 45.
- 16 Ibidem, 26.
- 17 Stamboekinschrijvingen van Fredrik (van, verbeterd in) van der Errelen, Officieren KNIL, inv.nr. 389, fol. 56 (scan 59), en inv.nr. 649, fol. 44 (scan 51).
- 18 Opgaven burgerlijke stand, *Naamlijst 1874*, 282; Overlijdensbericht, *De Locomotief*, 22-09-1873.
- 19 *Javasche Courant*, 26-05-1847.
- 20 BRP 15, 28.
- 21 Overlijdensbericht, *De Nieuwe Vorstenlanden*, 12-12-1888 (74 jaar oud; vader en behuwdvader van A. Francke-van Rees en H. Francke).
- 22 BRP 3, 30 (40 jaar oud; zonder vermelding van een beroep).
- 23 BRP 15, 28.
- 24 Register 1819, inv.nr. 3115 (residentie Japara en Joana) (scan 24).
- 25 Ibidem (scan 31).
- 26 Ibidem (scan 43).
- 27 Ibidem. Zijn huisvrouw J. Jurgens was executeur van zijn nalatenschap.

-
- ²⁸ Zie voor een uitgebreid verslag van dit avontuur: 'Een half jaar uit het leven van wijlen den gepensioneerden adsistent-resident J. Stokbroo', in: *Indisch Magazijn. Een tijdschrift ter verzameling van opstellen en berigten over, en van belang voor de natuur-, volken- en staatkunde van Nederlandsch-Oost-Indië* (Batavia 1844, 1e kwartaal) 214-220 (paginanummers in het gedeelte onder de kop 'Episoden uit de geschiedenis der Nederlandsche krijgsverrigtingen op Sumatra's Westkust').
- ²⁹ Zie ook: *Naamboek ... der Hooge Indiasche regering, mitsgaders alle verdere civile ambtenaren en die van de marine in Indiën, zo als hetzelfde onder ultimo december 1808 is afgesloten ...* (Batavia z.j.) 69.
- ³⁰ *Almanak 1815-1817* (scriba) en *Almanak 1819-1831* (assistent-resident).
- ³¹ *Javasche Courant*, 25-08-1831.
- ³² Overlijdensbericht, *Javasche Courant*, 31-07-1844 (bijna 61 jaar oud; na een echtverbintenis van 36 jaar).
- ³³ Overlijdensbericht, *Javasche Courant*, 07-07-1852 (61 jaar oud).
- ³⁴ Overlijdensbericht, *Javasche Courant*, 24-02-1829.
- ³⁵ *RA-II 1892*, 404.
- ³⁶ *Java-Bode*, 04-04-1892.
- ³⁷ *Naamlijst 1892-1895, 1897-1898; Adresboek 1899, 1901, 1903-1905*.
- ³⁸ BS Batavia, Overlijdensregister 1905, aktenr. 193, d.d. 23-11-1905; Overlijdensbericht, *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 22-11-1905 (71 jaar oud).
- ³⁹ *Adresboek van geheel Nederlandsch-Indië* voor de tussen haken vermelde jaren.
- ⁴⁰ Roel de Neve, 'Buitenlandse adel(lijke titels) in Nederland', *De Nederlandsche Leeuw* 127 (2011) 129-141, ald. 140 ('Bijlage B. Genealogie van de Nederlandsch-Indische, later in Nederland gevestigde tak van de Duitse adellijke familie Von Wolzogen').

DE FAMILIE KAMARZARIAN EEN ARMEENSE DIASPORA IN NEDERLANDSCH-INDIË

Ralph Ravestijn

Inleiding¹

Wie iets weet over de Nederlandsch-Indische geschiedenis zal bij Armenen al snel denken aan handel. Armeense kooplieden onderhielden immers al sinds de zeventiende eeuw een uitgebreid handelsnetwerk dat zich uitstrekte over Zuid- en Zuidoost-Azië. Hun uitvalsbasis was Nieuw Julfa, de Armeense wijk van Isfahan in Iran. Vandaaruit vestigden zij zich in de gebieden rondom de Indische Oceaan, waaronder Nederlandsch-Indië. In april 1680 stond de V.O.C. toe dat Armenen ongehinderd door Straat Malakka zeilden, terwijl de Compagnie op 31 maart 1747 besloot dat zij zich in de archipel mochten vestigen. Hun aanwezigheid in Nederlandsch-Indië ging dus terug tot in de V.O.C.-tijd, maar wanneer precies Armeense kooplieden zich daar voor het eerst vestigden, valt niet te zeggen.

Armeense kerkhof te Nieuw Julfa, 1915, foto Walter Mittelholzer. Armeense kerk in Batavia. Bron: FaceBook, Armenians in Indonesia.

De Armenen waren christen – sterker nog zij waren het eerste volk op aarde dat collectief het christendom omarmde – en werden tijdens de koloniale periode (1816-1949) tot de Europeanen gerekend. Rond de jaarwisseling 1816-1817 woonden er te Batavia aan de Roeka Malacca drie ‘Armenische’ kooplieden, met name Gavork Manuk, Stephanus Mackerlich en Johannes Mather[u].² Omstreeks 1850 treffen we onder de handelshuizen op Java de volgende Armenen aan: A.P. Aganoor, B. Andreas, J. Arathoon, Joseph, Macartisch, Nahap[i]et en Zakara (allen te Batavia), L. Johan (Soerabaja) en M. Johannes en S. Martherus (Tegal).³

Armeense kooplieden waren over het algemeen kapitaalkrchtig en betaalden veel belasting, wat het voor de Indische regering aantrekkelijk maakte hen te verwelkomen. Het was echter niet altijd rozengeur en maneschijn, getuige de oprichting op 5 mei 1852 van de Haikian Miabanoethioen (Armenische Vereniging) ten behoeve van de ‘ondersteuning van behoeftige Armenische weduwen en weezen, zoomede van gebrekkige en gestrande Armeniërs en ter opvoeding van arme Armenische kinderen.’⁴ Dit gebeurde ten huize van Johan Arathoon, Armeens koopman te Batavia. Het eerste bestuur bestond uit de gastheer, Gregore Joseph en G.A. Za-

ckaria, terwijl Paul Andreas en Lazar Johanian werden uitgenodigd de nieuwe vereniging te vertegenwoordigen in respectievelijk Semarang en Soerabaja. De opbrengst van de eerste collectie bedroeg 8.050 gulden, waarvan 4.075 gulden te Batavia werd opgehaald, inclusief een gift van 700 gulden van Mariam Arathoon-Manuk. De gulle geefster was een zuster van de hiervoor genoemde Gavork Manuk.

Op den 4den Mei 1864 overleed te Batavia, Mevrouw *Mariam Mannik* weduwe *Jacob Arathoon*, in den hoogen ouderdom van 87 jaren.
 Een ieder die de overledene als mensch, en als weldoenster der *Cemeente* en van *Armen* en *Weezen* gekend hebben, zullen beseñen wat aan de dicrbare ontslapene verloren wordt.
 De geloovigen worden verzocht te bidden voor hare ziel.
Nomens de betrekktngen,
MANOOK JORDAN.
 (2172)

Overlijdensbericht van Mariam Arathoon-Manuk, Bataviaasch Handelsblad, 11-05-1864.

De Armenen vormden in Nederlandsch-Indië een zeer kleine groep. Zij woonden vooral in Batavia, Soerabaja en Makasser en droegen naast die van de hiervoor genoemde kooplieden, familienamen als Amir[gan], Aparcar, Ardaseer, Carapiet, Galestin, Johan, Jordan, Kurkdjian, Marcar, Paulus, Saator en Soentpiet. De Armeense familie Kamarzarian, waarvan hierna de genealogie volgt, arriveerde in de persoon van Johannes Nicolaas Kamarzarian (generatie I in onderstaande genealogie en hierna JNK) pas laat in Nederlandsch-Indië. Wanneer precies valt niet te zeggen, maar het zal ergens tussen 16 oktober 1915 (geboorte generatie I,2) en 3 maart 1918 (geboorte generatie IIb) zijn geweest. De reden van haar komst was de handel. JNK vinden we namelijk vermeld als koopman te Soerabaja. Voor spoedig liepen zijn zaken echter niet, aangezien hij al in 1922 failliet werd verklaard. Dit faillissement werd kort daarop bij gebrek aan baten opgeheven. In de jaren daarna werd hij in de adresboeken van Nederlandsch-Indië vermeld als particulier te Soerabaja. Uit de Indische kranten blijkt verder niets over eventuele latere handels- of andere beroepsmatige activiteiten.

Genealogie

I. JOHANNES NICOLAAS KAMARZARIAN, geb. Nieuw Julfa (Isfahan, Iran) 25 jan. 1888 (zn. van Nicolas Kamarzarian en Shaktar), als koopman, wonende te Soerabaja failliet verklaard bij vonnis van de Raad van Justitie ald. 9 sept. 1922,⁵ dit faillissement opgeheven wegens gebrek aan baten 29 nov. 1922,⁶ particulier, wonende te Soerabaja (1923-1927),⁷ genoemd als een van de slachtoffers van het verraad aan de Japanners door Daniel Latuhamallo alias Cor Schram,⁸ woonde sinds febr. 1965 te Leiden aan de Stationsweg 19 en verhuisde in mei/juni 1966 naar de Bennekomstraat 127 te 's-Gravenhage,⁹ overl. 's-Gravenhage 18 maart 1971,¹⁰ tr. Iran 27 aug. 1912¹¹ SOVINAR VARDANIAN, geb. Nieuw Julfa 17 febr. 1890, overl. Rotterdam 12 april 1961, dr. van Mehrab Vardanian en Sharkh Vardanian.

Uit dit huwelijk:

1. ARTASHES, volgt IIa.
2. SIRAN KAMARZARIAN, geb. Shiraz (Iran) 16 okt. 1915, vertrok a/b van het m.s. "Willem Ruys" van Batavia naar Rotterdam 11 sept. 1948,¹² komende uit Soerabaja ingeschr. te Vlissingen 6 okt. 1948, overl. Vlissingen 23 juli 2001, tr. Soerabaja 14 aug. 1940 AUGUST EDUARD

Graf van Sovinar Vardanian, Begraafplaats Oud Hoogvliet. Bron: www.online-begraafplaatsen.nl.

MARCHAND, geb. Vlissingen 18 febr. 1915, loods 1e klasse bij het Departement van Scheepvaart,¹³ overl. Domburg 21 maart 1989, zn. van Heronimus Marchand en Irma Maria Vollemaere. Uit dit huwelijk een zoon en twee dochters.

3. HAIKAZ FREDDY, volgt IIb.
4. MADELINA MINOOSKA (LINA) KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 29 sept. 1925, komende uit Soerabaja ingeschreven te Amsterdam 14 maart 1950, bankbediende, overl. 7 mei 2012 (begr. Rockanje, Nieuwe Begraafplaats aan de Dirk van Voornelaan),¹⁴ tr. Amsterdam 24 febr. 1956 THOMAS WILLEM VAN DER VEN, geb. Amsterdam 22 april 1916, kantoorbediende, bankbediende, overl. 28 nov. 1963 (begr. Monnickendam, begraafplaats aan de Kloosterstraat),¹⁵ zn. van Melle van der Ven en Anna Maria Margaretha de Moes en gesch. echtg. van Gertrude Henrica Schrijvers. Uit dit huwelijk twee zoons en twee dochters.

IIa. ARTASHES (ARTAS) KAMARZARIAN, geb. Nieuw Julfa 17 aug. 1913, commissaris bij de Armenian Sport Club (ASC) 6 juli 1952,¹⁶ barcommissaris bij idem 10 sept. 1954,¹⁷ koelmonteur, overl. 's-Gravenhage 1 febr. 1979, tr. 1e Soerabaja 27 sept. 1950 (echtsch. ingeschr. 's-Gravenhage 21 febr. 1972) ALWINE EUPHROSINE (WIEN) RAVESTIJN, geb. Kolonodale op Midden-Celebes (Celebes en Onderhorigheden) 8 juli 1925, komende uit Iran ingeschreven te 's-Gravenhage 27 jan. 1965, overl. Delft 6 dec. 2000, dr. van Johannes Jacobus Ravestijn en Wilhelmine Gerardine Dessauvagie, zij hertr. Rotterdam 20 maart 1974 (echtsch. ingeschr. ald. 13 juni 1980) Johan van Wezel.

Uit dit huwelijk:

1. ANDRE JOHNNY KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 23 juli 1950, overl. Soerabaja 6 mei 1953.
2. SOVINAR GERALDINE KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 9 maart 1953.
3. ERWAND KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 21 juni 1954, machinebankwerker, overl. 's-Gravenhage 26 april 1973.
4. HASMICK KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 28 april 1956, tot Nederlander genaturaliseerd en toen wonende te 's-Gravenhage 25 juli 1981.
5. ERICKA KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 29 juli 1957, tot Nederlander genaturaliseerd en toen wonende te Rijswijk (ZH) 25 juli 1981.

IIb. HAIKAZ FREDDY (FREDDY) KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 3 maart 1918, genoemd als een van de slachtoffers van het verraad aan de Japanners door Daniel Latuhamallo alias Cor Schram,¹⁸ tweede commissaris bij de Armenian Sport Club (ASC) 4 april 1948-¹⁹ employé bij de accufabriek MACK te Soerabaja (begin jaren 1950), captain van ASC 10 sept. 1954,²⁰ accumonteur bij de K.L.M., komende uit Indonesië ingeschreven te Zandvoort 25 aug. 1955, overl. Leiden 26 mei 1998, tr. Soerabaja 4 aug. 1943 (echtsch. ingeschr. Soerabaja 25 maart 1947) CORNELIA CHRISTINA KLERKS, geb. Semarang 4 mei 1925,²¹ overl. 27 mei 2008 (begr. Arnhem, begraafplaats Moscowa),²² dr. van Charles Alexander Klerks en Josephine Dumas.

Uit dit huwelijk:

NICOLAAS CHARLES KAMARZARIAN, geb. Soerabaja 1 mei 1945.

Wien Ravestijn en Artas Kamazarian, Coll. auteur.

Haikaz Freddy Kamarzarian. Bron: Paspoortaanvraag.

Noten

- ¹ Roel de Neve.
- ² *Almanak van Nederlandsch-Indië voor het jaar 1817* (Batavia z.j.) [ongepagineerd]. Vermelding onder de kop 'Negotie Huizen en Commissionairs'.
- ³ *Almanak en naamregister van Nederlandsch-Indië voor de jaren 1849-1851*.
- ⁴ *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 17-03-1933.

-
- 5 *De Indische Courant*, 13-09-1922.
 - 6 *De Indische Courant*, 30-11-1922.
 - 7 Adresboeken van geheel Nederlandsch-Indië.
 - 8 *Nieuwe Courant*, 17-06-1947.
 - 9 *Nieuwe Leidsche Courant*, 15-02-1965; *Leidsch Dagblad*, 06-06-1966.
 - 10 BS 's-Gravenhage, Overlijdensregister 1971, aktenr. B 644, d.d. 23-03-1971.
 - 11 Vijfentwintigjarig huwelijksfeest op 27-08-1937. Zie: *De Indische Courant*, 26-08-1937.
 - 12 *Indische Courant voor Nederland*, 22-09-1948.
 - 13 Dit departement bestond van 1945-1946.
 - 14 www.online-begraafplaatsen.nl.
 - 15 Ibidem.
 - 16 *De Vrije Pers*, 07-07-1952.
 - 17 *De Vrije Pers*, 14-09-1954.
 - 18 *Nieuwe Courant*, 17-06-1947 en 18-06-1947.
 - 19 *Nieuwe Courant*, 08-04-1948.
 - 20 *De Vrije Pers*, 14-09-1954.
 - 21 LDS-filmnr. 1357781, BS Semarang, Geboorteregister 1925, aktenr. 129, d.d. 06-05-1925 (www.genealogieonline.nl/indische-genealogie/16767.php).
 - 22 www.online-begraafplaatsen.nl.

STAATSBLAD-EUROPEANEN GELIJKSTELLINGEN EN TOEPASSELIJKVERKLARINGEN IN NEDERLANDSCH-INDIË

Roel de Neve

Inleiding

In Nederlandsch-Indië was de kwestie van het wel of niet Europeaan zijn steeds actueel. Zij speelde vooral in het schemergebied tussen enerzijds de Europese, anderzijds de inheemse samenleving. Dit sociale domein kreeg met name een gezicht door de niet-erkende kinderen van Europese mannen, inlandse christenen en de meer ontwikkelde niet-christelijke Aziaten. Onder deze drie groepen was er een sterke drang mee te doen met de Europese samenleving. Dit artikel gaat in op de vraag hoe het Indische gouvernement hierop in juridische zin inspeelde. Daartoe wordt eerst iets meegedeeld over de staatsrechtelijke indeling van de bevolking van Nederlandsch-Indië en het wettig erkennen van kinderen, geboren uit het zogeheten Indische concubinaat. Beide thema's vormen samen de rode draad in de geschiedenis van de zogeheten Staatsblad-Europeanen. Dit artikel eindigt met biografische schetsen van enkele 'nieuwe' Europeanen.

De staatsrechtelijke indeling van de bevolking van Nederlandsch-Indië

In Nederlandsch-Indië was er staatsrechtelijk onderscheid tussen Europeanen, inlanders en vreemde Oosterlingen. De juridische categorisering van de bevolking van Nederlandsch-Indië werd voor het eerst opgenomen in de Algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië (vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 16 mei 1846, nummer 1) en in Nederlandsch-Indië door de gouverneur-generaal afgekondigd bij zijn 'Publikatie van den 30sten april 1847' (*Ind. Stb.* 1847, nummer 23). Vanaf dat moment waren de 'ingezetenen' van Nederlandsch-Indië verdeeld in 'Europeanen en daarmee gelijkgestelden' en 'Inlanders en daarmee gelijkgestelden' (artikelen 6 t/m 8). Deze categorieën werden ook opgenomen in het per 1 mei 1855 in werking getreden 'Regeringsreglement 1855', volledig Wet van 2 september 1854, houdende een Reglement op het beleid der regering van Nederlandsch-Indië (*Ned. Stb.* 1854, nummer 129; *Ind. Stb.* 1855, nummer 2). Met inlanders werd bedoeld op de inheemse bevolking van Nederlandsch-Indië. Met hen gelijkgesteld waren 'Arabieren, Mooren, Chinezen en allen die Mohammedanen of heidenen zijn'. Met Europeanen waren gelijkgesteld alle christenen en personen die niet met inlanders waren gelijkgesteld. De inlandse christenen werden qua rechten en verplichtingen hetzelfde behandeld als de (niet-christelijke) inlanders. De tekst waarin dit alles formeel werd verwoord, was opgenomen in artikel 109 en luidde als volgt.

'De bepalingen van dit reglement en van alle andere algemeene verordeningen, waarin sprake is van Europeanen en inlanders, zijn, waar het tegendeel niet bepaald is, toepasselijk op de met hen gelijkgestelde personen.

Met Europeanen worden gelijkgesteld alle Christenen en alle personen, niet vallende in de termen der volgende zinsnede. Met inlanders worden gelijkgesteld Arabieren, Mooren, Chinezen, en allen die Mohammedanen of heidenen zijn.

De inlandsche Christenen blijven onderworpen aan het gezag der inlandsche hoofden, en met opzigt tot regten, lasten en verpligtingen, aan dezelfde algemeene, gewestelijke en gemeentelijke verordeningen en instellingen, als de inlanders die het Christendom niet belijden.

De Gouverneur-Generaal kan, in overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indië, uitzonderingen maken op de toepassing der in dit artikel gestelde regels.⁷

Een belangrijke wijziging van artikel 109 vond plaats door de per 1 januari 1920 in werking getreden Wet van 31 december 1906, houdende wijziging van artikel 109 van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië (Ned. Stb. 1906, nummer 347; Ind. Stb. 1907, nummer 205), aangevuld bij Wet van 6 juni 1919, houdende aanvulling van artikel 109 van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië (Ned. Stb. 1919, nummer 287; Ind. Stb. 1919, nummer 622). Vanaf genoemde datum bestond de nieuwe indeling van de bevolking van Nederlandsch-Indië uit personen die waren onderworpen aan de bepalingen voor respectievelijk Europeanen, inlanders en vreemde oosterlingen (dus drie in plaats van vier categorieën), terwijl de categorieën met Europeanen gelijkgestelden en met inlanders gelijkgestelden werden afgeschaft. Per 1 januari 1920 verviel dus de mogelijkheid te worden gelijkgesteld. Sindsdien werden op personen na inwilliging van een daartoe gedaan verzoek de bepalingen voor Europeanen respectievelijk vreemde oosterlingen van toepassing (toepasselijk) verklaard.

Erkenning van concubinaatskinderen

Het Indische concubinaat, dat wil zeggen het ongehuwd samenleven van een Europeaan met een Aziatische vrouw is nauw verweven met de Indische familiegeschiedenis. Onlosmakelijk daarmee verbonden, waren de kinderen die uit dergelijke relaties voortkwamen. Zij werden door hun biologische vaders vaak, maar lang niet altijd wettig erkend. Wettige erkenning was de manier voor een Europese man om zijn buitenechtelijke gemengdbloedige kinderen tot Europeaan te maken zonder met de inlandse moeder te trouwen. Deed hij dit laatste wel, dan werden zijn kinderen, indien door hem erkend, door het huwelijk gewettigd, terwijl de moeder door haar huwelijk automatisch Europeaan werd.

Het wettig erkennen van concubinaatskinderen was in Nederlandsch-Indië mogelijk sinds de invoering van de burgerlijke stand voor Europeanen (formeel voor 'Christenen en Joden') in 1828.¹ De erkenning gebeurde gelijktijdig met de geboorteaangifte die niet per se altijd direct of kort na de geboorte plaatsvond. De periode tussen geboorte en aangifte/erkenning kon in sommige gevallen zelfs oplopen tot meerdere jaren. Een voorbeeld was de erkenning van drie kinderen Schelkers die plaats vond vermoedelijk in juli 1897. Het betrof (in deze volgorde genoemd) Jan Frederik (geb. 3 mei 1891), Marie Henriëtte (geb. 13 februari 1895) en Willem Eduard Schelkers (geb. 18 maart 1897).² Door de paspoortaanvraag van de dochter weten we dat de kinderen werden geboren uit de inlandse vrouw Giesa en waren erkend door Pieter Willem Schelkers.³

Dat aangiften en erkenningen soms langer op zich lieten wachten, had vaak te maken met de afstand tussen de plaats waar de kinderen ter wereld kwamen en opgroeiden (ergens in de binnenlanden) en de dichtstbijzijnde standplaats van de Europese burgerlijke stand.

De kinderen Schelkers hadden geluk, aangezien zij door de erkenning Europeaan werden. Zij die het minder troffen doordat erkenning door hun vader achterwege bleef, volgden de staat van hun moeder. Was zij een inlandse, dan werden haar kinderen dus tot de inlanders gerekend.

Niet zelden 'verdwenen zij met hun moeder in de kampong' en gingen daarmee op in de inheemse bevolking. Het enige dat hun nakomelingen restte, was een steeds vager wordende herinnering aan een Europese voorvader.

Er waren verschillende redenen dat kinderen van 'inlandse huishoudsters' (een inlandse huishoudster werd ook wel *njai* genoemd) niet door hun biologische vader werden erkend. Gedacht kan worden aan zijn voortijdig overlijden, onoplettendheid, onverschilligheid, vertrek naar Europa, overplaatsing naar een andere standplaats of huwelijk met een Europese vrouw.

Staatsblad-Europeanen

Vanaf 1854 werd het mogelijk om bij gouvernementsbesluit tot Europeaan te worden verklaard. Formeel sprak men over iemand gelijkstellen met Europeanen. De grondslag hiervoor was de laatste alinea van artikel 109 van het Regeringsreglement 1855 (Wet van 2 september 1854, *Ind. Stb.* 1855, nummer 2), die zoals hiervoor vermeld als volgt luidde.

'De Gouverneur-Generaal kan, in overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indië, uitzonderingen maken op de toepassing der in dit artikel gestelde regels.'

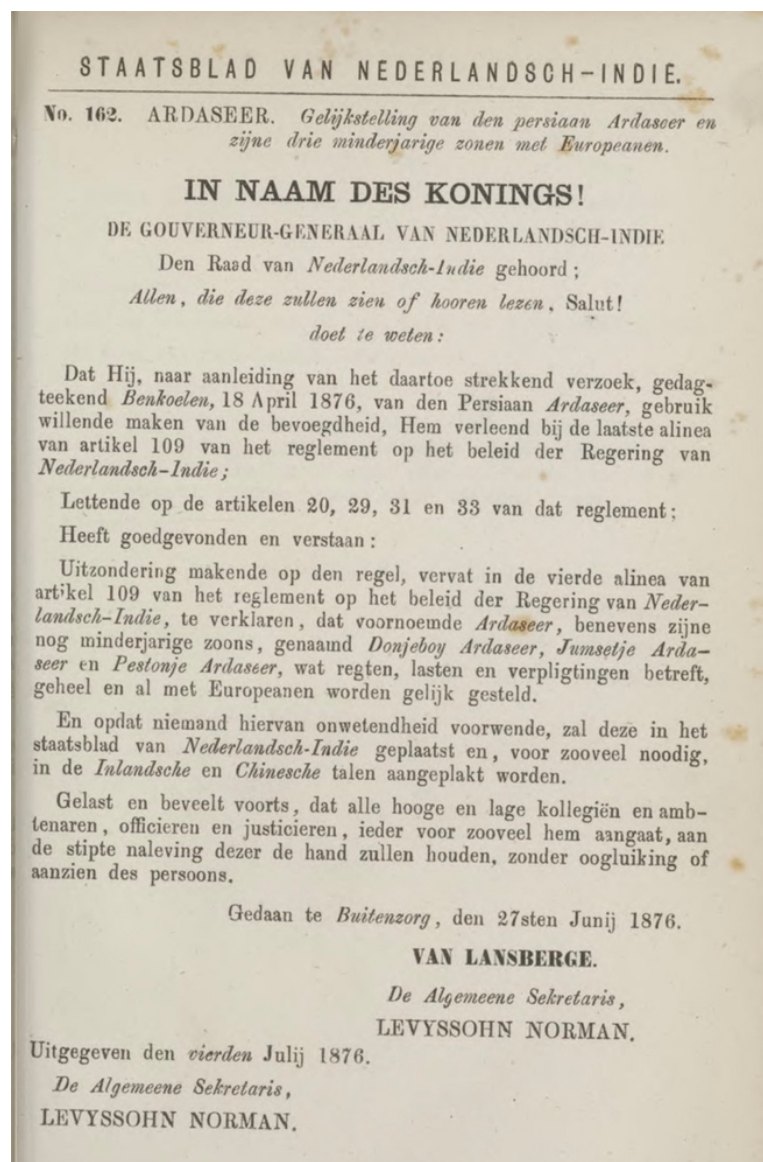
Doordat de gouverneur-generaal vanaf 1871 gebruik maakte van de hem verleende bevoegdheid, ontstond een categorie Europeanen die in het dagelijkse spraakgebruik Staatsblad-Europeanen werd genoemd. Gelijkstellingen werden namelijk afgekondigd in het *Staatsblad van Nederlandsch-Indië*.

Zoals eerder eveneens aangestipt, werden personen met ingang van 1 januari 1920 niet meer met Europeanen of inlanders gelijkgesteld, maar onderworpen aan de bepalingen voor Europeanen, respectievelijk vreemde oosterlingen. De gelijkstelling maakte daarmee dus plaats voor de toepasselijkverklaring.

Met Europeanen gelijkgestelde personen en hun wettige en wettig erkende kinderen, voor zover niet opgegaan in de inheemse bevolking, bleven sinds 1 januari 1920 aan de bepalingen voor Europeanen onderworpen.

Om te worden gelijkgesteld moest de aanvrager in het wettige bezit zijn van een geslachtsnaam, de christelijke godsdienst belijden, goed Nederlands kunnen spreken en schrijven, in Europese 'begrippen en zeden' zijn opgeleid en 'volkomen geschiktheid' voor de Europese maatschappij bezitten. Na 1894 bleef als enige eis over 'geschiktheid voor de Europeesche maatschappij'. Dit betekende feitelijk dat men in staat moest zijn als Europeaan te leven. Dit kon onder meer blijken uit het belijden van de Christelijke godsdienst, spreken en schrijven van de Nederlandse of een andere Europese taal, behaald hebben van 'eenig examen', de maatschappelijke positie van de verzoeker of het genoten hebben van een Europese opvoeding. Deze punten vormden elk op zichzelf stand dus geen eis meer.⁴

Belangrijk bleef echter wel dat personen die om gelijkstelling verzochten over een wettige geslachtsnaam beschikten. In de Indische kranten vinden

we berichten waarin verzoekers werden vergund een geslachtsnaam te voeren, vaak gecombineerd met de mededeling dat 'nader [zal] worden beschikt' over hun verzoek te worden gelijkgesteld. Hierna volgen enkele voorbeelden.

- Constantinus Jozef, zich noemende De Fretes, tijd. klerk post- en telegraafkantoor te Bandjermasin (*De Locomotief*, 03-09-1903).
- Karel, zich noemende Westhoff, tijd. klerk bij de controleur te Djoewana (Semarang) (*De Locomotief*, 29-01-1904).
- Pieter, zich noemende Hildebrand, wonende te Semarang (*De Locomotief*, 18-04-1904).
- Manika, zich noemende Weiss, wonende te Klaten (Soerakarta) (*Bataviaasch Nieuwsblad*, 03-02-1905).
- Julius, zich noemende Spaan (*Bataviaasch Nieuwsblad*, 06-08-1914).
- Bernard, zich noemende Evers (*Bataviaasch Nieuwsblad*, 08-12-1914).
- Ledia Jesina Alexandrina, zich noemende Soumokil, echtgenote van C.B. Pelupessy (*De Nieuwe Vorstenlanden*, 23-12-1914).
- Lientje, zich noemende Lien de Jong (*Bataviaasch Nieuwsblad*, 02-07-1915).

Een gemêleerde groep

De eerste jaren waren de gelijkgestelden vooral inlandse christen, waaronder meerdere keren niet-erkende kinderen van Europeanen.⁵ Voor de periode 1871-1877 betreft het de volgende personen (16):

- Willem Iskander, hoofdonderwijzer inlandse kweekschool te Tanah Batoe (SWK) (*Ind. Stb.* 1871, nummer 182).
- Lambertus Mangindaän, oud-tweede onderwijzer te Tondano (Menado) (*Ind. Stb.* 1872, nummer 176).
- Raijmond Roger Dezentje (*Ind. Stb.* 1874, nummer 208).
- Leon, zoon van inlandse vrouw Sawi (*Ind. Stb.* 1874, nummer 208).
- Wilhelmina, christenmeisje (*Ind. Stb.* 1874, nummer 208).
- Adolfus Gossiaux, sergeant-majoor (*Ind. Stb.* 1874, nummer 208).
- Samuel Theodorus Ruttendjie (*Ind. Stb.* 1874, nummer 208).
- Manuel Gonie (*Ind. Stb.* 1876, nummer 46).
- Elizabeth d'Ablaing (*Ind. Stb.* 1876, nummer 73).
- Ardaseer, 'Persiaan' (*Ind. Stb.* 1876, nummer 162).
- Hendrik Karel Manupassa, Ambonees christen (*Ind. Stb.* 1876, nummer 244).
- Anna Ricardina de Souza (*Ind. Stb.* 1876, nummer 291).
- H.S. Polenewen (*Ind. Stb.* 1877, nummer 63).
- Ch. Roring (*Ind. Stb.* 1877, nummer 63).
- F.D. Luntungan (*Ind. Stb.* 1877, nummer 63).
- Librecht Anthonie van Gent, inlands christen (*Ind. Stb.* 1877, nummer 163).

In de jaren 1882-1885 volgden resp. 33, 12, 22 en 16 (totaal 83) personen, waaronder:⁶

- Raden Mas Ismangoen Danoe Winoto (*Ind. Stb.* 1882, nummer 38). Hij was de eerste niet-christelijke inlander die werd gelijkgesteld.
- Alexander Willem Kneefel (*Ind. Stb.* 1882, nummer 209).
- Philippus Johannes Waas (*Ind. Stb.* 1882, nummer 309).
- Geertruida Keijmans, weduwe van Jan Frederik Kneefel (*Ind. Stb.* 1885, nummer 138)
- Frans Franciscus Kneefel (*Ind. Stb.* 1885, nummer 138).

De andere gelijkgestelden (78) waren personen (christenen) met een inheems klinkende achternaam of een patroniem als achternaam. Zij woonden verspreid over de gehele archipel, waarvan veruit de meesten te Amboina (35) en Banda (7). In totaal werden gedurende de jaren 1871-1885 (de eerste vijftien jaar) 99 personen gelijkgesteld. In 1907 steeg het aantal gelijkstellingen voor het eerst boven de honderd, waarbij het aandeel van de niet-christelijke inlanders en Chinezen sterk toenam. Laatstgenoemden

vormden wat het aantal gelijkstellingen betreft gedurende de eerste twee decennia van de negentiende eeuw verschillende jaren zelfs de meerderheid.⁷

De personen die door een gouvernementsbesluit tot Europeaan waren verklaard, vormden uiteindelijk een mix van niet erkende kinderen van Europeanen, inlandse christenen, mohammedaanse inlanders en christelijke en niet-christelijke vreemde oosterlingen. Tot deze mix behoorden vanaf 1899 ook Japanners. Zij waren automatisch met Europeanen gelijkgesteld op grond van een handelsverdrag dat op 8 september 1896 met Japan was gesloten. Kortom, de groep der Europeanen bestond tegen het einde van Nederlandsch-Indië uit volbloed Europeanen, Europeanen met gemengd Europees-Aziatisch bloed (Indo-Europeanen) en volbloed Aziaten. Een nadere categorisering is gegeven in tabel 1.

Europeaan door geboorte (volbloed en Indo-Europeanen)	Europeaan door gouvernementsbesluit (Staatsblad-Europeanen): gelijkgesteld tot 1920; aan de bepalingen voor Europeanen onderworpen personen vanaf 1920
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kinderen uit een voor de burgerlijke stand voor Europeanen gesloten huwelijk (beide ouders volbloed Europeaan). 2. Kinderen uit een voor de burgerlijke stand voor Europeanen gesloten huwelijk (vader volbloed- of Indo-European, moeder Aziatische vrouw) ('gemengd huwelijk'). 3. Kinderen van een Aziatische vrouw, door hun Europese vader (volbloed- of Indo-European) bij de burgerlijke stand voor Europeanen aangegeven en erkend. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kinderen van een Aziatische vrouw, niet erkend door hun Europese vader. 2. Inlandse christenen (volbloed Aziaten). 3. Niet-christelijke inlanders (volbloed Aziaten). 4. Anderen christelijke en niet christelijke inwoners van Nederlandsch-Indië, w.o. Chinezen, Japanners, Arabieren.

Tabel 1. Categorieën en subcategorieën binnen de groep der Europeanen in Nederlandsch-Indië.

Hierna maken we nader kennis met een drietal Staatsblad-Europeanen met volledig Aziatische roots.

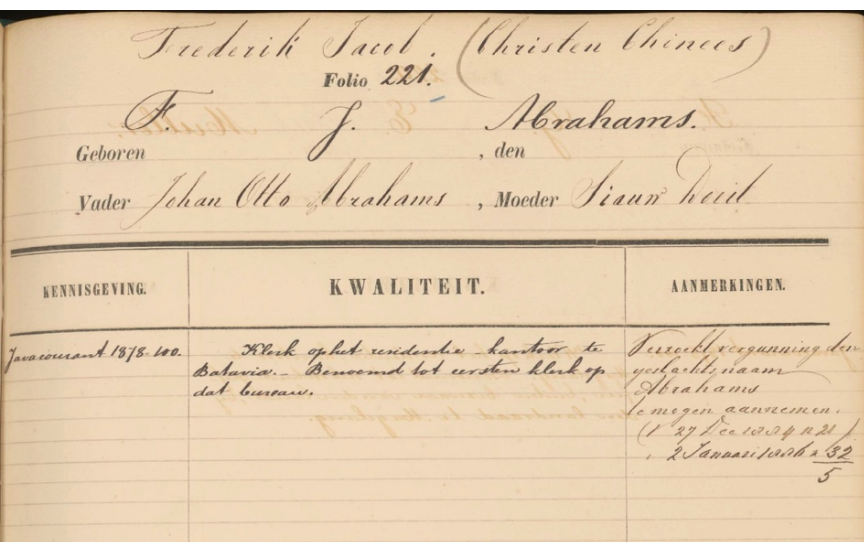
Frederik Jacob Abrahams

Te Den Haag trouwden op 26 oktober 1921 (aktenummer 1641) Frits Cornelis Abrahams en Adriana Durand. De bruidegom was 31 jaar oud en zoon van Frederik Jacob Abrahams en inlandse vrouw Moena, de bruid 24 jaar oud en dochter van David Durand en Adriana de Vogel. Frits Cornelis Abrahams werd geboren te Batavia op 10 jan. 1890 en nog datzelfde jaar erkend. Hij overleed te Den Haag op 17 februari 1934 (aktenummer 707, d.d. 20-02-1934). Het echtpaar Abrahams-Durand was waarschijnlijk kinderloos.

Vader Frederik Jacob Abrahams werd, nadat hem was vergund de geslachtsnaam Abrahams te voeren,⁸ bij Gouvernementsbesluit van 15 maart 1886 met Europeanen gelijkgesteld (*Ind. Stb.* 1886, nummer 72). In de tekst van het besluit werd hij een Christen-Chinees genoemd. Hij werkte als klerk op het residentiekantoor te Batavia, en werd daar in 1878 bevorderd tot eerste klerk en in 1892 tot derde commies op een maandsalaris van 200 gulden.⁹ Waar en wanneer hij werd geboren, is niet bekend. Hij trouwde te Batavia op 26 oktober 1896 met inlandse vrouw Moena.¹⁰ Hun huwelijk was echter van korte duur, aangezien de bruidegom reeds op 8 december 1896 overleed.¹¹ Of zijn overlijden plotseling was, is niet

Adriana Abrahams-Durand.
Bron: Paspootaanvraag.

Stamboekinschrijving van Frederik Jacob Abrahams.

bekend. Mocht hij zijn levenseinde echter hebben zien aankomen, dan was zijn huwelijk met Moena wellicht bedoeld om hun zoon en eventuele andere kinderen op de valreep te wettigen. Moena leefde nog bijna 40 jaar. Zij overleed te Batavia op 4 januari 1934.¹² Volgens de overlijdensaangifte was zij 83 jaar oud zijn wat uiteraard een schatting was. Zij was de tweede vrouw van Frederik Jacob Abrahams die te Batavia op 21 juni 1873 voor de eerste maal was getrouwd met Sophia Magdalena Johannes.¹³ Deze bruid was vermoedelijk een inlandse christenvrouw. Zij overleed te Batavia op 15 september 1877. Haar weduwnaar deed op 4 oktober d.a.v. aangifte voor het recht van successie en verklaarde daarbij dat de overledene geen 'goederen of

andere bezittingen' had nagelaten.¹⁴ Uit dit eerste huwelijk werd in elk geval een dochter geboren die de voornamen Frederika Jacoba Engelina ontving. Zij kwam te Batavia op 3 februari 1876 ter wereld, maar overleed reeds op 18 oktober 1877. Haar vader deed op 26 november d.a.v. aangifte voor het recht van successie.¹⁵

Frederik Jacob Abrahams was een zoon van Johan Otto Abrahams en Chinese vrouw Siau Hoeit.¹⁶ Zijn vader was ook Chinees en heette voor zijn doop Jo Jet Seeng. Hij trouwde te Batavia op 21 jan. 1857 met de Chinese vrouw Je Teng Nio, die bij haar doop de naam Elisabeth Jacomina de Liem aannam.¹⁷ Deze vrouw was dus niet de moeder van Frederik Jacob, die mogelijk al was overleden of anderszins uit beeld was geraakt. Johan Otto Abrahams overleed te Batavia op 29 mei 1857, dus drie maanden na zijn huwelijk.¹⁸ Zijn echtgenote volgde niet veel later. Zij overleed te Batavia op 21 okt. 1859.¹⁹ Of Frederik Jacob Abrahams en zijn vader nog meer kinderen hebben gehad, is onbekend.

1857 Jan. 3 Ralph Smith met Johanna Christina Bernet.
21 De Chinesche Christen Jo Jetseeng, die bij den doop heeft aangenomen de namcu van Johan Otto Abrahams, met de Chinesche Christenvrouw Je Tengnio, die bij den doop heeft aangenomen de namen van Elisabeth Jacomina de Liem.

Vermelding van het huwelijk van Johan Otto Abrahams en Elisabeth Jacomina de Liem in: Naamlijst 1858, 471.

Paulus/Paulus Jacob Tomasouw

Paulus/Paulus Jacob Tomasouw werd op 22 oktober 1863 geboren te Leinitoe op het eiland Noesa-Laoet,²⁰ de kleinste van Lease-eilanden nabij Ambon.²¹ Zijn ouders waren Levinus Tomasouw en Pieterneli Amanupinjo of Amanupinjo. In 1902 slaagde hij voor het klein-ambtenaarsexamen, waardoor hij mocht solliciteren naar de lagere administratieve gouvernementsbetrekkingen, dat wil zeggen functies waaraan een bezoldiging tot en met 150 gulden per maand was verbonden. Tijdens het examen werd getoetst of de kandidaten konden rekenen, de 'beginselen der Nederlandsche taal' kenden en lieten zien een 'goede duidelijke hand' te kunnen schrijven.²² Een belangrijke mijlpaal in zijn leven bereikte hij in 1912. Bij Gouvernementsbesluit van 19 februari van dat jaar, nummer 64 (*Ind. Stb.* nummer 202) werden hij, zijn echtgenote Saartje Abrahams en hun drie zoons en drie dochters met Europeanen gelijkgesteld. Saartjes familie

behoorde tot de inlandse christengemeente te Toegoe, een dorp ten oosten van Batavia en tegenwoordig gelegen in Noord-Jakarta.

Paulus en Saartje trouwden te Toegoe in 1893 voor de burgerlijke stand voor inlandse christenen en op 8 februari 1920 voor de burgerlijke stand voor Europeanen te Buitenzorg.²³ Door dit huwelijk werden hun dan levende kinderen gewettigd, ongetwijfeld een belangrijke reden om bij de ambtenaar van de Europese burgerlijke stand aan te kloppen. In de huwelijksakte werd als beroep van de bruidegom vermeld eerste klerk op het residentiekantoor te Batavia en als woonplaats Buitenzorg. In 1927 werd hij benoemd tot eerste klerk met de titel van derde commies op het kantoor van de gouverneur van de provincie West-Java.²⁴ Voordat hij te Batavia werkzaam was, bracht hij zijn dagen door als klerk op het residentiekantoor te Muntok (Banka).²⁵ In 1930 werd hem ter gelegenheid van de verjaardag van de Koningin de Eremedaille verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau in zilver toegekend.²⁶ Paulus overleed te Meester Cornelis op 12 september 1932,²⁷ Saartje Abrahams te Polonia (Batavia) op 14 december 1953.²⁸ Hun nakomelingen wonen in Nederland en zijn daar deel van de Toegoenese gemeenschap die via tussenstops in Hollandia en Suriname in 1967 naar Nederland kwam.

James William de Waal

Te Den Haag overleed op 29 augustus 1952 James William de Waal, geboren te Tasikmalaja, 51 jaar oud en echtgenoot van Henriette Jeanne Melanie Everts. Blijkens zijn interneringskaart was hij geboren op 29 maart 1901 als zoon van Madsoeki en Samah. Zijn voornaam luidde oorspronkelijk Wardi, maar hij noemde zich Willem. Bij Gouvernementsbesluit van 11 december 1923, nummer 25 werd hem vergund de geslachtsnaam de Waal aan te nemen, waarbij werd aangetekend dat nader zal worden beschikt op zijn verzoek om op hem de bepalingen voor Europeanen toepasselijk te verklaren.²⁹ Die nadere beschikking volgde enkele maanden later kort voor zijn huwelijk. Bij Gouvernementsbesluit van 7 mei 1924 (*Ind. Stb.* 1924, nummer 218) werden op James William de Waal de bepalingen voor Europeanen toepasselijk verklaard. Zijn verzoek daartoe maakte duidelijk dat hij net als Paulus Jacobus Tomasouw vooruit wilde. Dit bleek al toen hij op 22 januari 1921 opging voor het klein-ambtenaarsexamen. Van de twee en twintig kandidaten slaagden er die dag slechts tien, waarvan hij er een was (met voldoende). Op 29 september 1921 werd hij benoemd tot commies bij de staatspoor- en tramwegen.³⁰ In de *Regeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië 1924* treffen we hem nog aan met zijn inlandse naam, in latere edities werd hij vermeld als J.W. de Waal. Op 31 januari 1928 volgde zijn benoeming tot tijdelijk waarnemend eerste commies.³¹ Zijn definitieve benoeming kwam een jaar later³² en bij Gouvernementsbesluit van 2 mei 1936 werd hij bevorderd tot hoofdcommies.³³ Blijkens zijn overlijdensbericht in het Haagse liberale dagblad *Het Vaderland* van 30 augustus 1952 overleed hij plotseling. Hij liet zijn vrouw Henriette Jeanne Melanie Everts, kinderen en kleinkinderen na. Uit zijn huwelijk, dat was gesloten te Batavia op 31 mei 1924,³⁴ werden twee meisjes en twee jongens (een tweeling) geboren.³⁵

Noten

¹ Besluit van Commissaris-Generaal over Nederlandsch-Indië, d.d. 18 juni 1828, nr. 35 (gepubliceerd in: *Staatsblad van Nederlandsch-Indië*, 1828, nr. 50 en *Javasche Courant* van 28 juni 1828.

- 2 Opgaven BS, *Naamlijst 1898*, 364. Als geboortjaar van Marie Henriëtte Schelkers werd daar foutief 1890 opgegeven. De geboorteaangifte en gelijktijdige erkenning van deze kinderen vond vermoedelijk plaats tussen omstreeks 1 juli en omstreeks 23 juli 1897.
- 3 Paspoortaanvraag van Marie Henriëtte Schelkers.
- 4 Zie: *Ind. Stb.*, 1883, nr. 192; Circulaire van de Directeur van Justitie aan de hoofden van gewestelijk bestuur in Nederlandsch-Indië, d.d. Batavia, 22-02-1884 (*Bijblad op het Staatsblad van Nederlandsch-Indië*, deel XXII, nr. 4029); Circulaire aan de hoofden van gewestelijk bestuur, d.d. Batavia 25-08-1894 (*Bijblad op het Staatsblad van Nederlandsch-Indië*, deel XXX, nr. 4998. Zie uitgebreid over het onderwerp gelijkstelling en toepasselijkverklaring: A. van Marle, 'De groep der Europeanen in Nederlands-Indië, iets over ontstaan en groei', *Indonesië* 5(2) (1951) 97-121, ald. 107-116; W.E. van Mastenbroek, *De historische ontwikkeling van de staatsrechtelijke indeling der bevolking van Nederlandsch-Indië* (Vageningen 1934) 68-72.
- 5 Van Marle, 'Groep der Europeanen', 108-109 (met verwijzing naar het Koloniaal Verslag over 1875) ('De eerste gelijkstelling ... had in 1871 plaats, n.l. die van de Christen-hoofdonderwijzer van de kweekschool Tanah Batu. In 1872 volgde een in Nederland opgeleide Christen-Minahassisch onderwijzer. Toch waren de eerste tijd de gelijkgestelden meest niet-erkende kinderen van Europeanen'); Van Mastenbroek *Historische ontwikkeling*, 68 (In den aanvang heeft de gelijkstelling vrijwel alleen plaats gehad ten aanzien van Inlandsche Christenen'). De desbetreffende staatsbladen zijn te vinden en te downloaden via www.delpher.nl (aldaar zoeken in de database 'Tijdschriften' met als zoekterm 'gelijkstelling' en voor de titel van het tijdschrift de zoektermen 'Staatsblad' en 'Indië').
- 6 In de jaren 1878-1881 werden er in het staatsblad geen gelijkstellingen gepubliceerd.
- 7 Van Marle, 'Groep der Europeanen', 110.
- 8 *Bataviaasch Nieuwsblad*, 03-03-1886.
- 9 Stamboekinschrijvingen van F.J. Abrahams, Burgerlijke ambtenaren, inv.nrs. 917, fol. 221 (scan 116) en 923, fol. 681 (scan 349).
- 10 Opgaven BS, *Naamlijst 1898*, 288.
- 11 *Ibidem*, 412.
- 12 LDS-filmnr. 1208815, BS Batavia 1934, aktenr. [niet opgegeven] (www.roosjeroos.nl).
- 13 Opgaven BS, *Naamlijst 1874*, 185.
- 14 C.B.G., OIB, *sub voce* Abrahams, registratiecode VIBDNI000184.
- 15 *Ibidem*, registratiecode VIBDNI008810.
- 16 Stamboekinschrijving van F.J. Abrahams, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 917, fol. 221 (scan 116).
- 17 Opgaven BS, *Naamlijst 1858*, 471; BRP 33, 146-147.
- 18 Opgaven BS, *Naamlijst 1858*, 531.
- 19 Opgaven BS, *Naamlijst 1861*, 63.
- 20 Mededeling van de familie.
- 21 De Lease-eilanden, ook genaamd Uliassers, zijn Haroekoe, Saporoea en Noesa Laoet.
- 22 *Tijdschrift voor Neerland's Indië* 5 (1876) 476-477. Zie bijvoorbeeld ook: RA-I 1901, 463.
- 23 BRP 28, 174.
- 24 Stamkaart van Paulus Jacob Tomasouw.
- 25 *Adresboek 1914*-. In de adresboeken werd zijn achternaam gespeld als Tomasoa.
- 26 *Bataviaasch Nieuwsblad*, 30-08-1930.
- 27 Overlijdensbericht, *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 13-09-1932.
- 28 *Java-Bode*, 15-12-1953; Mededeling van de familie.
- 29 Oost-Indische besluiten, 1850-1932, inv.nr. 8795 (scans 257-258).
- 30 RA-II 1928, 642.
- 31 RA-II 1929, 655.
- 32 *Soerabaïasch-Handelsblad*, 01-02-1929.
- 33 Stamkaart van J.W. de Waal.
- 34 LDS-filmnr. 1208811, BS Batavia, Trouwregister 1924, aktenr. [niet opgegeven] (www.roosjeroos.nl).
- 35 Jeanne Louise Simone op 27 dec. 1925, Jan Ronald en Walter Henny op 21 nov. 1926 en Denyse Stellamaris op 6 april 1929. Zie: Oud-Paspoortarchief en www.delpher.nl.

DIF-SIGE DATABANK INDISCHE FAMILIEWAPENS VAN STICHTING INDISCH GENEALOGISCH ERFGOED

Roel de Neve

Introductie

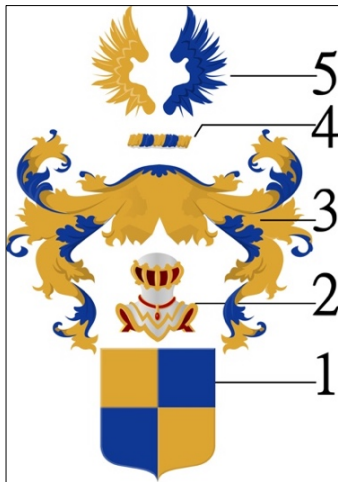
In de Databank Indische Familiewapens van Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed (verkort DIF-SIGE) worden twee categorieën heraldische wapens (lees: familiewapens) gedocumenteerd. In de eerste plaats familiewapens die door Europese families voor het eerst in Nederlandsch-Indië (1602-1949) zijn gevoerd en daarnaast familiewapens die na 1949 in Nederland of elders in de wereld door nazaten van genoemde families zijn aangenomen. Het gaat voor wat betreft de eerste categorie zowel om geheel nieuwe wapens als om 'Indische' varianten van bestaande 'Europese' wapens. Al deze wapens noemen we in relatie tot DIF-SIGE 'Indische familiewapens'.

Verder wordt het begrip Nederlandsch-Indië ruim opgevat. Behalve Nederlandsch-Indië zelf gaat het vooral om gebieden rondom de Indische Oceaan waar de Verenigde Oost-Indische Compagnie (V.O.C.) handelsposten bezat en militair actief was. DIF-SIGE bestrijkt dus onder meer ook Ceylon (tegenwoordig Sri Lanka), de kustgebieden van het Indiase subcontinent (Malabar en Coromandel) en Malakka. Nederlandsch-Indië vormt voor DIF-SIGE echter het zwaartepunt.

DIF-SIGE is uitsluitend bedoeld om zoveel mogelijk gegevens met betrekking tot deze wapens te documenteren en vast te leggen voor het nageslacht. DIF-SIGE is dus geen wapenregister zoals de Nederlandse Genealogische Vereniging en het Nederlands Genootschap voor Heraldiek kennen en houdt zich dan ook niet bezig met normeren. Met andere woorden, DIF-SIGE doet geen uitspraken over de vraag of een bepaald wapen terecht aan een bepaalde familie is gekoppeld en of een nieuw wapen voldoet aan de heraldische regels. Naast documenteren en vastleggen wil DIF-SIGE mensen met Indische *roots* die nog geen familiewapen hebben, aanmoedigen een familiewapen aan te nemen. Daarin kunnen bijvoorbeeld elementen die specifiek iets zeggen over de persoon van de wapenaanemer worden gecombineerd met elementen die de familie en haar geschiedenis als geheel symboliseren.¹

Euwenoude traditie

Degenen die een familiewapen kiezen, sluiten aan bij een traditie stammend uit de tweede helft van de twaalfde eeuw. In het begin ging het om persoonlijke herkenningstekens waarmee ridders zich op het slagveld en tijdens toernooien van elkaar onderscheidden. Van lieverlee werden deze persoonlijke herkenningstekens echter van generatie op generatie doorgegeven, waardoor zij veranderden in *familiewapens*. Vanaf de veertiende eeuw gingen in ons land ook burgers een heraldisch wapen voeren. De eersten die dit deden, waren stedelijke bestuurders (in de historische literatuur aangeduid als 'regenten' of 'stedelijk patriciaat') en rijke koop-

Afb. 1. Elementen van een heraldisch wapen.

lieden. Tegenwoordig is het aannemen van een familiewapen gemeengoed, vooral onder mensen met belangstelling voor de geschiedenis en genealogie van hun familie. Gouden regel is, dat men niet het wapen van een andere familie overneemt (in vakjargon usurpeert). Doet men dit wel, bijvoorbeeld om de eigen familie mooier voor te stellen dan zij in werkelijkheid is, dan is dit niet strafbaar, maar fatsoenlijk is het niet.

Een volledig familiewapen bestaat uit schild (1), helm (2), helmkleed (3), wrong (4) en helmteken (5) (afb. 1), waaraan eventueel een wapenspreuk op een lint kan worden toegevoegd. Bij het (laten) ontwerpen van een nieuw familiewapen is eenvoud en het voorkomen van opsmuk een schone zaak (afb. 2a). Soms wint ijdelheid het echter van bescheidenheid en gaan de remmen los (wat overigens niet verboden is, aangezien iedereen vrij is in de keuze van zijn familiewapen). Het wapen wordt dan ontsierd door een overdaad aan heraldische figuren (stukken). Daaraan worden soms attributen toegevoegd die niet zelden zijn bedoeld een adellijke of op zijn minst voorname afstamming te suggereren, zoals banieren, schildhouders en/of helmkronen (afb. 2b).

Afb. 2a. Mooi eenvoudig familiewapen van vrij recent datum.

Afb. 2b. Schoolvoorbeeld van een pronkzuchtig familiewapen van recente datum.

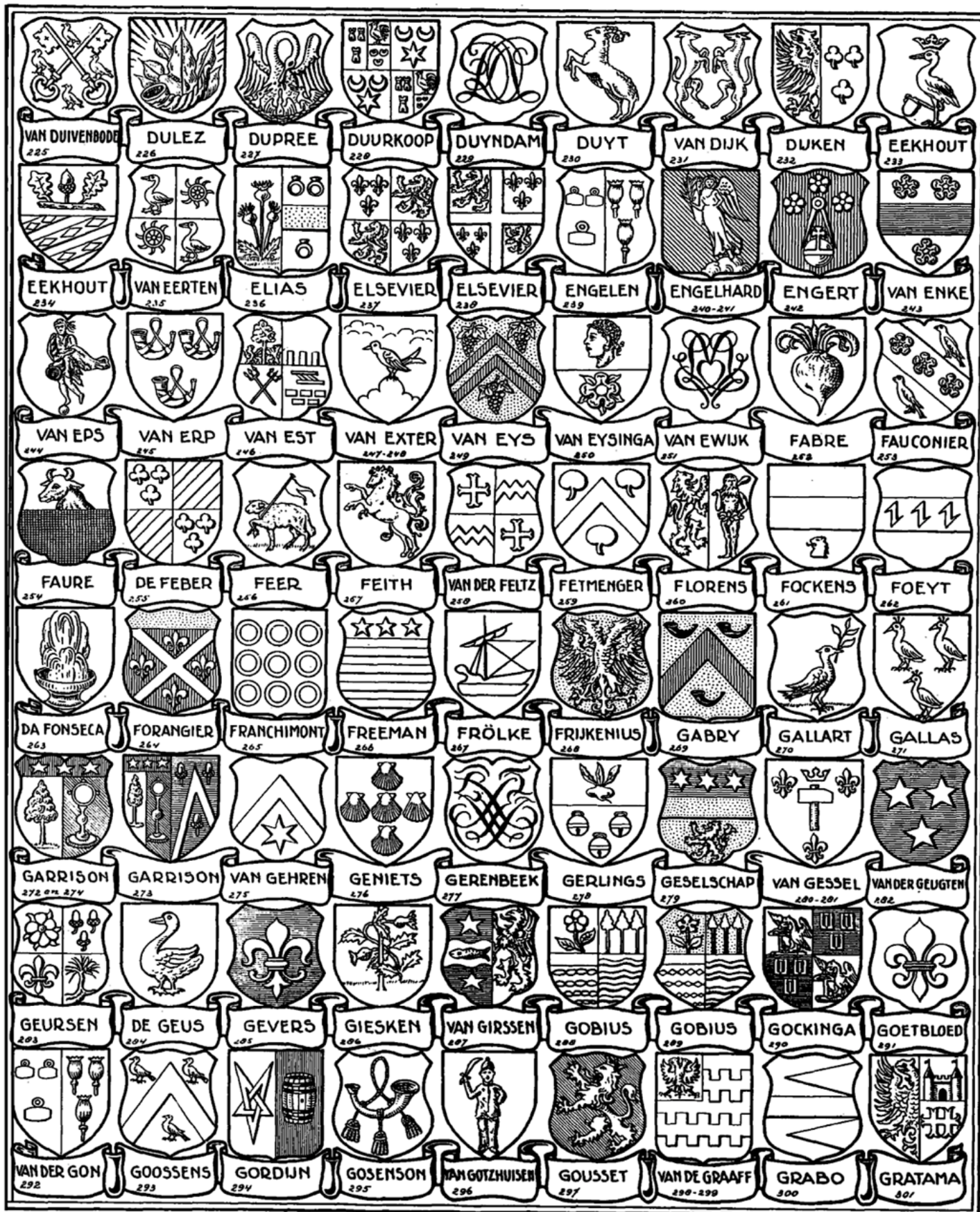

Afb. 3. Wapen van Friedrich Christoph von Stralendorff op zijn grafombe te Soerakarta, collectie auteur.

Familiewapens in Nederlandsch-Indië

In Nederlandsch-Indië woonden talloze families die in Europa al een wapen voerden. De Indische nazaten waren gerechtigd dit (historische) familiewapen te voeren, bijvoorbeeld om brieven te zegelen of het wapen op het graf van hun overledenen aan te brengen. Dit laatste is onder meer te zien op de grafombe te Soerakarta van Friedrich Christoph von Stralendorff (1720-1784) (afb. 3). Zijn daarop in steen uitgehouwen wapen was een variant van het wapen dat door zijn familie in Europa werd gevoerd. Hij kwam in 1748 als soldaat in V.O.C.-dienst in Nederlandsch-Indië aan en werd daar uiteindelijk opperkoopman (een hoge civiele rang bij de V.O.C.) en opperhoofd (zeg maar 'ambassadeur') aan het hof van de Soesoehoenan te Soerakarta (de aanzienlijkste inheemse vorst op Java).² Zijn familie had haar bakermat in Mecklenburg en behoorde daar tot wat in Duitsland *Uradel* wordt genoemd.³ Zijn Indische nazaten heten overigens van (niet von) Stralendorff.

Dat vele in Nederlandsch-Indië wonende families een familiewapen hadden, blijkt uit een reeks artikelen in *De Indische Navorscher* ('oude' serie, verschenen in de periode 1934-1941), getiteld 'De familiewapens in het Landsarchief te Batavia'.⁴ Daarin werden, verdeeld over dertien tafels (afb. 4), 961 familiewapens afgebeeld en van een korte toelichting voorzien. De wapentekeningen waren gemaakt door wapentekenaar Dirk Rühl.⁵

Afb. 4. Tafel met afbeeldingen van in het Landsarchief te Batavia (tegenwoordig: Arsip Nasional te Jakarta) aanwezige familiewapens.

Indische familiewapens

Het wapen van Friedrich Christoph von Stralendorff zal in DIF-SIGE worden beschreven. Familiewapens die naar alle waarschijnlijkheid eveneens in aanmerking komen voor opname in DIF-SIGE zijn onder andere (in alfabetische volgorde) Agerbeek, Andriesse, Arnold, Baumgardt, Beijnon, Bodoux, Bohl, De Calonne, Cluysenaer, Deeleman, Dezentje, Goldman (adel), Van Hek, Huffenreuter, Lapré, Pechler, Pufkus, Rijkschroeff, Specht, Steinmetz en Van Zitter.

Deze opsomming is het resultaat van een eerste vluchtige inventarisatie. Verder zoeken, zal ongetwijfeld meer wapens opleveren. Mochten er lezers zijn die naar aanleiding van dit artikel een voorstel willen doen voor het opnemen van hun familiewapen in DIF-SIGE, dan kunnen zij contact opnemen via redactie@indischgenealogischerfgoed.nl.

Noten

-
- ¹ Voor vragen over het aannemen van een familiewapen kan via redactie@indischgenealogischerfgoed.nl contact worden opgenomen met de auteur van dit artikel.
 - ² Hij vertrok a/b van het schip “De Naarstigheid” (kamer Delft) op 28 juli 1747 naar Nederlandsch-Indië en kwam op 27 febr. 1748 op de rede van Batavia aan (V.O.C., inv.nr. I 3985, fol. 272, 274 (scans 572-573, 576-577)). Zijn naam gespeld als Fredrik Christoffel van Straalendorp.
 - ³ Het etiket Uradel wordt door de redactie van de *Gothaischen Genealogische Taschenbücher* gebruikt ‘für jene Familien, die dem deutschen ritterbürtigen Landadel angehörten und deren zeitliches Hineinwachsen in den Adel nur in den seltensten Fällen näher festgestellt werden konnte. Die zeitliche Anforderung für den Nachweis dieses Adels wurde von der Schriftleitung sukzessiv nach hinten gerückt, und zwar vom 13. Jahrhundert (1900) auf die erste Hälfte des 14. Jahrhunderts (1904), die Mitte des 14. Jahrhunderts (1912) bis zu einem lebenden Familienmitglied vor 1400 (1932).’ Bron: www.adelsrecht.de/Lexikon/U/Uradel/uradel.html.
Feitelijk komt het erop neer dat tot de oude Duitse adel worden gerekend families die al vóór 1400 aantoonbaar riddermatig waren. Genoemde grens is in de loop van tijd steeds meer naar voren geschoven. Rond 1900 hanteerde men nog de dertiende eeuw als criterium, in 1904 de eerste helft veertiende eeuw en in 1912 het midden van de veertiende eeuw (dus omstreeks 1350).’
 - ⁴ Gepubliceerd in de jaren 1938-1940.
 - ⁵ De wapentekeningen van Rühl vormden ongetwijfeld een belangrijke inspiratiebron voor Louis Barkey (1923-2020), destijds vrijwilliger bij het Indisch Familie Archief (IFA). Hij vervaardigde in de jaren 1980 talloze wapentekeningen die onder de titel ‘Familiewapens van Europeanen uit het voormalige Nederlands Oost Indië’ werden gebundeld in twee banden op A4-formaat met een plastic spiraalrug (aanwezig in de collecties van het IFA, tegenwoordig berustend bij Museum Bronbeek).

WAPEN VAN DE FAMILIE STUFFKEN (DIF-SIGE/001)

Roel de Neve

Beschrijving:

Gedeeld: I goud, drie paalsgewijs geplaatste blauwe sterren; II blauw, een gouden boom staande op een zilveren schildvoet. De schildvoet beladen met twee blauwe versmalde golvende dwarsbalken.

Helmteken: twee schuingekruist geplaatste zwarte hamers voor de stam van een palmboom van natuurlijke kleur.

Helmkleed: blauw, gevoerd van goud.

Wapentekenaar: Aug. van Breugel te Gouda.

Datum: 2024

Bron: <https://cbgfamiliewapens.nl>.

Het hierboven afgebeelde wapen werd getekend op verzoek van Rutger Jaap Stuffken (geb. 1979). De eerste die dit wapen voerde, was Rutger Stuffken (geb. Haften 16 febr. 1831, overl. Brussel 18 jan. 1911).¹ Hij werd in Nederland in september 1856 benoemd tot ambtenaar bij het boswezen in Nederlandsch-Indië en was sinds november 1866 werkzaam als inspecteur voor het boswezen in de residentie Rembang.² Zijn werkkring verklaart vermoedelijk de keuze van de boom in het door hem aangenomen wapen. Hij was op 15 december 1856 aan boord van het Nederlandse fregatschip "Kosmopoliet" van Hellevoet naar Nederlandsch-Indië vertrokken.³ Uit zijn te Batavia op 27 juni 1866 gesloten huwelijk met Carolina Wilhelmina Caspersz (1844-1919) werd een dochter geboren die ongehuwd bleef, en een zoon die nageslacht had.⁴ Zijn wapen is te vinden op een houten kist en twee zegelstempels, alles eigendom van zijn Indische nazaten.

Gravure van het wapen Stuffken op een houten kist in familiebezit.
Bron: <https://cbgfamiliewapens.nl>.

Zegelstempels met het wapen Stuffken.
Bron: <https://cbgfamiliewapens.nl>.

Noten

- ¹ Overlijdensbericht, *Het Nieuws van den Dag*, 20-01-1911 (echtgenoot, vader en behuudvader; ondertekening door de weduwe C.W. Stuffken-Caspersz te Brussel (Boulevard du Nord 138), mej. J.C.M. Stuffken te Amsterdam en A.J. Stuffken-Deij en J.A.R. Stuffken te Rijswijk).
- ² Zijn loopbaan was als volgt: kwekeling voor het boswezen in Nederlandsch-Indië 1854, ambtenaar voor de dienst van het boswezen ald. 11 sept. 1856, vertrek naar Nederlandsch-Indië a/b v/h schip "Kosmopolit" 15 dec. 1856, ter beschikking van de directeur der cultures op 250 gulden per maand 25 maart 1857, geplaatst bij het boswezen in de residentie Rembang 26 mei 1857, inspecteur van het boswezen op 800 gulden per maand met jaarlijkse traktementsverhogingen van 50 gulden tot een maximum van 1200 gulden per maand 28 nov. 1866, wegens ziekte twee jaar verlof naar Nederland 5 maart 1873, inspecteur van het boswezen op 1100 gulden per maand 14 maart 1874, eervol ontslag uit zijn betrekking wegens intrekking daarvan 7 juli 1879, tijdelijk belast met het beheer van het bosdistrict Tegal-Pekalongan 1874, daarvan ontheven 1875, tijd. wnd. houtvester 2e klasse bij het boswezen op Java en Madoera op 500 gulden per maand 25 juli 1879, op wachtgeld gesteld 12 febr. 1880, wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag uit 's lands dienst 6 nov. 1880, pensioen van 3795 gulden per jaar toegekend 10 febr. 1881. Bron: Stamboekinschrijving van Rutger Stuffken, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 904, fol. 20 (scan 13).
- ³ Bron, genoemd in de vorige noot; *De Tijd*, 18-12-1856; *De Oostpost*, 02-03-1857.
- ⁴ Zie: R.G. de Neve, 'Johan Arnoud Renaldus Caspersz (1788-1849) en Elisabeth Wilhelmina Bach (1798-1859)', *DIN* 30 (2017) 163-232, ald. 185-188.

VERKORTE WEERGAVE VAN GEBRUIKTE BRONNEN

Adresboek 1899... 1941 : *Nieuw / Kleian's Adresboek van geheel Nederlandsch-Indië* (verschenen 1899, 1901, 1903-1927, 1929-1930, 1932, 1934, 1938, 1941).

Almanak 1817-1864 : *Almanak [en naamregister] van Nederlandsch-Indië* (verschenen 1817-1864).

Archiefkaart (SAA) : Archiefkaart in collectie archiefkaarten Stadsarchief Amsterdam.

BRP 3, 9, 15, 17, 20, 28, 33, 34 : *Bronnenpublicaties van de Indische Genealogische Vereniging. Deel 3: P.A. Christiaans (PAC), Het gereconstrueerde huwelijksregister van Djokjakarta 1817-1905* ('s-Gravenhage 1994); *Deel 9: M.D. Et-mans, Huwelijksregister van Banda [1813] 1818-1920 [1938], akten en reconstructies* ('s-Gravenhage 1998); *Deel 15: PAC, Het rooms-katholieke doopregister van Semarang 1809-1829* ('s-Gravenhage 2002); *Deel 17: PAC, Het doopregister van de Portugese Buitenkerk te Batavia 1784-1817* ('s-Gravenhage 2005); *Deel 20: R. Melger (RM), De burgerlijke stand van Malang III, Overlijdensregisters 1942-1945* ('s-Gravenhage 2009); *Deel 28: L.M. Janssen (LMJ) en RM, De burgerlijke stand van Buitenzorg. Huwelijksregister 1899-1907, 1909-1915 en 1917-1920* ('s-Gravenhage 2019); *Deel 33: LMJ, De burgerlijke stand van Batavia III. Huwelijksregisters 1851-1857* ('s-Gravenhage 2023); *Deel 34: LMJ, De burgerlijke stand van Batavia IV. Huwelijksregisters 1858-1863* ('s-Gravenhage 2023).

Burgerlijke ambtenaren : Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën,

Stamboeken burgerlijke ambtenaren Nederlandsch-Indië en gouvernementsmarine, 1836-1940 (toegang 2.10.36.22).

DIN : *De Indische Navorscher*.

Japane Interneringskaart KNIL : Interneringskaart Collectie Japane interneringskaarten KNIL bij het Nat. Archief.

KNIL-militairen, SAIP, Serie 2 : Nat. Archief, Archief Stichting Administratie Indische Pensioenen (SAIP) (toegang 2.10.50.02), Stamboekgegevens KNIL-militairen, ca. 1852-1951, Serie 2, Extracten uit de stamboeken van defensie en binnenlandse zaken van KNIL-militairen beneden de rang van officier (inv.nrs 300-630).

LDS : The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints in Salt Lake City, Utah, USA.

Naamlijst 1865-1902 : *Naamlijst der Europeesche inwoners van Nederlandsch-Indië en opgaven omtrent hun burgerlijken stand* (verschenen 1865-1902).

OGS / OGS-PD : Slachtofferregister Oorlogsgravenstichting / Persoonsdossier bij de Oorlogsgravenstichting.

Oost-Indisch boek : Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamboeken en pensioenregisters militairen Oost- en West-Indië (toegang 2.10.50), Oost-Indisch boek (inv.nrs. 334-443).

Opgaven BS : Opgaven geboorten, huwelijken, overlijdens van Europeanen (Europese burgerlijke stand) in de Indi-

sche almanakken (1817-1864), naamlijsten (1865-1902) en (BS-gedeelte van) de adresboeken (1903-1923).

Paspoortaanvraag : Paspoortaanvraag, Oud-Paspoortarchief Hoge Commissariaat Koninkrijk der Nederlanden in Indonesië, 1949-1961. Bevat kaarten met persoonsgegevens t.b.v. aanvragen Nederlands paspoort, na de soevereiniteits-overdracht nodig om vanuit Indonesië naar Nederland te reizen. Het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) te Den Haag beheert dit online raadpleegbare archief.

Persoonskaart/persoonslijst : Persoonskaart/persoonslijst in Nationaal Register Overledenen (NRO) bij het CBG.

Persoonskaart (SAA) : Persoonskaart in collectie archiefkaarten Stadsarchief Amsterdam.

RA-II 1882-1942 : *Regeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië. Tweede gedeelte. Kalender en Personalia* (verschenen 1882-1942).

Stamkaart : Stamkaart berustend bij het Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamkaarten Oost-Indisch ambtenaren 1917-1949 (toegang 2.10.36.21).

Suppletiefolio's : Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamboeken en pensioenregisters militairen Oost- en West-Indië (toegang 2.10.50), Suppletiefolio's (inv.nrs. 87-317A).

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

a/b
ald.
begr.
bg.
dr.
echtsch.
erk.
ex matre
fg.
geadopt.
geb.

aan boord
aldaar
begraven
buitengewoon
dochter
echtscheiding
erkend
uit de moeder
fungerend
geadopteed
geboren

ged.
hertr.
ingeschr.
m.s.
N.N.
nomen nescio
omstr.
ondertr.
ontb.
overl.
s.s.

gedoopt
hertrouwt
ingeschreven
motorschip
nomen nescio
naam onbekend
omstreeks
ondertrouw
ontbonden
overleden
stoomschip

Stb.
sub voce
tijd.
tr.
verm.
waarsch.
wed.
wedr.
wnd.
zn.

Staatsblad
onder de zoekterm
tijdelijk
trouwt
vermoedelijk
waarschijnlijk
weduwe
weduwnaar
waarnemend
zoon

